Jan Voldán

Egy úr az Y ügyosztályról

JAN VOLDÁN

Egy úr az Y ügyosztályról

ZRÍNYI KATONAI KIADÓ
BUDAPEST, 1983

Jan Voldán
MUŽ Z ODDĚLENÍ „Y"

Magnet, Praha 1977

© Jan Voldán and ing. Oldřich Prybil, 1977

Fordította
ACZÉL JÁNOS

Hungarian translation © Aczél János, 1983

A fordítást az eredeti szöveggel egybevette
LŐRINCZ IRÉN

ISBN 963 326 831 1

Zrínyi Katonai Könyv- és Lapkiadó
A kiadásért felel: Németh M. László igazgató
Alföldi Nyomda, 161.66-14-1
Felelős vezető: Benkő István igazgató
Debrecen, 1983
Felelős szerkesztő: Tabák András
Műszaki vezető: Jordán Gusztáv
Műszaki szerkesztő: Szekeresné Sasvári Katalin
Fedélterv: Szabó Árpád munkája
Terjedelem: 10,12 A/5 ív
120(521) Zi 794-i-8384

1966. október 22-én, szombaton Londonban reggel óta szemerkél az eső. A rossz idő sokakat elriaszt a víkendezéstől, az utazástól, a londoniak inkább a város szórakozóhelyein vigasztalódnak.

Kora délutántól megtelnek a mozik, a játéktermek, a múzeumok és a táncos lebujok. Az első osztályú labdarúgó-mérkőzéseket is telt lelátók előtt játsszák. Délután hatkor kinyitnak a vendéglők és a borpincék. Percek alatt zsúfolásig megtelnek. A pultok előtt szenvedélyesen vitatják a meccseredményeket, a lóversenytippeket és a pocsék időjárást. Hét órakor nyitnak a varieték, a mulatók és a rulettklubok. Jellegzetes londoni szombat este. A semmittevés és az önfeledt szórakozás ideje.

A Wormwood Scrubs börtön lakói is élvezik a szombat estét. A börtönrend kétórás szabad foglalkozást engedélyez a raboknak. Ezalatt tévét nézhetnek vagy beülhetnek a börtönmoziba, pingpongozhatnak, vagy meglátogathatják egymást a zárkákban.

Százhét elítélt marad a D-épületben. Köztük az 1. számot viselő fogoly: George Blake.

17.30-kor Blake belép a társalgóba. A tévé szabadfogású birkózást sugároz.

Körülbelül ugyanekkor lép be West End-i klubjába Mr. Hayes, a börtönigazgató. Előre örül a bridzspartinak. Még nem sejti, hogy néhány óra múlva jóval bonyolultabb feladvány elé állítja az élet.

Blake egy darabig a tévét nézi.

17.35-kor unottan feláll és lassú léptekkel elhagyja a helyiséget. Az ajtóban még elejt néhány csípősen elmarasztaló megjegyzést a sportközvetítésről, jó hangosan, hogy a fegyőr is meghallja.

A 17.35 roppant fontos időpont.

Az őrszemélyzet ekkor látta Blake-et utoljára a börtön területén.

1.

1940. június 6-án Ismay tábornok, a brit szárazföldi erők vezérkari főnöke, távirati úton a következő parancsot kapta Churchill miniszterelnöktől: *„Jelentse az ügynökhálózat kiépítésének eredményeit a francia tengerparton, Hollandiában, Belgiumban, Dániában és Norvégiában."*

A vezérkari főnök azonban nem veszi túl komolyan a táviratot. Sokkal súlyosabb gondjai vannak. Franciaország összeroppanóban van a fasiszta seregek csapásaitól, a kormány elhagyja Párizst.

Churchill elégedetlen a vezérkari főnök válaszával. Ezért újabb táviratot meneszt: *„A megszállt területeken terrorakciókat kell kezdeni. Mindenre elszánt férfiakat kell kiképezni erre a feladatra. Elviselhetetlenné kell tenni a német katonák életét a megszállt országokban."*

Elképzelését egy használt boríték hátán összegezi. Ezt írja rá: *„Borítsátok lángba Európát."*

Churchill elhatározza, hogy meggyújtja a tüzet, amelynek el kell harapóznia a németek által megszállt területek minden zugába. A háborúnak ki kell terjednie a fasiszta csapatok hátába és jelentősen fokozódnia kell a háború befejezéséig. Egy talpalatnyi föld se legyen Európában, ahol a Wehrmacht betolakodók biztonságban érezhetik magukat.

1940. július 19-én hivatalosan megalakul a Special Operation Executive, melynek később a rövidíté-

se – SOE – vált inkább ismeretessé. Az intézmény neve – *Különleges Akciócsoport* – nem sokat mond ugyan, de jelzi, hogy hírszerző szolgálatról van szó.

Az új alakulat teljesen önálló. Alapítója döntése szerint teljesen független a már meglévő szervektől, nem kapcsolódik a Secret Intelligent Service-hez, a Hadügyminisztériumhoz, sem annak hírszerző szolgálataihoz.

A Churchill-kabinet egyik tagja e szavakkal jellemezte ezt a döntést: *„Kalandorgyárat létesítettek. Csakhogy katonatisztekből nem lehet kalandorokat faragni, angol tisztekből pedig éppenséggel lehetetlen!"*

A SOE olyan magas követelményeket támasztott tagjaival szemben, hogy azokat nem tudná teljesíteni a sandhursti katonai akadémia egyetlen volt növendéke sem, egyetlen elegáns tiszt sem, aki szabadidejét exkluzív klubokban tölti, de még a nagymúltú Secret Intellingence Service, Cambridge-ben vagy Oxfordban kiművelt munkatársai sem.

Az újfajta és szokatlanul nehéz feladatok ellátására létrehozott szervezetnek egészen más emberfajtára van szüksége: bátor férfiakra, de nem hazardőrökre; kemény legényekre, de nem vadállatokra. Erre csak az képes, aki halálosan gyűlöli a fasizmust. A legalkalmasabbak az európai menekültek, akik a háború kitörése óta tömegesen érkeznek Angliába, hogy folytassák a harcot – csehek, szlovákok, lengyelek, dánok, hollandok, franciák, norvégok és más nemzetbeliek. Különböző korú és műveltségű férfiak akadnak köztük. Különféle utakon menekültek el hazájukból, semleges országokon át, életüket kockáztatva, valahányszor átszöknek egy-egy határon. Már az a mód, ahogyan sike-

rül átszökniük a kontinensről, egyúttal első rostavizsgájuk, vajon alkalmasak-e a SOE- tagságra.

A szervezet vezetősége természetesen a német hírszerzéssel is számol. A menekültekkel érkeznek a szigetországba Canaris hírszerzői és más náci kémszervezetek tagjai is. Éppen ezért mindenkit alapos vizsgálatnak vetnek alá. És sokan fennakadnak a rostán.

A SOE vezető funkcionáriusait maga Churchill válogatja össze az államapparátus különböző területeiről, a politikai és a gazdasági élet képviselőiből.

Hugh Daltont, a kabinet tagját bízza meg a SOE vezetésével. Helyettese Hambro bankár, aki Churchill feltétlen bizalmát élvezi; ifjúkori barátok.

Az egyetlen szakember, akinek hírszerzői múltja is van, Gubbins ezredes. Gubbins művelt tiszt, tapasztalt katona, bár inkább tekinti magát politikusnak, mint katonának. Őrá bízzák a kiképzés és a hírszerző munka irányítását.

A középfunkciókat már nem szakemberek látják el, hanem néhány jószimatú újságíró, a cserkészmozgalom egy-két vezető tisztségviselője, Nagy-Britannia Kommunista Pártjának egyik volt funkcionáriusa, sőt még egy papnövendék is.

A SOE a Baker Streeten székel, a Michael House-ban; az épület az ismert Marks and Spencer áruház tulajdona volt. Az Interservice Research feliratú réztábla mit sem árul el a londoniaknak. A környék tele van magándetektív irodákkal, ez a szerény tábla is ilyesmire utalhat.

A SOE-ben szinte valamennyi megszállt országnak saját szekciója van. A holland szekció vezetője De Bruyne százados.

De Bruyne százados magas, hallgatag férfi. Egyenes testtartása, megfontolt mozdulatai első látásra elárulják a hivatásos katonatisztet.

Olyan feladattal bízták meg, amely a legtöbb ember számára megoldhatatlannak látszana. De ő a fejébe vette, hogy az utolsó betűig eleget tesz Churchill felhívásának. Nem sejti, hogy fölöttébb tapasztalt és könyörtelen ellenséggel kell számolnia Hollandiában.

Minden egyes nap tucatnyi bonyodalmat hoz a számára. Alárendeltjei nem is tudják, mikor pihen a főnök. Állandóan a munkahelyén tartózkodik. Tudni akar minden új akcióról, minden újabb esetről. Személyesen nézi át a SOE hollandiai földalatti hadsereg valamennyi tagjának személyi adatait.

1941 februárjában *George Behar* személyi kartonja hever a kapitány íróasztalán. De Bruyne nem először olvassa el a hézagos adatokat:

Személyi adatok:

Név: George Behar, született 1922. november 22. Rotterdam.

Foglalkozása: diák, a bölcsészettudományi kar hallgatója.

Apja: Albert Behar, a brit hadsereg századosa; az első világháborúban Haigh tábornagy törzsének hírszabotázsakciókban vesz részt.
rodalmi Érdemrenddel és a francia Becsületrenddel tüntették ki. 1935-ben meghalt.

Anyja: Catherine Behar, sz. Beijderwellen. Utolsó hollandiai lakhelye Rotterdam, Maasstraat 4. 1940 óta Angliában él.

Eddigi tevékenységének leírása:

1940 júniusában, a külföldi állampolgárok felku-

tatására indított razzia során a Gestapo letartóztatja, koncentrációs táborba (Schorrl) deportálják;

1940 júliusában megszökik a táborból, először nagybátyjánál rejtőzködik Warveld községben, majd az Emper malomban. Itt ellenálló csoportot szervez fiatalokból;

1940 októberében Limburgban kapcsolatot létesít az Ore Dienst illegális csoporttal. Helyi jelentőségű szabotázsakciókban vesz részt.

Jellemzés:

Rendkívül intelligens, nagy felelőségtudattal rendelkező fiatalember. Fegyveres akciókban bátran harcol, tehetséges szervező, jól konspirál. Fellépése határozott, tekintélyt parancsoló. Az illegális munkában megállta a helyét. Elszánt antináci.

A rezidens megjegyzése:

Perfekt német, angol, francia és holland nyelvtudás. A harcokban bevált; bátor és határozott. Hírszerző munkára alkalmas.

De Bruyne beszólítja helyettesét.

– Kapcsolja be ezt a fiatalembert az Ariel I. csoportba. Az utasításokat Childon keresztül továbbítsa! – Child az angol hírszerzés hollandiai rezidense.

A százados ezzel az intézkedésével eldöntötte egy ember sorsát, aki ettől fogva egész életét a hírszerző munkának szenteli majd.

London utasítására George Behar tagja lesz annak az illegális csoportnak, amelyik a SOE tisztjeit és ügynökeit csempészi be Hollandiába. Ekkor még be sem töltötte tizenkilencedik évét.

Tudja, hogy nem könnyű és nem egyszerű munka vár rá. Belső megnyugvás tölti el, hogy aktív

részese lehet a kemény antifasiszta küzdelemnek; meg sem érzi a feladat súlyát és nem veszi tudomásul, mennyire veszélyes. Ellenkezőleg: örömét leli az igényes és veszedelmes munkában.

A németek az első hetekben igyekeztek leplezni a megszálló hatalom kegyetlenségét. Mégsem sikerült megnyerniük a holland lakosság bizalmát. A hollandok még nem felejtették el Rotterdam értelmetlen lerombolását, a halottak és sebesültek tízezreit. De a megszállás első hónapjaiban még gyenge a holland ellenállás. Csak ekkor szerveződik. Jelentősen megerősödik viszont, amikor 1940–41 telén a németek ezertonnaszámra szállítják el az élelmiszert Németországba és bevezetik a jegyrendszert. Az illegális csoportok első támadásaikat a Németországba tartó élelmiszerszállító vonatok ellen intézik. A német megtorlás ugyanolyan brutális, mint annak előtte a Cseh–Morva Protektorátusban és Lengyelországban; tömeges letartóztatásokkal és irgalmatlan ítéletekkel válaszolnak.

Rauter, birodalmi biztonsági megbízott kérésére tapasztalt szakembereket irányítanak Hollandiába az angol ügynökök és a holland ellenállás felszámolására. Közöttük érkezik Giskes őrnagy, a katonai elhárítástól és Schreider SS Sturmbannführer a Gestapótól.

Munkájuk nem eredménytelen. Specialitásuk a *Funkspiel* – a rádiójáték.

Miután sikerül bemérniük egy-egy adóállomást, azonosítják a rádiót. Vagy sikerül beszervezniük valamelyik informátorát, vagy egy provokátort játszanak a kezére informátorként. Az ő segítségével aztán rafináltan kiagyalt hírekkel látják el a rádiós ügynököt. Egy idő múlva letartóztatják a rádiót és közlik vele, hogy már hosszabb ideje a Gestapó-

nak dolgozik. Durva nyomással rábírják az együttműködésre. Ezután már gyerekjáték a nácik számára rádióösszeköttetést fenntartani a londoni központtal, átvenni az utasításaikat és hamis hírekkel etetni Londont.

Holland ügynökök segítségével sikerül a németeknek rövid időn belül kézrekeríteniük a SOE néhány tisztjét. Embertelen kínzással kicsikarják tőlük a rejtjelkulcsot. Három évig tartott ez a tragikus játék, amely kétségtelenül a Gestapo legnagyobb sikerei közé tartozik. A Gestapónak sikerült ötvennégy SOE-hírszerzőt letartóztatnia, közülük negyvenhetet halálra kínoztak a koncentrációs táborokban. Érthetetlen és megmagyarázhatatlan, hogy a londoni központ képtelen volt átlátni a Gestapo kisded húzásain.

Ilyen nehéz és bonyolult viszonyok között dolgozik George Behar is. A legbátrabbak, egyszersmind a leglelkiismeretesebbek közé tartozik.

Egy akkori bajtársa mondja róla:

„Úgy látszott, hogy sosem fáradt. Fiatalember volt, de nála kétszer idősebbek is szó nélkül engedelmeskedtek neki. Félszegnek látszott, pedig mindig gyorsan és helyesen döntött, míg nála idősebb emberek, hasonló helyzetben, kezüket-lábukat törték volna...”

A SOE központjába is újabb adatok érkeznek a brit állampolgárságú holland fiatalemberről. Egyre szaporodnak a bejegyzések a személyéről, a jellemvonásairól, mindenekelőtt a bátor tetteiről.

Tevékenysége a Gestapo figyelmét sem kerüli el. A hollandiai Gestapo parancsnokság már 1942 nyarán országos körözést rendel el a „terrorista Vriest” ellen.

2.

A SOE holland szekciója egy tapasztalt hírszerzőre, D. V. Child fregattkapitányra bízza a kapcsolattartást azzal az illegális csoporttal, amelynek George is tagja. A csoport az angol központ utasításai szerint működik.

Egy őszi estén Behar találkozóra indul Childdal. Ezúttal azonban nem az illegális feladatokról tárgyalnak.

– El kell hagynod Hollandiát – közli Child. – Olyan értesülést kaptam, hogy a Gestapo nyomoz utánad. Egyelőre nyilván nem sokat tudnak rólad, de csakhamar forróvá válhat a talaj a lábad alatt.

George higgadtan fogadja a hírt, legalábbis úgy tesz. Minden erejével igyekszik palástolni felindultságát. Nem fél, megszokta már a veszélyt. Sohasem kerülte, inkább lebecsülte.

Csalódottan veszi tudomásul, hogy menekülnie kell Hollandiából. Nagyon nehezen viseli el a gondolatot, hogy itt kell hagynia barátait, az illegális munkát.

Hollandnak tekinti magát; itt született, itt járt iskolába, szereti ezt az országot, ezt a népet. És most hagyja el, amikor ennyit szenved?

Ugyanakkor brit alattvaló, s noha eddig még nem járt Angliában, valami megmagyarázhatatlan vonzalmat érez iránta. Apja plántálta belé, akit gyerekkora óta annyira szeretett. Anglia csábító gondolatokat ébreszt benne. Legfőképpen annak

örül, hogy ott esetleg beállhat majd az angol titkosszolgálathoz, Child is célzott rá. Ám elképzelései a titkosszolgálatokról romantikusak, messze járnak a valóságtól. Azzal vigasztalódik, hogy a kiképzés után visszatérhet majd Hollandiába, ahol fontosabb feladatokat bíznak rá. Valóságos hírszerző munkára vágyik.

Nem is sejti, mennyire nehéz bekerülni a titkosszolgálatba. Nem tudja, milyen szigorú szempontok alapján választják ki a munkatársakat, milyen rendszabályokkal védekeznek az ellen, hogy idegen ügynökök szivároghassanak be a központi hírszerző apparátusba.

Alkalmas-e George Behar arra, hogy az angol titkosszolgálat tagja legyen? George-ban fel sem merül ez a kérdés, meggyőződése szerint alkalmas rá. Vajon a brit kémszolgálat illetékes szervei is ugyanígy vélekednek?

George zaklatottan távozik a Child fregattkapitánnyal való találkozóról. Mozgalmas, kalandos napok várnak rá. Nem sejti, hogy Child is elhagyja Hollandiát; ő is veszélyben forog.

Egy sor életveszélyes akadályt és csapdát leküzdve 1942 végén jelentkezik ez a derék tiszt a londoni központban.

Még Hollandiából való távozása előtt jelenti a londoni központnak, hogy a németeknek sikerült beszivárogniuk a holland földalatti mozgalomba, s hogy néhány adó-vevőt a Gestapo működtet. A központ nem hiszi el a híradást. Talán nem elég meggyőző? Inkább hihetetlen. Pedig ezzel magyarázható, miért fulladt kudarcba oly sok, többhónapos előkészítés után, és jól képzett ellenállók százainak részvételével elindított akció. És most egysze-

rűen fújjanak le mindent egy ellenséges területen dolgozó tiszt jelentése alapján, mégha olyan tapasztalt munkatársról van is szó, mint Child fregattkapitány? Ez korántsem volt egyszerű.

Olyan helyzet alakult ki, amely a németek számára lehetővé tette, hogy ellenőrzésük alatt tartsanak néhány holland illegális szervezetet. Nehéz volna számba venni az okozott károkat. A holland ellenállók számára a következmények katasztrofálisak voltak.

1942 júliusának végén George Behar a holland–belga határon fekvő Bred városkába utazik, ahol felkészül a szökésre.

Langyos júliusi este. Az egésznapi hőség után kellemesen lehűlt a levegő. Üdítő szél fúj a tenger felől.

George megáll a külvárosi munkásnegyed egyik csendes mellékutcájában, a korcsma előtt. Az ablakon át belátni a gyéren megvilágított helyiségbe. Pár vendég ül bent, főleg nyugdíjas öregek sörözgetnek ráérősen.

Kis idő múlva egy fiatalember lép hozzá. Arckifejezése komoly és éber.

– A függöny lehullt – szólítja meg George-ot, s tekintete, mozgása óvatosságról tanúskodik.

A helyi illegális szervezet tagja.

– De még világítanak a fények – feleli George. A fiatalember arca megenyhül.

Máris megnyugszik mind a kettő. Arcuk felderül. Baráti kézszorításuk hosszabbra nyúlik a szokásos üdvözlésnél. Az egyik háláját akarja kifejezni ily módon, nagy szavak nélkül, a másik rokonszenvét és csodálatát. De azért egyikük sem mer eltérni

az előre besulykolt szövegtől. Megszokták a vasfegyelmet.

George átveszi a szerzetesi csuhát és a kerékpárt. Még megbeszélik, hol vedlik át George Behar „Péter barát"-tá, és hogy hol adja majd le a civil ruháját. A szűkszavú, annál barátságosabb tekintettel kísért beszélgetés nem tart soká. A két fiatalember pár perc múlva búcsút vesz egymástól. Találkoznak-e még valaha? Vajon George megtudja-e majd egyszer, ki volt az a fiatalember, akivel a sors ebben a határmenti városkában összehozta?

Még meglehetősen alacsonyan áll a nap a láthatár fölött, amikor másnap reggel egy fiatal szerzetes útra kel a belga határ felé.

A kerékpár igen elterjedt jármű Hollandiában. Kerékpároznak a gyerekek, amint megtanultak járni, tekintélyes, jó társaságbeli urak csakúgy, mint töpörödött anyókák. És természetesen a szerzetesek is. Háborús időkben a kerékpár a legmegbízhatóbb közlekedési eszköz.

„Péter barát" nem egyedül karikázik az úton. Elhúz néhány idősebb parasztember mellett, őt meg egy falka fiatal előzi meg. Mindenki illendően köszönti. A határon nem kelt gyanút, az iratai rendben vannak.

Minden különösebb nehézség nélkül, szerencsésen megérkezik Brüsszelbe. Hamarosan eligazodik a városban és könnyen megtalálja azt a kis magányos családi házat, ahol egy idősebb munkás lakik a feleségével.

A címet Childtól kapta. A munkás barátságosan fogadja George-ot, semmit nem kérdez és igyekszik vendégének minden kényelmet megadni, már

amennyire ezt szerény körülményei engedik. Belgiumi tartózkodása alatt az Albert Gueris vezette ellenállási szervezet veszi gondjaiba George-ot. Ez a Londonból irányított szervezet bonyolítja a szövetséges hadifoglyok, lelőtt pilóták és hírszerzők visszaszöktetését – Franciaországon és Spanyolországon keresztül – Angliába.

Brüsszelben George leveti a barátcsuhát. Utasítást kap, hogy induljon Franciaországba. Alaposan tanulmányozza a továbbutazás lehetőségeit. Belga barátai tökéletesen megismertetik az ottani élet legfőbb jellemzőivel. George, bízva a már eddig megszerzett bőséges tapasztalataiban, nem tart a következő határátlépéstől.

Öltözéke semmiben sem különbözik a helybeli parasztokétól, így hát nem kelt feltűnést. Nem siet, tempósan ballag, körbejáratja tekintetét a tájon, ahogy az itteni földművesek szemlélgetik szántójukat, legelőjüket.

A kora reggeli órákban éri el a határt. A nap fénye éppen csak átdereng a hajnali ködön. Egymagában ballag a dűlőúton, hirtelen rászakad a magány. Még fél is egy cseppet. De egykettőre összeszedi magát. Hiszen tudja, ha emberekkel találkozik, az csak veszélyt és bonyodalmakat hozhat rá. Egyedül magára támaszkodhat.

Egy keskeny gyalogúton lépi át a határt. Az ösvényt benőtte a fű, a falubeliek ritkán tapossák. Párszáz méterrel arrébb az országútba torkollik. Az országút itt közelíti meg az államhatárt, majd csaknem derékszögben az ország belseje felé kanyarodik.

George rátér az országútra, és szinte ugyanabban a pillanatban egy nyitott autó tűnik fel a kanyarban. George nem tud hová menekülni. Az autó

gyors iramban közeledik. Német tábori csendőrök ülnek benne.

– Az igazolványát! Honnan jön, hová megy?

George lassan kigombolja a zakóját. Ugyanilyen lassan nyúl a zsebébe. Minden másodperc megfizethetetlenül drága. Agya lázasan dolgozik. Kiutat próbál találni a reménytelennek tetsző helyzetből.

A csendőrök elégedetlenek az iratokkal.

– Velünk jön, majd a városi őrsön ellenőrizzük a papírjait.

Nyílik a kocsi ajtaja. George már féllábbal a kocsiban áll, amikor a láthatáron, szinte a semmiből, megjelenik egy alacsonyan szálló repülőgép. Erősödik a motorzúgás. A tábori csendőrök jól tudják – ellenséges repülőgép. George-ot sorsára hagyják, pillanatokon belül eltűnnek az országút jobb oldalától pár méterre húzódó erdőben. George is menekül az útról, ellenkező irányban kiugrik a kocsiból. Felugat a repülőgép fedélzeti gépfegyvere, a sorozat néhány lövedéke az elhagyott autóba csapódik. A gép távolodik, átlendül a hepehupás táj fölött, azután eltűnik a láthatárról.

A csendőrök örülnek, hogy ép bőrrel megúszták a légitámadást. Most már nem olyan sietős a dolguk. Feltápászkodnak, nyújtózkodnak, rendbeszedik az egyenruhájukat és visszaballagnak a kocsihoz. Annyira lefoglalja figyelmüket a kocsi átvizsgálása, hogy hamar beletörődnek George szökésébe. Egyiknek sem fűlik a foga hozzá, hogy a keresésére induljon – meg aztán minek is?

George-tól később sem pártolt el a szerencse. Francia földön nem volt semmiféle kapcsolata. Joggal számít rá, hogy a francia lakosság aligha szíveli a német megszállókat, és hogy legfeljebb

elvétve akad itt áruló. Úgy véli, nem kockáztat túl sokat, ha bekopogtat az első városszéli házba. Nem csalódott. Igen barátságosan fogadják. Nem sejti, hogy házigazdája a helyi ellenállási szervezet egyik vezetője. Mindketten elég tapasztaltak ahhoz, hogy felismerjék: megbízhatnak egymásban.

George még nem indulhat tovább. Előre biztosítani kell az útvonalat, különben végtelenül kockázatos utazásra vállalkozna.A helybeli ellenállási szervezet készíti elő spanyolországi útját.

George nem tétlenkedik. Itt is kihasznál minden órát. Gyakorolja a francia nyelvet és a helyi szokásokkal ismerkedik. Vendéglátójának két lánya van, az egyik egyidős George-dzsal, a másik két évvel fiatalabb nála. Ők segítenek a nyelvtanulásban. George nem járkál be fölöslegesen a városba. Ideje nagy részét átmeneti szállásán tölti.

A háziakat valósággal lenyűgözi igazságszeretetével, engesztelhetetlen fasisztagyűlöletével. Nem osztoznak viszont vallási nézeteiben, amelyek minden gondolatát áthatják. George hivő, eddigi háborús tapasztalatai sem oltották ki belőle a papnevelde iránti sóvárgását. Beszélgetéseik viharosak, lelkes egyetértés váltakozik szenvedélyes vitákkal.

Néhány nap múlva továbbutazik a határvároskából.

– Járj szerencsével! Gondolni fogunk rád. És ha majd túlleszünk az egészen, ne feledkezz meg rólunk, gyere – búcsúzik tőle francia barátja.

Mire elhagyta Lille-t, George már biztonságban érzi magát. Olyan útiokmányokkal látták el, amelyekben laikus szem nem találhat semmi kivetni valót. Nem kell tartania a francia, vagy a német rendőrség váratlan igazoltatásától.

A vonat kigördül a pályaudvarról, már csak né-

hány óra választja el Párizstól. Nem egyedül utazik, a két nővér vele tart. Jelenlétük kellemessé és biztonságosabbá teszi az utazást. A lányoknak olyan papírjaik vannak, amelyeket a német megszálló hatóságok állítottak ki. Úgy jutottak hozzá, hogy egy olyan francia cég alkalmazottai voltak, amely Franciaország összeomlása után egy nagy düsseldorfi konszern leányvállalata lett.

A párizsi pályaudvaron George-nak búcsút kell vennie a lányoktól. Újra magára marad, a világváros közepén.

Kilép a pályaudvar elé, nem siet, meg-megáll a szegényes háborús kirakatok előtt, a járókelőket figyeli, a szép napokra emlékezik és arra gondol, milyen nehézségekkel kell számolnia az elkövetkező időkben.

Körülbelül negyvenperces kényelmes sétával egy kolostorhoz érkezik. Körüljárja az épületet, érdeklődéssel nézegeti az ódon köveket. A hatalmas vasalt kapuhoz lép és becsönget.

Nem kell sokáig várakoznia, nyílik a kapu s egy öreg, görnyedt hátú szerzetes jelenik meg. George megmondja a nevét.

– Már vártuk, kerüljön beljebb. – A barát egy hatalmas kulccsal bezárja a kaput és némán vezeti George-ot.

Három napig marad a kolostorban. Egy kis barátságos szobában lakik. Szerény, de ízletes koszton él. Vendéglátói mindent elkövetnek, hogy kellemessé varázsolják környezetét. Kedvére válogathat olvasnivalót a kolostor gazdag könyvtárából.

A negyedik napon, reggeli közben tudja meg, hogy előkészítették a továbbutazását. Nincs oka halogatni az indulást. A következő állomás: Lyon. Utazás előtt, még a kolostorban ellátják részletes

utasításokkal, semmit sem bíznak a véletlenre. Pontosan megtanulja, hogyan juthat el a pályaudvarra, melyik vágányról indul a vonata. Megkapja a jegyét is. A szervezők figyelme a legapróbb részletekre is kiterjed. Nem kell kérdezősködnie. Nem fenyegeti az a veszély, hogy esetleg felesleges feltűnést kelt.

A vonat félig üres. George behúzódik a fülke sarkába és újságjába temetkezik. De gondolatai már Lyonban járnak.

Megérkezett. Most sem siet, az utolsó leszállókkal hagyja el a vonatot.

Karcsú, elegáns, meghatározhatatlan korú nő áll a peronon: szőke haja lazán a vállára omlik, nyitott kézitáskájából újság kandikál elő.

George felismeri.

– Jó napot kívánok! Megmondaná, kérem, hogy van-e a pályaudvar előtt taxiállomás?

– Én is oda igyekszem, majd megmutatom.

George nem sejti, hogy maga a legendás hírű Virginia Haal, a SOE helyi rezidense jött ki elébe. Virginia Haal évekkel a háború előtt került Párizsba a *The New York Post* tudósítójaként. Hivatása révén tökéletesen megismerkedhetett a francia viszonyokkal. Megszerette Franciaországot.

A háború kitörésekor az amerikai konzul állást kínált neki a külképviseleten. Napi néhány órás elfoglaltságot. Idejének javarészét továbbra is újságírói hivatásának szentelhette, sőt, kedvezőbb körülmények között dolgozhatott. Új információforrásokat szerzett, új kapcsolatokra és új barátokra tett szert. Társadalmi helyzete megszilárdult.

Lyonban azonban senki nem sejtette, hogy az angol SOE irányításával működő földalatti mozga-

lom egyik vezéregyénisége. Az ő csoportja biztosította a Nagy-Britanniába irányuló illegális utakat. Az ifjú amerikai újságírónőt Renné néven ismerték az ellenállási mozgalomban, de vezető beosztásáról csak az a néhány funkcionárius tudott, akikkel személyes kapcsolatban állt.

A lyoni illegális szervezet feladata George további angliai útjának előkészítése. Renné amerikai útlevelet szerzett a számára. A helyi hatóságok még kiengedik az amerikaiakat az országból. Ám röviddel George Lyonba érkezése után gyökeresen megváltozik a helyzet.

A szövetségesek partraszálltak Afrikában és elfoglalták a vichy-i kormány fennhatósága alatt álló területek túlnyomó részét. A német hatóságok átveszik a közigazgatást Lyonban. A franciák elveszítik cselekvési szabadságuk utolsó maradványait is. Itt is garázdálkodni kezd a Gestapo. Az amerikai állampolgárokat megfosztják eddigi kedvezményeiktől, sokakat internálnak.

Le kell hát mondani arról, hogy George amerikai útlevéllel utazzék. Osztoznia kell sokezer ellenálló sorsában, velük kell szöknie a spanyol határra. Egy kis csoporttal indul el. Mindannyian szerencsésen elérik a Pireneusokat. Kimerülten kelnek át a hegygerincen és úgy vélik, túljutottak a legnehezebb akadályon. Holtfáradtan, de boldogan és megnyugodva ereszkednek le a völgybe. Elhaladnak az első magányos házak mellett és betérnek az első spanyol falvakba. Túlságosan magabiztosak. Éberségük eltompul, megfeledkeznek róla, hogy idegenes külsejük és öltözetük gyanút kelthet. Éppen az egyik falucska főutcáján haladnak, amikor néhány határőr lép ki a kocsmaajtón.

A járőrnek nem tetszenek az okmányok, a csoportot őrizetbe veszik és a Mirando de Ebro-i internáló táborba szállítják. De George-ot itt már nem fenyegeti életveszély. A spanyol hivatalnokok között akadnak náciellenes érzelműek és számuk a fronthelyzet alakulásával gyarapodik. Azután, hogy a németek elszenvedték első vereségeiket a keleti arcvonalon, rohamosan növekszik a szövetségesekkel szimpatizáló spanyolok száma.

A spanyol hatóságok az ország területén elfogott személyeket rendszerint Portugáliába, vagy az angol fennhatóságú Gibraltárba deportálják.

George Beharnak megengedik, hogy levelet írjon a brit nagykövetségre.

Néhány nappal később megérkezik a menekülttáborba a nagykövetség egyik beosztottja.

Egykettőre azonosítja George-ot. Igen barátságosan viselkedik. Azután kérdezősködni kezd. Vagyis inkább irányítja George elbeszélését. George nem is sejti, hogy valójában a SOE munkatársával beszélget.

Az apjáról beszél, közel-keleti származásáról. Az angol tisztviselőt az érdekli, mikor és hogyan szerezte meg George apja a brit állampolgárságot, melyik katonai alakulatnál szolgált az első világháborúban, milyen ütközetekben vett részt, milyen kitüntetéseket kapott. Érdeklődéssel figyeli George elbeszélését anyjáról. George szívesen és nem mindennapi tisztelettel beszél róla.

Részletesen beszámol illegális munkájáról és megválaszol néhány konkrét kérdést, amellyel beszélgetőtársa a Hollandiából történt menekülését firtatja. El kell számolnia minden nap minden percéről.

A SOE tapasztalt munkatársa néhány órás be-

szélgetés után nyugodt lelkiismerettel meri majd ajánlani, hogy George útiokmányokat és ezzel beutazási engedélyt kapjon Angliába.

George egy kis csoport angollal és a SOE emberével Madridba utazik. Itt brit útlevelet kap; talán életében először tapasztalja az apja jóvoltából szerzett angol állampolgárság előnyeit.

Végre visszanyerte a szabadságát. A spanyol hatóságoktól nem kell tartania többé.

Egy kísérő nélküli menekültcsoporttal indul útnak Madridból Gibraltárba.

Útközben gyorsan telik az idő. George-ot már nem nyomják a gondok, és szentül hiszi, hogy az új haza tárt karokkal fogadja majd. Másnap hajnalban végre célhoz ér. Lassan hajnalodik, amikor megérkezik az annyira vágyott kikötő határövezetébe. Az elsők között száll le a vonatról. A peronon angol elhárítótiszt fogadja őket; kimért modora, szenvtelensége nem sok jót ígér. Szemet szúr neki a türelmetlen George.

– Hová siet, fiatal barátom? – kérdi, amikor George az iránt érdeklődik, mikor indulhatna el leghamarabb Angliába.

– Harcol még eleget, meg is fogja unni. Örüljön, hogy biztonságban lehet, fiatalember. Mára szabadnapot kapnak, foglalják el a kijelölt szálláshelyeket. Rendezkedjenek be minél otthonosabban. Holnap mindent részletesen megbeszélünk.

Mindezt olyan hangon mondja, hogy minden ellenvetés kilátástalannak látszik. legokosabb, ha engedelmeskedik az ember. A türelmetlen George-ot jeges zuhanyként éri a hűvös fogadtatás.

A következő nap még kiábrándítóbb. George-ot behívatják a táborparancsnokságra, és a beszélge-

tés most sem egyéb előzetes kihallgatásnál. Az angol kihallgató tiszt udvariasan azt is tudomására hozza, hogy George-ot voltaképpen internálták, s hogy bebocsátása Angliába attól függ, mennyire sikerül ellenőrizni a kontinensen végzett tevékenységét.

– Türelem, fiatalember, ne nyugtalankodjék! Majd elbeszélgetünk egy kicsit magával. Meg kell persze értenie, hogy ez eltart egy darabig – mondja, és csakugyan nem hazudik. Megtartja a szavát, alaposan megdolgoztatja Behart. George álmában se gondolta volna, hogy ilyen sokáig marad Gibraltárban.

Az angol hatóságok nem sietnek kiadni a beutazási engedélyt. Roppant bizalmatlanul fogadnak mindenkit, aki a kontinensről érkezik, és semmi okuk rá, hogy Behart megkülönböztetett bánásmódban részesítsék. Ellenkezőleg: az ő esetében még éberebben kell eljárniuk! Brit állampolgár ugyan, de még soha nem járt Angliában. Apja a Közel-Keleten született és hosszú ideig ott is élt, anyja holland. Még békeidőben is figyelmet keltő életrajzi adatok ezek. Most meg háború van. Az csak természetes, hogy a biztonsági szervek nem sietik el Behar angliai utazásának engedélyezését. Gondosan ellenőriznek minden adatot

Háborúban megsokszorozódik a hírszerző szolgálatok munkája. Fokozódik a német kémszervezetek Anglia elleni tevékenysége is.

A háború első napjaiban lebukott az angliai német ügynökök túlnyomó része. Az MI 5, a brit elhárítás már jóval a háború előtt számos gyanús személyt tartott szemmel; ezeket a kellő pillanatban aztán le is tartóztatták. A fasiszta Németország csaknem teljes angliai kémhálózata horogra került.

Ezért igyekeznek a hitleristák minden útonmódon ügynököket telepíteni angol területre. Égetően szükségesnek tartották, hogy felszámolt hírszerző szolgálatukat újjászervezzék. A legkülönbözőbb eszközökkel szervezik be az Angliába szánt ügynökeiket. Önkéntes alapon, furfanggal vagy erőszakkal. Ügynökeiket egyrészt légi-, illetve tengeri úton vetik be közvetlenül, esetleg Írországon keresztül, vagy az európai menekültek járt útját használják fel, Franciaországon, Spanyolországon, olykor Norvégián és Svédországon át.

A deszantokba elsősorban képzett hírszerzőket osztanak be; azonnali operatív feladatokat kell megoldaniuk. Többnyire a szétvert ügynökhálózat maradványaival létesítenek kapcsolatot, és kötelességük azonnal jelenteni rádión minden olyan mozgást, amely a hadvezetés számára fontos lehet.

Anglia abban az időben afféle gigászi repülőgépanyahajóként szolgál, és a németek tartanak egy európai partraszállástól.

A náci kémek súlyos veszteségeket okoznak a szövetségeseknek a tengeren, s ez elsősorban az írországi sikereiknek tudható be. Az írországi német nemzetiségű ügynökök száma öt-hatszáz, ha ehhez hozzáadjuk az ír kollaboránsokat is, a fasiszta ügynökhálózat Írországban igen tekintélyes létszámúnak mondható. Ennek köszönhetőleg a németek rendkívül tájékozottak az ír-partokat megkerülő angol és amerikai hajók mozdulatairól.

Nem érdektelen tény, hogy Hermann Götz, a dublini német főrezidens Stuartnál, a közkedvelt ír regényíró házánál talál menedéket.

A szövetségeseknek igen sok fáradozásába kerül (seregnyi bizonyítékot kénytelenek felsorakoztatni a német ügynökök írországi tevékenységéről), míg

a dublini kormány hozzájárul a likvidálásukat célzó közös akciókhoz.

Canaris tengernagy, az Abwehr minden hájjal megkent főnöke előszeretettel alkalmazza azt a módszerét, hogy hazafiaknak és menekülteknek álcázott ügynökeit beépíti az ellenállási szervezetekbe; ahol azok megnyervén a vezetők bizalmát, annyi kárt okoznak, amennyit csak tudnak.

E módszer gyakorlati megvalósítására Canaris személyesen adott parancsot: *„A megszállt területek bármi módon kompromittált polgárai felhasználhatók titkosszolgálatunk céljaira."*

Hasonló szellemű a Birodalmi Biztonsági Főhivatal 54/1942 sz. utasítása is, amelyet Himmler írt alá. A németeknek sikerült is ezzel a módszerrel egy sereg ügynököt Nagy-Britannia területére átdobniuk. Többségüket, ha csak önként nem jelentkeztek az angol elhárításnál, rövid időn belül likvidálták. Nem egy francia álpartizán, holland vagy belga álellenálló ment ily módon a biztos halálba. A körültekintő németeken ezúttal közmondásos precizitásuk sem segít. Ellenkezőleg: túlzott alaposságuk sztereotípiához vezet és fölöttébb gyanússá válik; az a mód, ahogyan a fasiszta ügynököket telepítik, irataik, „legendájuk", amellyel felszerelik őket, végül is a brit elhárítás tapasztalt és szemfüles munkatársainak karjaiba kergeti embereiket.

A láthatatlan kémhadsereg a háború befejezéséig harcol. A németek az angol hadifoglyok közül is szerveznek be ügynököket.

A brit elhárítás jól ismeri mindezeket a módszereket és igyekszik meghiúsítani megvalósításukat.

Ezek az okok nehezítik George Behar ügyének kivizsgálását. Napokba telik, míg ellenőrizni tudják részvételét a holland ellenállási mozgalomban, Angliában élő rokonai, anyja, nővére adatait.

3.

George Behar rosszul tűri ezt a huzavonát, nehezen éri fel ésszel, mire jó a sok ismétlődő kihallgatás.

Minden nap újabb és újabb izgalmas eseményeket hoz a frontokon. Az egész világ lenyűgözve figyeli a vöröskatonák hősiességét, azokét a vöröskatonákét, akik Sztálingrádnál elkezdik megírni a második világháború döntő fejezetét.

George-ot igazságos eszmék fűtik, alig győzi kivárni, míg újra fegyveresen szállhat szembe a hitleri fasizmussal.

Ehelyett egyik kihallgatása követi a másikat, és mindig ugyanazok az untig ismétlődő kérdések. Nem sejti, hogy az angol elhárító gondosan ellenőriz minden egyes megszerzett adatot. Meglehet, azzal, hogy a hírszerző szolgálathoz jelentkezett, rendkívüli óvatosságra késztette a brit biztonsági szerveket. Az amúgy is aggályosan gondos és rendkívül szigorú ellenőrzés során éppen azokkal szemben tanúsítják a legnagyobb éberséget, akik maguk kérik felvételüket, vagy gyanús érdeklődést árulnak el e szolgálat iránt.

Már-már reménytelennek látszik George helyzete, amikor mintegy varázsütésre, minden megváltozik. A gibraltári bevándorlási hivatalt Londonból táviratban értesítik, hogy engedélyezik George Behar beutazását Angliába. George megragadja az első kínálkozó alkalmat: sikerül helyet szereznie egy Liverpoolba tartó hajóra.

Békeidőben kellemes tengeri út várna rá, de a háború még a személyszállító hajók épségét is veszélyezteti. A német tengeralattjárók könyörtelenül elsüllyesztenek minden vízijárművet, amely a szövetségesek lobogója alatt hajózik. Gyakran még a semleges országok hajóit is elsüllyesztik. Ezért minden hajóút jelentős kockázattal jár. Sok függ a kapitány és a legénység ügyességétől, hogy a hajó biztonságosan célhoz érjen. Néha a szerencse és a véletlen is segít.

És George-ot nem hagyja el a szerencséje. Néhány napos kalandos utazás után – amikor éjszakánként többször is riadóztattak, s ilyenkor az utasokat egy erre kijelölt helyiségbe terelték – végre meglátja a távolban az annyira áhított angol partot, a liverpooli kikötő körvonalait.

A háború nyomai az angol szárazföldön is meglátszanak. A városok fölött védőhálók lebegnek a német bombázók ellen, légvédelmi géppuskák meredeznek a háztetőkön, mindenfelé katonai menetoszlopok, a házak falán figyelmeztető táblák, az óvóhelyekre irányító nyilak.

Az 1943-as esztendő a Vörös Hadsereg Sztálingrádnál aratott bámulatos győzelmének jegyében kezdődik. Ez a csata a világháború fordulópontja. A náci seregek valamennyi arcvonalon kezdenek visszavonulni.

Az egyszerű angolok végtelen tisztelettel adóznak a Vörös Hadseregnek. A legfrissebb harctéri hírekre kíváncsi olvasók ostromgyűrűt vonnak az újságos standok körül. A mozikban helyszíni filmtudósításokat vetítenek a harcterekről. A háború az élet minden területére rányomja bélyegét. Nap mint nap sarcol: emberéletet, vagyont, jószágot,

műemléket pusztít. London és más városok mindennapos bombázása mérhetetlen szenvedéssel jár.

Ez Anglia, ilyennek találja George, miután 1943-ban partra lépett. Egy percet sem akar elvesztegetni. Néhány napot pihen anyja farmján, nem messze High Wycombe városkától, azután nyomban megpróbál bekapcsolódni a harcba. Ám a türelmetlenség rossz tanácsadó. Anélkül, hogy végiggondolná, mit tesz, felajánlja szolgálatait a holland hírszerző szolgálat Londonban székelő központjának. Egy újabb csalódás – elutasítják. Azt ajánlják neki, hogy mint brit alattvaló, forduljon a hadügyminisztériumhoz. De a Whitehallon sem jár több sikerrel. Nem tehet egyebet, tovább vár.

Visszautazik anyjához, akinél kellemes napokat tölt nővére és új barátai társaságában. De közben folytatódik a tétlen várakozás. A napok hetekké nyúlnak, és még mindig semmi hír. Csalódást érez, hogy az angolok ilyen nehéz háborús időkben sem tartanak igényt a szolgálataira. Képtelen megérteni ezt a mellőzést. Türelmetlenségét napról napra növelik a harcterekről érkező hírek.

A Vörös Hadsereg 1943 júliusában súlyos csapást mért a Kurszknál összevont fasiszta páncélos egységekre. Ezzel betetőződik a második világháború döntő fordulata. A nyugati szövetségesek elfoglalják Tunéziát és a fasiszta seregeket kiűzik Észak-Afrikából. 1943 augusztusában megkezdődik a szicíliai partraszállás. Olaszország felmondja katonai szövetségét Németországgal és fegyverszüneti szerződést köt. Egymást követik a sorsdöntő események.

George lépten-nyomon katonai oszlopokba ütközik. Amerikai és kanadai egységek özönlenek a szigetországba. Nagy események érlelődnek, de

George úgy érzi, az ő számára véget ért a háború. Nem törődik bele. Eltökéli, hogy nem hagyja magát eltéríteni kitűzött céljától.

1943-ban, egy novemberi napon, néhány nappal a huszonegyedik születésnapja előtt, Londonban összetalálkozik Child fregattkapitánnyal a brit titkosszolgálat volt hollandiai rezidensével.

George a Park Lane-en sétál, a Dorchester Szálló előtt elhaladva, a Marble Arch és az Oxford Street felé. A várakozás egyik örömtelen napja ez is. Ürömmel teli nap.

George-ot végtelenül bosszantja, hogy az angolok megakadályozzák, hogy még kivehesse részét ebből a háborúból.

Miért? Mi rejlik emögött? Miért nem tartanak rá igényt? Talán nem bizonyított eleget ahhoz, hogy megbízzanak benne? Mások bezzeg szeretnék ellazsálni a háborút – mégsem mellőzik őket.

Mindegyre ilyen gondolatokon rágódik, még a várakozás hosszú óráinak megrövidítésére szánt séták alatt is.

Mintha álmából ébresztenék, amikor valaki rákiált:

– Hello, George! Valóban te vagy az? Hogy a pokolba kerülsz ide? Nahát, micsoda véletlen! Nem is tudod, fiacskám, mennyire örülök, hogy így beléd botlottam!

Child kapitány, mielőtt még a meglepett George felocsúdna, megszorongatja a jobbját és fürkész tekintettel méri végig.

Még a holland földalatti mozgalom zaklatott viszonyai között kedvelte meg ezt a szerény, de bátor és határozott fiatalembert, ezért is tekintette szívügyének, hogy mielőbb biztonságba kerüljön.

Es most egy londoni utcán látja viszont. Szívből örül neki.

– Jó napot, kapitány – üdvözli George. – Azt hittem, még mindig a kontinensen tartózkodik.

– Ugyan, tudod jól, hogy ez nem csak tőlem függ. Én rosszabbul jártam, mint te. Szorult a kapca, így aztán sürgősen vissza kellett menekülnöm a jó öreg Albionba.

– Örülök, hogy összefutottunk – vallja meg George. – Álmomban sem hittem volna, hogy épp önnel találkozom.

– Látod, kedves George, ez is azt bizonyítja, hogy a hírszerzőnek ezer szeme van. Emlékszel, mit mondtam neked még ott, Hollandiában? Ha majd te is annyi ideje űzöd már ezt a szakmát, mint én, olyan dolgokat is meglátsz, amit mások észre sem vesznek. Gyere, üljünk le valahol. – Child bizalmasan belekarol George-ba és bekanyarodik vele a csöndes Audley Roadra.

– Ismerek itt egy kellemes helyet, egy klubot, ahol nyugodtan elbeszélgethetünk.

– Ezer örömmel, uram – kap az alkalmon George boldogan. – Több időm van, mint gondolná. Boldog vagyok, hogy éppen magával hozott össze a véletlen, mert szükségem van a tanácsára.

Beszélgetésük barátságos, leplezetlenül örülnek egymásnak. Felemlegetik a régi közös ismerősöket. George hosszú idő óta ismét boldog, új remények töltik el. Ha csak nem csalódik, Child segítségére lesz, és az idegőrlő, tétlen várakozás után végre visszakerül az események sűrűjébe.

George azt hitte, hogy találkozásuk a véletlennek köszönhető. Csakhogy az ő életében igazi véletlenek igen ritkán akadnak. Az események további menete is ezt bizonyította.

4.

George hamarosan magára ölti a haditengerészet elit alakulatainak sötétkék egyenruháját. Egy aknaszedő hajóra vezénylik. Végre valahára bekövetkezik a hőn áhított változás. Beosztását mindazonáltal csupán átmenetinek tartja.

Szolgálatát fegyelmezetten és buzgón látja el. A lehető leglelkiismeretesebben igyekszik teljesíteni a feladatait. Ennek ellenére neki is, mint minden tengerészkadétnak, végig kell járnia az alapkiképzés kálváriáját. Alapkiképzés, a jelzések elsajátítása, lövészet, hajókarbantartás, folytonos sorakozó, riadó. És vasfegyelem. Ahogy azt már a brit tengerész hagyományok diktálják.

Néhány hónapos szolgálat után parancsnokai felfigyelnek rá, kivált a nyelvtudására. Abban az időben George tökéletesen beszélt angolul, hollandul, franciául és németül. Lámpával sem találni sok ilyen katonát. Előléptetik, tiszti tanfolyamra vezénylik. Kitűnő eredménnyel fejezi be tanulmányait, és 1944 tavaszán alhadnaggyá léptetik elő.

Ám a hírszerző szolgálathoz vezető úton újabb akadályokba ütközik. George ismét kéri, hogy vezényeljék a titkosszolgálathoz. És megint eredménytelenül. Elküldik viszont egy szaktanfolyamra, amelyen a tengeralattjárók személyzetét képezik ki. Néhány hetet tölt Portsmouth kikötőjében. Nem vágyik tengeralattjáró tiszti karrierre, saját kérésére szigorú orvosi vizsgálatnak vetik alá. A víz

alatti gyakorlatok idején fülbántalmai vannak. Elöljárói ekkor a haditengerészet hírszerző szolgálatához vezénylik. Reméli, hogy ebben a munkában, legalább részben, végre felhasználhatja majd nyelvtudását és a kontinensen végzett illegális munka tapasztalatait.

A beosztás és a környezet változásával George nevet is változtat. Leteszi a Behar és felveszi a Blake nevet.

Hírszerző iskolára kerül, ahol kitűnő eredménnyel végez. Tanulmányi eredményeivel, kifogástalan magatartásával és nem mindennapos tulajdonságaival kitűnik társai közül. Elöljárói mindenekelőtt kitartását, szívósságát, nagy munkakedvét és kezdeményező készségét becsülik benne.

– Nem ismerek nála jobb tanítványt és katonát – jelentette az iskola parancsnoka a biztonsági szerveknek, amelyek eközben is mindvégig szemmel tartották George-ot.

A tanfolyam elvégzésével még korántsem ért véget George múltjának alapos vizsgálata. Arra számít, hogy ismét átküldik Hollandiába, de legnagyobb csalódására a központba kerül. Nincs ínyére a hivatalnokoskodás, az aktatologatás, noha beletörődik, ha csak ideig-óráig is.

1944 tavaszán a nyugati szövetségesek megalakítják az inváziós erők parancsnokságát.

Blake-et Portsmouthba vezénylik, a tengerészeti csoport törzséhez. Most először elégíti ki a munkája. Felismeri, hogy – ha csekély mértékben is – segítheti a leendő nagy események előkészítését. A törzsben fordítja és értékeli azokat az adatokat meg jelentéseket, amelyek a németek megszállta európai országokban dolgozó hírszerzőktől érkeznek.

Mindennap hajnalban kel és siet a munkahelyére. Az elsők között ül le az íróasztalához. Érzi, hogy ő is a hatalmas hadigépezet egyik – ha nem is nagy - alkatrésze.

Amint beér a munkahelyére, átveszi a kontinensről érkezett híreket tartalmazó vaskos iratköteget. A dosszié sokféle anyagot tartalmaz: a hírszerző tisztektől, a megszállók ellen harcoló illegális csoportoktól, ügynököktől származó jelentéseket, a Wehrmacht katonai adóinak vagy a rádióadások lehallgatásával szerzett híreket és adatokat.

Később nemcsak fordítja, s értékeli a híreket, hanem kiválasztja a legfontosabbakat és összesítő jelentést is készít róluk. Hamarosan áttekintést nyer a hollandiai és a többi megszállt országban uralkodó állapotokról.

– Jack – fordul oda egyik nap a kollégájához –, azt hiszem, nem nekünk, fiataloknak találták ki ezt a munkát. Elbírnánk mi ennél megerőltetőbb feladatokat is. Egy kicsit szégyenkezem, amikor a kontinensről befutott híreket olvasom. Tudom, milyen nehézségekbe került megszerezni őket. Mennyi fáradság fekszik még a legjelentéktelenebb értesülésben is. Minden egyes híradás mögül kiérzem azt a kockázatot, amellyel megszerzése járt. Van-e fogalmunk arról, hány derék ember pusztult el ebben a harcban, vagy végezte koncentrációs táborban?

De nem sokáig tűnődhet ezen, mert újabb és újabb anyagok tornyosulnak az asztalán. Telefonok csöngenek, kérdéseket kell megválaszolnia, parancsokat átvennie. A parancsnokság helyzetelemzéseket kér, különböző szempontok szerint. Noha bőségesen kapják a híreket, mindig híján vannak az éppen szükséges értesüléseknek.

– Nem szeretném, ha itt kellene megérnem a

háború végét. Érzem, a kontinensen a helyem. Én a híreket szerezni akarom, nem csak kényelmes karosszékben tanulmányozni.

George ismét a munkájára összpontosítja figyelmét. Már ügyet sem vet környezetére, igyekszik kihámozni a desifrírozáskor csonkán maradt híranyag értelmét. Minduntalan visszatér rá, bizonyos akar lenni abban, hogy nem tévedett.

5.

1944. június ötödikéről hatodikára virradó éjszaka Overlord fedőnéven megindult a világháború egyik legnagyobb szabású és legbonyolultabb hadművelete – a szövetségesek partraszállása az európai kontinensen.

A partraszálló erőket két hadseregcsoportra osztották: a 12. amerikai hadseregcsoport parancsnoka Bradley tábornok, és a 21. brit hadseregcsoport parancsnoka Montgomery tábornagy lett. Ez a két hadseregcsoport kezdte meg az igényes hadműveleti terv végrehajtását.

A brit–amerikai csapatok közös főparancsnoka, Eisenhower tábornok több mint 6500 hajóval és csaknem 20000 repülőgéppel rendelkezett a teljes hadművelet végrehajtásához.

Végre megnyílt az oly sokáig halogatott második front.

Néhány nappal azután, hogy a szövetséges csapatok behatoltak Franciaországba, George Blake is átkel a La Manche-csatornán.

Néhány év múltán újra Európa földjén áll, csak a körülmények változtak meg. Nem földönfutó immár, nem menekült többé, hanem a felszabadító brit hadsereg katonája.

Küldetését végtelenül büszkén fogadja, alig várja már, hogy viszontlássa szülővárosát, Rotterdamot, és találkozzék régi barátaival. Tevőlegesen éli végig a háború utolsó hónapjait: a szövetségesek előre-

nyomulását csakúgy, mint az Ardennekben elszenvedett váratlan kudarcot. Mindeközben elragadtatással olvassa a keleti frontról érkező híreket. Látja, már nincs messze az utolsó felvonás, a végkifejlet – a berlini csata.

1945 elején Montgomery törzsébe kerül. A tábornagy, aki emberfeletti munkabírásáról és szívósságáról híres, naponta tizennyolc órát dolgozik, néha még annál is többet. Törzsét olyan fiatal tisztekből állítja össze, akik a legapróbb részletekig meg tudják valósítani szándékait, végre tudják hajtani parancsait.

Állandó tájékoztatást követel a fronthelyzetről. Segédtisztjeit az első vonalba küldi, hogy onnan a legpontosabban tájékoztassák őt. Ezért tud mindenkor, a legváratlanabb helyzetekben is gyorsan és helyesen reagálni. Mindenütt felbukkan, ahol szorít a cipő.

George megbecsülésnek és a bizalom megnyilvánulásának érzi, hogy Montgomery törzsébe került. Nagy kedvvel és lendülettel dolgozik. Most már hiánytalanul hasznosíthatja kiváló nyelvtudását.

Minden egyes nap újabb izgalmas eseményt hoz. Németország helyzete egyre inkább tarthatatlanná válik. A Harmadik Birodalom területének jórésze 1945 elején a szövetséges hadseregek kezére kerül.

A nyugati front északi és déli szakaszán már csak a náci hadsereg elszigetelt csoportjai harcolnak. 1945. április 2-án indítja meg hollandiai offenzíváját a brit–amerikai hadsereg. Néhány nap leforgása alatt százhúszezer német katonát sikerül elvágni a főerőktől.

Napról napra erősödik az ellenállási mozgalom

a nácik által még megszállt területeken. 1945. április 8-án a felderítés főnöke jelenti, hogy garantáltan biztos értesülése szerint Texel szigetén fellázadt egy nagy szovjet hadifogoly csoport. Nyilván hírét vették a szövetségesek hollandiai offenzívájának. Ha azonnal nem kapnak segítséget, a legkisebb reményük sem marad az életben maradásra.

A hír villámként cikázott végig a törzsön.

Vajon miként dönt a főparancsnokság? Milyen egységeket küldenek a felkelők megsegítésére? Ezt találgatják a törzsbeliek. Mindnyájan tudják, hogy a felkelőknek nagy árat kell fizetniük minden óra késedelemért. Ám a főparancsnokság hallgat, nem is hajlandó foglalkozni az üggyel.

Ez pedig a biztos halált jelenti azoknak ott, akik jóformán puszta kézzel szállnak szembe az SS-csapatokkal. Az egyenlőtlen küzdelem nem is tart sokáig. A felkelést leverik, a foglyok közül kereken háromszázat agyonlőnek.

George-ot lelke mélyéig felkavarja a texeli mészárlás híre. Igazságérzete nem talál se mentséget, se magyarázatot a főparancsnokság magatartására. Milyen kevés kellett volna ahhoz, hogy megmentsék a fellázadt orosz foglyokat! És egy vállrándítással a sorsukra hagyták őket! Miért? Miért?

Folytatódik az offenzíva, amelyet a német csapatok maradványainak felszámolására indítottak Hollandiában, Észak-Németországban és Dániában. Április 28-án a német védelem parancsnoka fegyverszünetet kér. Április 30-án futótűzként terjed el a törzsben Hitler halálának híre.

Az angol törzs szünet nélkül tanácskozik, tárgyal. Május 1-én George lefordítja Montgomerynek Dönitz tengernagy kiáltványát a német néphez:

„Folytatni fogjuk a háborút Oroszország ellen, ez szent kötelességünk."

Montgomery, törzsével együtt, átteszi székhelyét Lüneburg városába.

Május 3-án arról értesül, hogy a 21. brit hadseregcsoport szakaszán német parlamenterek lépték át a frontvonalat; a küldöttség a kapitulációról kíván tárgyalni.

George-ot jelölik ki tolmácsnak Montgomery tábornagy mellé. A német küldöttséget Friedeburg tengernagy vezeti.

Az összekötő tiszt bevezeti a német tiszteket a tárgyalóhelyiségbe. A németek arca rezzenetlen. hamuszürke. Friedeburg mappát tart a kezében. Fáradtnak látszik.

George érdeklődéssel figyeli a németeket. Ezek hát azok az „Übermensch"-ek, akik ezt az iszonyatot, milliók szenvedését és halálát okozták! Most itt ülnek porig sújtva, a teljes vereség küszöbén.

Montgomery lép be a terembe. A jelenlevők felállnak. A tábornagy tiszteleg, majd int, hogy üljenek le. A német küldöttséghez fordul:

– Tessék, halljuk!

Friedeburg kinyitja a mappát és meghajol Montgomery felé:

– Excellenciás uram, Dönitz tengernagy felhatalmazott rá, hogy megtárgyaljam Önnel a Hollandia, Észak-Németország és a szomszédos szigetek, Schleswig-Holstein és Dánia területén elhelyezett csapataink kapitulációjának feltételeit. Itt van a meghatalmazásom és azon egységeink jegyzéke, amelyekre a kapitulációs feltételek kiterjednek – és ezzel egy bőrmappában átnyújtja az iratokat az asztal fölött. George befejezi a fordítást.

Montgomery óvatos. Behatóan tanulmányozza

a kapitulációs feltételeket. A tárgyalás jócskán elhúzódik. Végül aláírják a jegyzőkönyvet, amelynek értelmében a felsorolt térségekben harcoló valamennyi német egység feltétel nélkül megadja magát. A jegyzőkönyvben hangsúlyozzák, hogy ez a fegyverletétel nem érint semmilyen átfogó kapitulációs szerződést, amelyet a szövetségesek esetleg a jövőben Németországgal kötnek.

Az egyezmény 1945. május 5-én lép életbe, és lehetővé teszi az említett térség német hadvezetésének, hogy tovább harcolhasson a kelet felől támadó szovjet fegyveres erők ellen.

Erre a körülményre hívja fel Montgomery figyelmét május ötödikén a hírszerző osztály, amikor bemutatja a tábornagynak Keitel titkos parancsát: *„Letesszük a fegyvert Észak-Németországban, Dániában és Hollandiában, mert meggyőződtünk róla, hogy nincs értelme tovább harcolni a nyugati hatalmak ellen. De Keleten tovább folyik a harc!"*

Az angolok által megkötött szerződés flagráns megszegése a Szovjetunió iránt vállalt szövetségesi hűségnek, és ezt George Blake is pontosan tudja. Hiszen mindvégig ott volt a tárgyalások színhelyén.

A legjobban mégis az döbbenti meg, hogy Londonban a legfelső brit hadvezetés egyetértőleg helybenhagyja a kapitulációs feltételeket. Érzi, hogy valami becstelenség történt.

Az ő szemében a Szovjetunió jelképezi a legnagyobb háborús tehervállalást és a legsúlyosabb áldozatokat, amelyeket az európai népek szabadságáért hoztak. A tisztességtelen kapitulációs szerződés hatására kezdi először kétségbe vonni Anglia becsületes szándékait a Szovjetunióval való szövetség kérdésében.

George Blake számára is befejeződik a háború.

Hollandiai ellenálló tevékenységének elismeréséül Vilma királynő a *Nassau Rend* 4. fokozatát adományozza neki.

A világ a háború befejezését ünnepli. Egy fiatal angol tiszt, George Blake azonban személyes vágyainak még csak a küszöbén áll. Hírszerzői pályafutásának új korszaka köszönt be. Mindeddig nem sikerült megismernie, mi fán terem az operatív munka a „terepen".

Vajon sikerül-e majd békeidőben?

6.

Alig néhány hét telt el a háború befejezése óta, amikor George Hamburgban, a volt Harmadik Birodalom legnagyobb kikötővárosában bukkan fel.

A város nem sok látnivalót kínált George számára. Egyik-másik városrész teljesen elpusztult, és csak lassan indul meg az élet a romok között. A nagyváros alázattal hajtja meg a fejét, amelyet nemrég még dölyfösen oly magasra tartott, hogy Németország onnan tekintett ki a világra.

Elnéptelenedett a dokkok közelében fekvő híres-hírhedt szórakozónegyed, a St. Pauli is. A háború előtt egymást érték itt a varieték, az éjszakai mulatók, a matrózkocsmák.

Mire George ide érkezett, már mindez a múlté. Ennek ellenére, amennyi a városból a háború után megmaradt – néhány pompás épület, park, kert, Hansa-ház, ódon templom és más műemlék – Hamburg valóban megragadó légkörét idézi.

George minden alkalmat felhasznál, hogy a várossal ismerkedjék. Különösen szívesen sétálgat a festői Alster folyócska terebélyes fákkal szegélyezett partjain. Ugyancsak szívesen rándul ki egyedül vagy barátaival a környékre, és élvezi a tágas rétek, mezők és kertek szemet gyönyörködtető és pihentető látványát. Szüksége van egy kis kikapcsolódásra.

Kíváncsiságból gyakran kilátogat a kikötőne-

gyedekbe. Érdeklődéssel figyeli az élénkülő forgalmat; egyre gyakrabban lát kisebb-nagyobb, a jól ismert piros-kék zászlókkal fellobogózott angol hajókat.

Különösen szép, napos délután ez a mai. A töltést rója, közben végiggondolja, mit kell tennie, lépnie ahhoz, hogy maradéktalanul elláthassa feladatát. Éppenséggel van min törnie a fejét. A helyzet fölöttébb bonyolult és nehéz megszerezni a parancsnokság számára szükséges értesüléseket.

George egy Hamburgban működő kisebb hírszerző egység parancsnoka. Az egység a haditengerészethez tartozik, irodája a Baker Chaussee-n van, a flotta épületében, amelyben még alig néhány hónapja Dönitz tengernagynak, a német haditengerészet főparancsnokának vezérkara székelt.

George előretolt központjának két fő feladata van: teljes egészében feldolgozni a német haditengerészet valamennyi hadműveletét a nürnbergi perben való felhasználásra, és olyan adatok, tapasztalatok megszerzése, amelyeket a haditengerészet hasznosítani tud.

Már az első napok meggyőzik arról, hogy a feladatok teljesítése alapos és aprólékos munkát kíván. Nem hagyatkozhat kizárólag a fogoly tisztek vallomására. Többségük csak annyit mond el, amennyit jónak lát, de George-nak ennél jóval több információra van szüksége.

Kár, hogy ilyen fiatalos a külsőm, gondolja, ezeknek az önhitt, vén tengeri medvéknek nincs bizalma hozzám. Ezt nyíltan meg is mondta tegnap Schulze ezredes a hadműveleti osztályról. De hát, erről nem tehetek, gondolta, türelemmel kell kutatnom újabb információs forrásokat, mert a hadifoglyokkal nem boldogulok. Ha sikerülne kikurkász-

nom valamilyen értékes dokumentumot, mondjuk, új fegyvertípusokról vagy új hadviselési módszerekről... De félre a rózsaszínű álmokkal! Úgy látom, kezdek túl sokat fantaziálni, és ez rossz jel.

Annyira lekötötték a gondolatai, hogy észre sem vette azt a hatalmas termetű, egészséges külsejű öregembert, aki már egy ideje érdeklődéssel figyelte.

– Kár, hogy nem gyönyörködhet már abban a kikötőben, amelynek a helyén most sétál, hadnagy úr. Ha látta volna, micsoda élet volt itt a háború előtt! Hajók a világ minden tájáról. A legtöbb árut éppen az önök Londonjába tartó hajók szállították el. Ne haragudjon, hogy ezt így, kertelés nélkül kimondom. Látom, ön angol, de hát ez az igazság. Tudja, én idevalósi vagyok, ez az én világom, úgy ismerem ezt a várost, akár a tenyeremet. Nevem Hans Brümel, és 1930-ig első tiszt voltam a *Bremen*en.

George csöppet sincs meglepve. Elég gyakran szólítják meg az utcán. Ezt, mint hírszerző, megnyugvással fogadja.

– Jónapot, Brümel úr – feleli és fürkész tekintetét az öregemberráncos arcára emeli, majd belenéz jóságos, érdeklődő szemébe. – Magam is szívesebben sétálgatnék a háború előtti Hamburgban. Szép lehetett ez a város. De hát, mit tegyünk? Ha maguk nem kezdenek el háborúzni, nem kellett volna mindannyiunknak azt a sok megpróbáltatást kiállnunk és békében élhettünk volna.

– Igaza van. Mindezért Hitler és a nácik a felelősek. De nekem soha semmi közöm nem volt hozzájuk, ebben biztos lehet. Ezt itt mindenki tudja rólam, és jócskán akad még ilyen német. Sokan megbolondultak, de mit tehettünk volna ellenük? Ha-

nem inkább azt mondja meg, mi lesz most velünk. Mi lesz Németországból?

– Először is fel kell számolniuk a nácizmust. Még rengeteg német van, aki nem hajlandó elhinni, amit maga az imént mondott. Nem ismerik el a bűnösségüket. Talán majd az új nemzedék helyrehozza a bűneiket; ők még megélik a jobb időket meg Hamburg feltámadását.

– Szívemből kívánom, hogy igaza legyen. Annyi ostobaságot fecsegnek össze-vissza, hogy az ember már senkinek sem hisz.

George kifaggatja Brümelt a hamburgi életről, szokásokról, a lakosság hangulatáról.

– Tudja mit, hadnagy úr? Ha ennyire érdeklik ezek a részletek, felajánlom szolgálataimat, mint szakavatott idegenvezető. Meglátja, egy percig sem fog unatkozni velem.

– Helyes, elfogadom. Rendszerint hetenként egyszer járok ki ide. Egyelőre állapodjunk meg jövő csütörtök délutánban. Rendben van?

– Annyi az időm, hogy azt sem tudom, mit kezdjek vele. Itt várom majd önt. Őszintén örülök, hogy ennyire érdekli a városunk.

Az öreg elment, George révetegen bámulja a tenger fénylő víztükrét.

George-nak hasznára válnak ezek a találkozások. Nem az idejét vesztegeti. Olyan ismereteket szerez Brümel révén, amilyeneket hasztalan keresne a tankönyvekben. A kihallgatásokon alaposan meglepi a német tiszteket, mennyire ismeri a háborús Hamburg életét, szinte már tisztelik is ezért. A legapróbb részleteket sem hanyagolja el, úgy érzi, alapos felkészültséggel megkönnyítheti roppant nehéz feladatát. Igen intenzíven dolgozik, mint rendesen. Most, hogy elérte célját és hírszerző tiszt lett,

kétszeres energiával veti bele magát a munkába. Fiatal kora ellenére csakhamar tekintélyt és rokonszenvet ébreszt beosztottaiban, fiatalokban és idősebbekben egyaránt. De kellő tekintélye van a német tengerésztisztek előtt is. Szabadidejében szorgalmasan képezi magát, igyekszik kiegészíteni a haditengerészeti technikáról és harcászatról tanultakat. Csakhamar a haditengerészeti kérdések szakértőjévé válik.

Idősebb munkatársai közül sokan úgy vélték, hogy a fiatal Blake aligha szerezhet tekintélyt a tapasztalt német tengerésztisztek között, akik tengeralattjárójukkal csaknem valamennyi óceánt behajóztak. Ám munkájának eredményei az ellenkezőjét bizonyították.

Hivatali szobájában tucatjával fordulnak meg német tengerésztisztek, harcedzett tengeri medvék és vezérkari sztárok egyaránt. Mindegyikhez meg kell találni az alkalmas kulcsot, ébernek kell lenni, ki kell várni a kellő pillanatot, figyelemmel kell kísérni minden egyes arcrezdülésüket. Egyszóval mindent el kell követni, hogy kiszedje belőlük a maximumot.

Jegyzőkönyvben rögzítették egy öreg tengerészkapitány, tengeralattjáró-parancsnok kijelentését, amelyet a kihallgatás befejeztével tett:

„Az ember belép egy dolgozószobába, szemben vele egy tejfelesszájú kölyök ül, angol tengerésztiszti uniformisban, biztos ez főzi a főnökének, a kihallgató tisztnek a teát, gondolja az ember. Aztán megszólal, tökéletes német kiejtéssel. A szentségit a taknyosnak! Minden kérdés egy-egy jól elhelyezett ostorcsapás. Egy óra múlva az ember kitántorog az irodából és úgy érzi, mintha gyóntatószékben ült

volna. Mindent kivallottam, mint egy lopáson rajtakapott iskolásfiú. Hihetetlen, mi mindent tud ez a kölyök a német haditengerészet technikájáról, vezetéséről! És még mi akartuk megnyerni a háborút, amikor ilyen koponyák dolgoztak ellenünk!"

Munkabírása, életmódja, jellemvonásai mások, mint a kollégáéi. Mondhatni, elismert példaképpé vált, és így tartja őt számon a brit haditengerészet hírszerző központja is.

A nyugati megszálló hadsereg tagjai elérkezettnek látták az időt, hogy kiéljék harácsolási ösztöneiket. A városokban burjánzik a feketepiac. Élelmiszerek, italok tűnnek el a katonai raktárakból és jelennek meg a feketepiacon. Az angol parlament is foglalkozott a megszállt területekről érkező hírekkel és többek között megállapította, hogy minden ötödik angol tiszt kiveszi részét ebből a jövedelmező „bizniszből".

Hogyan reagál minderre George? A nap java részét munkával tölti és ellenáll a feketepiac, az ivás, a tivornyák minden csábításának. Olykor beül valahová egy pohár sörre vagy egy szódás whiskyre, de szemben azokkal a fiatal tiszttársaival, akik az utolsó cseppig kiélvezik az élet örömeit, mértékletes életmódot folytat. Megmarad annak, akinek hajdani iskolatársai jellemezték: „George mindig becsületes volt."

Minden idejét és energiáját a munkájának szenteli. Íróasztaláról szakadatlanul áradnak a jelentések, a hírek, az elemzések. Előszeretettel nevezi magát kollégái előtt profi hírszerző tisztnek, míg őket csupán amatőröknek tekinti. Munkatársai között van a liverpooli dokkok igazgatója, egy oxfor-

di egyetemi tanár és két zsidó származású hajómérnök, akik a háború elején menekültek Hitler elől Angliába. Szakmailag mindannyian képzettebbek George-nál. Alapossága miatt gyakran kerül ellentétbe munkatársaival, főleg biztonsági kérdésekben. De munkatársai ennek ellenére is tisztelik munkabírásáért és emberi tulajdonságaiért.

George-ra naponta új és első látásra megoldhatatlannak tűnő feladatok várnak. Az az igyekezete, hogy megnyerje a német tisztek bizalmát, pozitív eredménnyel jár. Jó kapcsolatai a német lakossággal lehetővé teszik, hogy minőségileg is növelje az informátorok körét. Mindent felhasznál és egyetlen felajánlott segítséget sem szalaszt el.

Ez a mai nap is mozgalmas volt. George visszatér egy rövid szolgálati útról. Berlin nyugati szektorában járt. Havonta egyszer utazik oda, hogy személyesen tájékoztassa elöljáróit. Ezek az összejövetelek inkább tanácskozásszámba mennek, megbeszélik állomáshelyének minden problémáját. George jókedvűen távozik a tanácskozásról: a főnökei elégedettek vele és dicséretüket kell tolmácsolnia munkatársainak is, akik számára ez újabb alkalmat jelent majd az ivásra. Éjszaka fél tizenkettő van: az éjszakai sötétséget kettéhasító gyorsvonat ablakából tompa fényt lát a láthatáron. Hamburghoz közeledik.

A peronon munkatársa, Charles várja. A kijárat felé haladnak, Charles autójához. Nincsenek beszédes hangulatban, a találkozás szinte szertartásszerű. Az utcák, amelyeken keresztülhajtanak, elcsöndesedtek már. A legtöbb sebtében összetákolt vendéglő már üres, az emberek pihenni tértek az egész napi hajsza után. Nem csoda, sokan élnek nehezen ebben a városban. Kizárólag a kikötőnegyedben

találni ilyenkor néhány külföldi matrózt, aki hajlandó a pénzét elmulatni valamelyik helyrepofozott éjszakai lokálban.

– Mi újság, Charles? – szólal meg végül George.

– Semmi különös, legfeljebb annyi, hogy kaptál valami rejtélyes levelet. Délután strandolni voltam és, tudod, mindig egy résnyire le szoktam engedni a hátsó ablakot. Ezt a borítékot dobta be valaki a kocsimba. Gondosan leragasztva és neked címezve.

George átveszi a borítékot és elolvassa a címzést: *„Blake hadnagy úrnak sajátkezű felbontásra. Szigorúan bizalmas!"* – Hát ez meg mi lehet? Mit gondolsz, Charles?

– Az ördög tudja! Nézz bele. Alighanem olyasvalaki írta, aki felkínál valamit nekünk, és nem akarja, hogy kellemetlensége származzék belőle. Lehet, hogy valami nagyfejű fritz, aki szabadlábon grasszál, és olyan fontos dokumentumok vannak nála, amilyenekre nekünk is fáj a fogunk?

– Bárcsak igazad volna, és a pasas becsületesen játszana. De az is lehet, hogy csak egy piti szélhámos.

Lázasan működik Charles fantáziája, példákat sorol fel előző munkahelyéről, ahol sok értékes informátor ajánlotta fel szolgálatait ezen a módon.

– Bevallom, az a rossz szokásom, hogy résnyire nyitva hagyjam a hátsó ablakot, ebből az időből ragadt rám. Mindenütt jócskán akadnak ilyen jótét lelkek, alkalmat kell adni nekik. Többnyire nem mernek bejönni az irodánkba, vagy más módon kapcsolatba lépni velünk. Ha ez most is bevált, akkor száz százalékig beigazolódott az elméletem.

– Helyes, Charles, majd reggel meglátjuk! Ma már ne vacakoljunk vele. Szeretnék minél előbb ágyba kerülni. Torkig vagyok a mai nappal.

George-ot valójában nagyon is izgatja a levél. A szó szoros értelmében égeti a szivarzsebét. De leplezi türelmetlenségét...

– Mielőtt elfelejteném, Malcolm üdvözöl. Szeretné, ha minél hamarabb meglátogatnád Berlinben. Azt mondja, több mint egy éve nem találkoztatok. Felkeresett, amikor a főnöknél jártam a parancsnokságon.

– Köszönöm. Tudom, hogy Berlinben van, onnan írt nekem. Meghívott valamelyik hétvégére, akkor majd kimulatjuk magunkat egy kicsit.

– Charles, szólj időben, ha menni akarsz. Majd elintézzük, hogy kapj néhány nap szabadságot. Különben nem sok időtök maradna a mulatozásra. Malcolm arra számít, hogy pár napot töltesz majd nála. Berlinben vígabban vannak a fiúk. Egészen más ott az élet.

Charles elhajt, és George megkönnyebbülten lép be a lakásába. Alig csukódik be mögötte az ajtó, előveszi a levelet és gondosan megnézegeti. Letelepszik egy kényelmes karosszékbe. Nem siet, nehogy csalódás érje. Azt akarja, hogy minél tovább tartson az a kellemes izgalom, amely a hatalmába kerítette.

Végül óvatosan felvágja a borítékot és szétnyitja a négyrét hajtogatott papírt. A levelet géppel írták, tűrhető angolsággal.

„Tisztelt Hadnagy Úr,

A körülmények kényszerítenek rá, hogy ezen az úton lépjek kapcsolatba önnel. Tudom, kockázatos lépés, de feltételezem, hogy a levél csak az ön kezébe kerül. Indokaimat majd személyesen fejtem ki. A német haditengerészet egykori ezredese vagyok, és 1943-tól Dönitz vezérkarának hadműveleti osztá-

lyán dolgoztam. Még ugyanabban az évben felmentettek a katonai szolgálat alól, és ennek köszönhetem, hogy ma is szabadlábon vagyok, míg kollégámat internálták.

Egy gyerekkori barátom, X. ezredes, Hamburgban szolgált a haditengerészeti törzs hírszerző főnökségének különleges csoportjában. Nem sokkal az önök bevonulása előtt, bombatámadás áldozata lett. De még ezt megelőzően egy igen fontos dolgot közölt velem, a legjobb barátjával. Hitler utasítására a háború utolsó napjaiban meg kellett semmisíteni a haditengerészet hírszerző igazgatóságának minden fontos okmányát, ide értve az új fegyverek műszaki dokumentációit is. X. ezredes nem hajtotta végre a parancsot, és a dokumentumokat biztos helyre rejtette. Ezt a helyet közölte velem. Új típusú és nagy hatósugarú tengeralattjárók, új torpedók, navigációs műszerek és tengeralattjáró-bemérő műszerek dokumentációjáról van szó. A hírszerző osztály irattára áttekintést nyújt mindazokról az eszközökről, amelyekkel az osztály rendelkezett.

A felsorolt anyagokat egy feltétellel ajánlom fel. Ezer font jutalmat kérek értük. Az összeg első felét a rejtekhelyen kérem kifizetni, miután meggyőződtek a dokumentumok valódiságáról, a második felét azután, hogy az önök központja kiértékelte az anyagot.

Megértem, hogy csak a központjukkal való konzultáció után dönthet majd ajánlatomról. Ezért azt javaslom, levelem kézhezvételétől számított harmadik napon jelezze ajánlatom elfogadását, mégpedig a következő módon: pontban déli 12 órakor nyissa ki az utcára néző irodaablakát, hajoljon ki, majd 2-3 perc múlva zárja be az ablakot.

A személyes találkozót az ezt követő harmadik

napra javaslom. Várni fogom délelőtt 11 órakor az állatkertben, a jegesmedve ketrece előtt. E szavakkal szólítom meg: „Bocsásson meg uram, nem tudja, merre találom az oroszlánokat?" Mire ön: „Sajnos nem, pedig magam is szeretném megnézni őket." Ismerem önt, tehát részemről a tévedés kizárva. Ha a javasolt időben nem tudna megjelenni a találkozón, másnap ugyanazon a helyen és ugyanabban az időben várom. Kérem, civilben jöjjön el a találkozóra. Magam részéről olyan fontosnak tartom ezeket az anyagokat, hogy kérem önt, haladéktalanul tájékoztassa központjukat. Személyes okokból óhajtom, hogy Anglia szerezze meg őket.

Egy jóbarát."

George újra meg újra, mondatról mondatra elolvassa a levelet, jól megrág minden szót. Tudja, a legnagyobb körültekintéssel kell eljárni ilyen esetekben. Megpróbálja elképzelni a levélírót, kikövetkeztetni, milyen körülmények késztették erre az elhatározásra. Az, hogy a levélíró nyomatékosan kéri, tájékoztassa a központot, jelentősen növeli az ajánlat hitelét. Egy szélhámos nem így tenne, mindenekelőtt a pénzt akarná kicsikarni. Érthetőnek tűnik a levélíró minden aggálya egy angol hírszerző tiszttel való személyes érintkezést illetően. Minél mélyebben belegondolt, annál hihetőbbnek tetszett neki az ajánlat. Csak sikerüljön. Ez a fickó nem is sejti, mennyire kapóra jött az ajánlata. Ha valóban nem hazudik, George-ék megütötték a főnyereményt. A csoport feladatainak fontosabbik részét megoldják és így a könnyebben teljesíthető feladatokra összpontosíthatják erőiket. Teljesen kiment az álom a szeméből: nyomban nekiül és megszövegezi a táviratot a központnak, amelyben kéri, hogy

elmehessen a találkozóra, és hogy átvehesse az anyagot.

Másnap sürgősen elküldi Londonba a rejtjeltáviratot. Charlest, aki reggel érte jött, jó hírrel örvendezteti meg: nem tévedett.

– Készülj fel, szombaton együtt megyünk a találkozóra. Jó fogásnak ígérkezik. Hogy kis hal akadt-e a horogra, vagy nagy, az majd elválik.

– Mit mondtam! Megéreztem! Meglátod, nagy hal lesz! A kis halak nem rántanak ekkorát a horgon. Nekem jó orrom van az ilyesmihez.

– Bár igazad volna! Mindenesetre óvatosnak kell lennünk, lehet, hogy dörzsölt szélhámossal van dolgunk. Kíváncsi vagyok, mit válaszol a központ. Holnap megbeszéljük a részleteket.

Harmadnap reggel George igenlő választ kap Londonból. A központnak nincsenek lényegesebb ellenvetései a találkozóval kapcsolatban. George boldog, hiszen ez az első jelentősebb ügye. Pontosan tizenkettőkor kinyitja az irodaablakot, kihajol az utcára. Nem egész három nap választja el találkozójától az „ismeretlennel", ideje tehát, hogy gondosan felkészüljön rá. Charlesnak meghagyja, hogy szerezzen egy polgári rendszámú személygépkocsit, ő pedig előre becserkészi az állatkerti találkozóhelyet. Elhatározza, hogy az érdemi tárgyalás helyét ő választja meg. Nem követheti elejétől végig egy ismeretlen ember utasításait. Ha majd találkoznak, beülteti Charles kocsijába és elhajtatnak az Alster partjára: az nyílt, jól belátható terep, és ott nem keltenek feltűnést.

A találkozó a titokzatos levélíró kívánsága szerint jön létre. George pontosan tizenegykor megjelent a megbeszélt helyen. Rögtön szemébe ötlik egy középmagas, kopasz, kissé dülledt szemű, lapos

orrú férfi. Külsejével, katonás testtartásával kirí a tömegből. George észreveszi, hogy az ismeretlen türelmetlenül nézegeti és úgy érzi, mintha már látta volna valahol ezt az embert. De sehogyan sem tud visszaemlékezni rá, hogy hol és mikor.

Amint tekintetük találkozik, az idegen e szavakkal lép hozzá: – Bocsásson meg, uram, nem tudja, merre találom az oroszlánokat?

– Sajnos nem, pedig magam is szeretném megnézni őket – feleli George.

– Örülök, hogy eljött – folytatja a levélíró, szemmel látható örömmel. – Nem fogja megbánni sem maga, sem a központja. Vannak bizonyos kötelezettségeim, nem könnyen szántam rá magam erre a lépésre. Ezért is juttattam el levelemet ezen a kissé szokatlan módon.

– Az ajánlata érdekes. De még sok tisztázni valónk van, ezeket alaposan meg kell beszélnünk. Ehhez egy másik, nyugalmas helyet ajánlok. A kollégám kocsival vár a parkolóban. Kövessen, kérem!

Útközben a kocsiban George elbeszélteti az idegennel az egész történetet. Ajánlatának legfontosabb pontjait későbbre tartogatja: majd ha megérkeznek kedvenc helyére. Éppen ebédidőben szállnak ki a kies folyóparton, és Charles mindent előkészített, ami egy kellemes piknikhez szükséges a természet lágy ölén. Kiderül, hogy a titokzatos Kurt igazat beszél. Olyan meggyőző bizonyítékokat szolgáltat, hogy hamar nyélbe ütik az üzletet.

Két nappal később együtt utaznak a titkos rejtekhelyre és nagy izgalommal rakják meg az autót a vaskos iratkötegekkel. A megszerzett dokumentumok minden várakozást felülmúlnak. Valóban értékes anyag. Kurtból – ahogyan ezt George előre sejtette – hasznos informátor válik, és segítségével George hivatala példásan teljesíti feladatait.

7.

A háború befejezésével egyidejűleg a szövetségesek között felmerültek az első nézeteltérések a háború utáni európai viszonyok rendezésének kérdésében.

George felháborodva fogadja Churchill fultoni beszédét, amely a Szovjetunióval való viszony kiéleződésének kezdetét – a hidegháborút – jelentette. De véleményét véka alá rejti és tartózkodóan viselkedik.

Ebben az időben szovjet katonatisztek is dolgoznak a megszállt Németországban. Gyakran érintkeznek angol kollégáikkal; Blake is megismerkedik néhány szovjet tiszttel. Sokukkal meg is barátkozik, és ezért rosszallással fogadja a velük való érintkezést szabályozó utasítást, amelyet a londoni központ ad ki. Semmi okát nem látja a rendelkezésnek. Az ő szemében a Vörös Hadsereg viselte a háború legsúlyosabb terhét, és mind a mai napig az ő szövetségesük.

George továbbra is érintkezik szovjet tisztekkel és látszólag semmi sem változik. Egyedül ő tudja, mekkora hatással voltak későbbi világnézetére és fejlődésére azoknak a napoknak az eseményei.

Blake-et nagyon megbecsülik a munkatársai és felettesei, de a haditengerészet hírszerző szolgálatának londoni központjában a jó minősítések ellenére sem vélekednek egyértelműen George munkájáról. Blake rendkívüli aktivitását, jelentős sikereit, nagy becsvágyát nem mindenki méltányolja. A központ

legjelentősebb vezéralakjai mégis eredményes munkatársnak tartják, akire nagy jövő vár.

George természetesen nem tudja: a bizalmatlanság fő oka az, hogy nem angol származású. A világ egyetlen kémszolgálata sem fogadna egyértelmű lelkesedéssel és fenntartás nélkül egy idegent, különösen olyan tarkabarka múlttal, amilyen George-é. Csakis az eddigi munkájával elért hírnevének köszönheti beosztását az MI 6. egyik fontos osztályára; ez az ügyosztály foglalkozik a kettéosztott Németország nyugati zónájába beszivárgó szovjet felderítőkkel.

Röviddel a háború befejezése után központi hírszerző szervet hoznak létre Nagy-Britanniában. Ennek élére Patrick Linstead-et, az Imperial College of Science professzorát nevezik ki. Az újonnan alakult szerv egyik első feladata a náci dokumentumok begyűjtése és felhasználása a hírszerzésben. Ám csakhamar kiderül, hogy ez nem is olyan könnyű feladat.

1945 márciusában, amikor már elkerülhetetlenné vált Németország veresége, Hitler elrendelte valamennyi dokumentum, jelentés, statisztikai kimutatás és mindenekelőtt a Wehrmacht és a Gestapo hírszerző szolgálata teljes anyagának megsemmisítését, de ugyanezt a sorsot szánta a tudományos és műszaki dokumentációknak is. Ez a parancs nem volt ínyére a német iparbáróknak, akik nem voltak hajlandók beletörődni abba, hogy a náci állam kapitulációja egyúttal az ő kapitulációjukat is jelenti. Eszük ágában sem volt olyan intézkedéseket hozni, amelyekkel megsemmisítenék kutatási eredményeiket. Ellenkezőleg: a háború utáni évekre tartogatták őket, és fel is készültek rá.

Szándékaik megértésre találtak Hitler néhány

közvetlen munkatársánál, mindenekelőtt Speer hadiiparügyi miniszternél és Alfred Krupp fegyvergyárosnál. Az ő utasításukra szabotálták el az üzemek, tudományos intézetek és szervezetek igazgatói Hitler parancsát. Sőt, gondoskodtak róla, hogy a fontos gyártási dokumentációkat, terveket, tervrajzokat és kutatási eredményeket biztonságba helyezzék.

Amikor az Egyesített Hírszerző Bizottság hozzáfogott a náci archívumok felkutatásához, elképesztő nehézségekkel találta szemben magát. Nem egy esetben csak szakemberek és műszaki alakulatok segítségével sikerült megszerezni a romok alatt megbúvó acélszekrények tartalmát.

A feladat végrehajtására különleges csoportokat szerveztek. George Blake koordinálja néhány csoport munkáját. Érdekes feladat, mintha csak éppen reá szabták volna. Izgatja a sokszor igen bonyolult akadályok leküzdése, az egyre-másra felmerülő problématömeg, az új értékes anyagok feltárásával járó feszültség. Noha eddig jobbára tengerészeti kérdésekkel foglalkozott, csakhamar beletanul az ipari és a tudományos kémkedés mesterségébe is. Az angolokhoz hasonlóan járnak el az amerikaiak és a franciák is a maguk övezetében.

Alig fejeződött be a háború, a nyugati hatalmak máris intenzíven építeni kezdik kémhálózatukat Közép- és Kelet-Európában.

Blake munkatársainak javarésze örömmel szerel le és tér vissza polgári foglalkozásához. Blake nem osztozik örömükben. Igazi hírszerző feladatra vágyik, és mert ezen a pályán növekszik a konjunktúra, ebben látja a jövőjét. Ki is várja a sorát.

Egy nap bizalmas távmondatot kap, benne parancsot, hogy jelentkezzen beszélgetésre az angol

megszálló hatóság egyik magas beosztású tisztviselőjénél. A parancsnokságon maga az angol övezet hírszerző főnöke fogadja. A szigorúan titkos megbeszélésen új feladatot ajánlanak fel George-nak a szovjet hírszerzők elhárításával foglalkozó ügyosztályon. Blake habozás nélkül igent mond. Az új funkció betöltésének azonban bizonyos előfeltételei vannak. Például tökéletesen meg kell tanulnia oroszul, méghozzá megadott határidőre. Továbbra is Hamburgban marad és ott-tartózkodását amolyan felkészülési időnek tekinti.

Akkoriban szervezték át az angol hírszerző központot. Számos vezetőt leváltottak. Valamennyi intézkedés célja a vezető szervek megszilárdítása. A Szovjetunió és a népi demokratikus országok elleni elhárítással foglalkozó osztály élére a szovjet hírszerzés egyik munkatársa kerül – bizonyos Kim Philby.

George 1947 tavaszáig dolgozik Hamburgban, akkor Londonba rendelik. Türelmetlenül és tele várakozással érkezik meg az angol fővárosba. Úgy véli, berendelése holtbiztosan összefügg azzal a titkos megbeszéléssel, amelyet a brit hírszerző főnökkel folytatott a németországi parancsnokságon. Nem téved, de azért némileg csalódik is. Azt várja, hogy nyomban érdekes operatív feladatokkal bízzák meg, ám a Secret Intelligence Service-ben rideg és hivatalos hangú fogadtatásban részesül.

– Ön megfelel a külügyi szolgálat követelményeinek, ezért szeretnénk a Külügyminisztérium rendelkezésére bocsátani. Természetesen megmarad a Szolgálat állományában. Mit szól hozzá, hadnagy?

Mindezt a titkosszolgálat főnöke mondja, akinél jelentkeznie kellett. Blake-nek nincs sok választása.

Igent mond, bár az új beosztásba való átirányítása egy újabb hét várakozást jelent.

Ez a rövid szabadság egyébként kapóra jön neki. Hozzászokott a türelmes várakozáshoz, ez amúgy is elengedhetetlen a hírszerzőmunkában. Gazdag fantáziája lévén, előre örül új munkakörének, ha nem is tudja még pontosan, mi vár rá.

Megkönnyebbül, amikor behívatják a Külügyminisztériumba, hogy megbeszéljék felvételét. Elhatározza, hogy kapva kap az alkalmon, csábítja a diplomáciai pálya. A beszélgetés puszta formalitás, miután elöljárója az Intelligence Service-ben már megtett minden szükséges intézkedést. További sorsáról is döntöttek már: a Külügyminisztérium újdonsült alkalmazottjaként a Cambridge-i Egyetemre küldik, ahol orosz nyelvre, orosz történelemre és a szovjet politikai rendszer tanulmányozására szakosodik majd. Néhány hónap választja el a tanévkezdettől.

Ezt az időt arra használja fel, hogy bedolgozza magát a minisztériumi munkába és tökéletesen elsajátítsa az új fedőfoglalkozásával járó tudnivalókat. Erre azért is szüksége van, mert úgy kell ellátnia rutinmunkáját a minisztériumban, hogy semmiben se különbözzék kollégáitól, akik nem foglalkoznak hírszerzéssel. Hogy ő az Intelligence Service munkatársa, az hétpecsétes titok, amiről csak néhány beavatott tud.

Blake-nek tehát mostantól fogva két hivatása van, s ő mind a kettőre lelkiismeretesen felkészül.

1947 októberében kezdi meg tanulmányait Cambridge-ben. .

Sikerül albérleti szobát találnia egy magányos idős hölgynél. Ugyanolyan szorgalommal veti ma-

gát a tanulásba, mint az előző években, és csakhamar jelentős haladást ér el.

Kis idő múltán már eredetiben olvas orosz szerzőket és tanulmányozni kezdi Lenin egyik-másik művét. Rendszeresen olvas szovjet újságokat és folyóiratokat, behatóan tanulmányozza a Szovjetunió életét.

Évekkel később, amikor számot kellett adnia arról, vajon mi késztette arra, hogy együttműködjék a Szovjetunióval, elmondja majd, hogy a Cambridge-ben töltött években mélyült el rokonszenve a Szovjetunió iránt, s ez a rokonszenv későbbi tanulmányai és élettapasztalatai során még jobban megszilárdult benne.

Cambridge-i tartózkodása alatt csak hébe-hóba vesz részt diákmulatozásokban, szerényen él, ideje jó részét tanulmányaira fordítja.

A háborút követő egy-két évben a diákok javarészt katonák, akik így készülnek fel a polgári életre. Akad közöttük néhány jóbarát is; ők, akárcsak George, igen kényes és igényes hivatásukhoz szükséges előtanulmányaikat folytatják.

Egyetemi évei alatt rendszeresen – kéthetenként – berendelték a hírszerző szolgálat különböző hivatalaiba és felhívták a figyelmét, hogy fő feladata mindenekfölött a hírszerzés, és hogy a tanulmányai is ezt a célt szolgálják. Valóban kivételes szerencséje, hogy felvették ebbe az elit szolgálatba, hiszen nem született angol. Mindezt annak köszönheti, hogy kivizsgálták apja múltját; apjáét, aki az angol hadseregben szolgált az első világháborúban; továbbá a maga kitűnő munkájának a második világháborúban.

Tanulmányai befejezése után alkonzuli rangban kerül be a Külügyminisztériumba.

8.

Az előzmények és a felkészülés jellege alapján Blake joggal várhatja, hogy Európába küldik. Nagyot néz, amikor megtudja: diplomáciai szolgálatának első állomáshelye Szöul, Dél-Korea fővárosa.

A világ akkor még nem sokat tud Koreáról. A diplomáciai kulisszák mögött azonban már nem titok, hogy ez az „isten háta mögötti" félsziget hamarosan a világ érdeklődésének középpontjába kerül.

Dél-Koreában ebben az időben az angol hírszerzés főnöke Holt százados; tapasztalt kém és kitűnő Ázsia-szakértő. Blake alkonzuli beosztásban a helyettese. Tudja, hogy fölöttébb érdekes munka vár rá.

Korea a világ egyik legrégibb országa. Már időszámításunk előtt kétezer évvel létezett koreai állam. Évszázadokon át hol a kínai, hol a japán impérium részét képezte és szüntelenül marakodott érte a két nagyhatalom. A XVI. század végén a japán betörés az ország leigázásával fenyegetett. Akkor a koreaiaknak sikerült kínai segítséggel kiűzni a japánokat. Ezután Korea századokon át a kínai császársághoz tartozott és ugyanúgy el volt zárva a külvilágtól, mint az egész kínai birodalom.

1905-ben, az orosz–japán háborút követően japán megszállás alá került – japán protektorátussá vált. 1945-ben a Vörös Hadsereg felszabadította az ország északi felét, a déli országrészt az amerikaiak

szállták meg. A szovjet–amerikai egyezmény értelmében a 38. szélességi fokon demarkációs vonalat húztak, és mindkét fél kötelezettséget vállalt, hogy öt éven belül lehetővé teszi az egységes, független Korea létrehozását.

Az amerikaiak hajthatatlansága miatt 1946-ban eredménytelenül fejezték be a tárgyalásokat. Két önálló állam alakult, északon a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság, délen pedig egy olyan állam, ahol az Amerika- és Japán-barát nemzeti burzsoázia ragadta magához a hatalmat.

1949. október 1-én megalakult a Kínai Népköztársaság. Az eddig jórészt Kínába telepített, előretolt hírszerző gócok alól kicsúszik a talaj. Kénytelenek voltak áttelepülni Hongkongba, Tajvanra, Dél-Koreába és a portugál Macaóba.

A nyugati hatalmak becslése szerint a népi Kína puszta létével is befolyást gyakorol majd az ázsiai nemzeti felszabadító mozgalmak fejlődésére. Ezért az imperialista hírszerző szolgálatok megerősítik központjaikat a Távol-Keleten.

Heathrow, London repülőtere. George Blake beszáll a BOAC légitársaság ezüstös színű gépébe, amelyen Tokióba repül. Derült májusi alkonyat, kellemes friss, tengerillatú szellő fújdogál. A megbízható Viscount meredeken a levegőbe fúrja az orrát, egyre feljebb emelkedik és a mélyben lassacskán eltűnnek London fényei. Kis idő múlva a tengerpart körvonalai rajzolódnak ki a sötétből; már a csatorna fölött száll a gép, Párizs felé.

George most döbben rá, milyen hosszú légiút áll még előtte. Gondolatai lassan visszatérnek a földre, első állomáshelyére – Koreára. Szöulba repül. Még sohasem járt arrafelé. Igaz, sok mindent kellett

elolvasnia róla, de minél elmélyültebben tanulmányozta a könyveket és egyéb ismertetőket, annál jobban érezte, milyen keveset tud a „hajnali szellő" országáról.

Nem egészen két napig marad Tokióban, innen repül tovább Szöulba. Délutáni géppel utazik és elgyönyörködik a Japán-tenger kék víztükrében. A PANAM amerikai légitársaság gépe a koreai part fölött repül. Körös-körül kisebb-nagyobb szigetek sokasága sárgállik. Megcsodálja a koreai hegyeket. Nem túl magas, sötét erdő borította hegylánc húzódik a láthatár teljes szélességében. Az a darabka föld, amely odavonzza a tekintetét, viharos, hullámzó tengerre hasonlít. Keskeny folyók kanyarognak a hegyek között.

A repülőgép nyugatnak tart. A dombok között itt-ott aprócska falvak, megművelt földek. Néhány órás repülés után, egy mély öböl földsávján feltűnik Csemulpho kikötője. A repülőgép lejjebb ereszkedik, már jól kivehetők a halászfaluk, a lassan településsé sűrűsödő elszórt kunyhók. A gép néhány perc múlva egy újabb nagy kiterjedésű város felett köröz, és elöl feltűnik a repülőtér betonja. Ez Szöul – utazásának célja.

A repülőtéren az angol konzulátus alkalmazottainak egy csoportja fogadja. Néhány férfi és nő. Magas, karcsú, ötvenes férfi alakja emelkedik ki a kis csoport közepén. George tévedhetetlenül felismeri benne új főnökét, Holt kapitányt. Sohasem látta, de londoni barátai olyan pontos személyleírást adtak róla, hogy nem tévedhet. Erről igen hamar meg is győződik.

A légikisasszony, aki a leszállópályáról az útlevél- és vámhivatalba vezeti az utasokat, sietős léptekkel tipeg előttük. Az utasok alig bírnak lépést

tartani vele. George észrevette, hogy Holt kapitány kiválik munkatársai közül és elébe jön.

– Isten hozta Szöulban, Blake!

– Nagyon örülök, uram, hogy végre itt lehetek – válaszol George, s csak most kezdi érezni a hosszú út fáradalmát. – Higgye el, ha rajtam áll, már egy fél évvel ezelőtt itt lettem volna.

– Megértem. Kezdő koromban magam is ilyen türelmetlen voltam. Kértem Londont, gyorsítsa meg a kiküldetését, de úgy látom, nem siették el a dolgot. No de az a fontos, hogy megérkezett végre. A helyzet egyre bonyolódik, és mi már nem győzzük a munkát.

E baráti beszélgetés közben Holt, kihasználva a diplomáciai kiváltságokat, a többi várakozó kollégához vezette George-ot.

– Hát megjött végre. Van szerencsém bemutatni új alkonzulunkat, Mr. George Blake-et. – George sorra kezet fogott mindenkivel; a bemutatkozás közvetlen, barátságos.

– Egyúttal kívánom, hogy kellemesen teljék ideje a megkövesedett tengernek eme gyöngyszemében, és hogy otthon érezze magát közöttünk.

A többiek élénken helyeselnek az üdvözlő szavakra. George az érdeklődés középpontjába kerül. Alig győzi válasszal a kíváncsiskodók kérdéseit.

– Ez nem puszta udvariasság – szólal meg ismét Holt kapitány –, de úgy látom, a hölgyeket máris levette a lábukról, George. Igazam van? – Majd nyomban hozzáteszi: – Ne aggódjon. Ezeket a társadalmi kötelezettségeket nem egyedül kell majd viselnie. Számíthat a segítségünkre, ha szükségét érzi.

Villámgyors útlevélvizsgálat után a társaság szétszéled, ki-ki igyekszik a maga kocsijához.

George kettesben marad a kapitánnyal. Beül a tükörfényes fekete Humberbe – elégedett a sorsával. Érdeklődéssel figyeli a fürge és zsibongó emléktárgyárus fiúk hadát, amint rávetik magukat minden útjukba kerülő külföldire.

Ez hát az első állomáshelyem, gondolja, míg az autó végigtekereg a keskeny utcákon. Itt minden egészen más, mint amit eddig láttam. Itt aztán nem lesz könnyű zöldágra vergődnöm.

A távoli hegyek már lilás ködbe burkolóztak a látóhatár szélén, amikor áthajtottak a városon. George a halkjáratú Humber ablakából kíváncsian bámulja a túlzsúfolt város utcáit. Forró nap ez a mai, az emberek jó része fehérben jár, itt így szokás.

– Nézze csak, George, nézze azokat a nőket ott a járda jobb oldalán – szólal meg Holt. – Látja, hogyan viszik fejükön a nagy, kerek kosarakat. Nem tudok betelni velük. Sehogyan se fér a fejembe, hogy tudnak ilyen szaporán és ügyesen tipegni, ekkora teherrel a fejükön.

Holt kapitány minden érdekességre felhívta új munkatársa figyelmét; nagyjából tájékoztatta, melyik városrészben járnak éppen, miről nevezetes a városrész maga, megismertette az útbaeső utcák és mulatók nevével.

Tarka színkulissza veszi körül őket, George azt se tudja, hová nézzen hamarabb: a házak lépcsőin ülő, élénk beszélgetésbe merült öregekre, vagy a helybeli széplányokra, akik kihívó kacérsággal vonják magukra az amerikai katonák figyelmét a népes utcán, vagy a lépten-nyomon csapatostul felbukkanó gyerekekre.

A kis vendéglők sarkig tárt ajtaján át divatos slágerek harsognak. A széles Humber, Holt kapitány biztos keze alatt igencsak lassan halad előre.

George szinte labirintusban érzi magát az egymásba kapaszkodó kisebb-nagyobb házak tömegében. Elhatározza, hogy a legrövidebb idő alatt igyekszik kitapasztalni az itteni élet titkait.

Szöul, Dél-Korea fővárosa az egyik olyan kémközpont volt, ahol főleg az amerikai, angol és francia érdekek találkoztak. Céljuk azonos volt, legfeljebb a helyzet megítélésében és az eszközök megválasztásában tértek el a vélemények. George csakhamar a legmozgalmasabb kémtevékenységek metszőpontjába csöppent, és új munkatársai nem is titkolták, hogy Korea a legközelebbi jövőben a Kelet és Nyugat közötti katonai konfrontáció első színhelye lesz.

George nem sokkal érkezése után igyekszik szélesíteni eddigi ismereteit az ország történelmi fejlődéséről, a koreai kultúráról. Minden eszközt felhasznál, amit hivatali funkciója révén elérhet. Alaposan és módszeresen ismerkedik új környezetével.

Szöulban nem olyan formális a diplomáciai élet, mint más fővárosokban. George rövid idő alatt számos jelentős diplomatával köt ismeretséget és csakhamar közkedvelt tagja lesz a diplomata kolóniának. Napi programja zsúfolva van hivatalos kötelezettségekkel. Minden hivatalos ebéden, fogadáson, koktélon csak a Kelettel várható konfliktusról beszélnek az emberek és azt latolgatják, vajon mikor robban ki, mi lesz a kimenetele és hogyan alakul majd a nagyhatalmak viszonya. A Távol-Keleten működő ügynökségek alig győzik a munkát.

A diplomáciai körökben végzett intenzív munkája mellett George-nak arra is marad ideje, hogy ellátogasson egy-egy jobb teaházba vagy étterembe. Olyan helyekre, ahol kormánytisztviselők és a

helybeli intelligencia tagjai találkoznak. George gyakori vendég ezeken a helyeken és értékes ismeretségekre, kapcsolatokra tesz szert. Fáradozása bőven megtérül. Lépésről lépésre fontos katonai és politikai értesüléseket szerez, és jól informált diplomata válik belőle. Megszerette az itteni lakosságot és – ellentétben a legtöbb külföldivel – igen jó kapcsolatokat tart fenn a helybeliekkel. Ugyanakkor jól látja, hogy az amerikaiak nem sok gondot fordítanak Korea fejlesztésére, pedig népszerűségük zuhanásszerűen csökken. De ők fittyet hánynak a koreai közvéleménynek.

A szöuli értelmiségnek az a rétege, amellyel Blake beosztásánál fogva érintkezésbe kerül, hamar észreveszi, hogy ez a fiatal brit diplomata teljesen előítéletmentesen járkál közöttük, nem úgy, mint sok idegen ebben az országban. Az itteni életkörülmények iránti érdeklődésével igen rövid idő alatt sok barátra lel az értelmiségiek között. Egyházi körökbe is sikerül bejutnia. Teológiai ismeretei jóvoltából avatottan vitázik angol misszionáriusokkal, akik szívesen érintkeznek vele. A magas rangú papok széles körű helyi ismeretei viszont az ő tudását gyarapítják.

Sokan közülük már évtizedek óta élnek Koreában. A. C. Cooper anglikán lelkész, koreai püspök például 1908 óta él itt. Amikor visszatér Angliába, ezekkel a szavakkal jellemzi majd Blake-et: „Gyakran találkoztam George-dzsal. A házamat mindössze egy fal választotta el az angol konzulátus épületétől, így aztán gyakran felkeresett. Azt hiszem, jó barátok voltunk. Jó ember, jó keresztyén, rendszeresen jár templomba."

Barátjának tekintette magát Hubert Lord, az Üdvhadsereg vezetője is, aki 1909-től élt Koreában.

Cooperhez hasonlóan ő is úgy véli, George mindig kellemes társaságnak és jó barátnak bizonyult.

Azok a kapcsolatok, amelyeket George Blake diplomáciai pályafutása kezdetén létesít, elsősorban őrá jellemzőek. Csak nagy ritkán érintkezik amerikai diplomatákkal és katonatisztekkel; nem állhatja felfuvalkodottságukat, lekezelő viselkedésüket. Igen hamar rájön, ismeretségük nem sokat hoz a konyhára, a helyi lakosság problémáinak teljes figyelmen kívül hagyása eleve megfosztja őket attól, hogy megkedveltessék magukat. Pökhendi módón viselkednek. Nem egyszer látta, mint akarják mindenáron megvédeni a „mundér becsületét." Különösen az egyetemistákkal kerültek gyakran összetűzésbe.

George egyik kedvelt helye, ahol hetente legalább egyszer megfordult, az *Európa*. Modern dzsesszzenekar játszik itt és a vendégek ízelítőt kapnak a francia konyha különlegességeiből. A jól megvilágított helyiséget rendszerint megtöltik a szórakozni vágyó szöuliak. A legsűrűbben megforduló vendégek hivatalnokok, diákok és amerikai katonák.

Ide hívta meg egyik estére a dél-koreai külügyminisztérium egy fiatal tisztviselőnőjét. Kiválasztott egy szabad asztalt, távol a zenekartól, s míg a lányra várt, unaloműzőnek az amerikai katonai újságot lapozgatta. Egyszer csak egy koreai fiatalember lép az asztalához és jól érthető angolsággal felhívja a figyelmét a túlsó sarokban, három diák és négy amerikai katona között játszódó jelenetre. Az ismeretlen koreai George-ot amerikainak vélte, arra kéri, segítsen elejét venni a verekedésnek. A diákok egyetlen bűne, mondja, az, hogy egyikük

egy hirtelen mozdulattal véletlenül meglökte a háta mögött ülő amerikai székét.

– Hogy merészelted? – rivallt rá durván az amerikai. A diákok pedig nem hagyták annyiban – magyarázza a koreai – és vitatkozni kezdtek az amerikaiakkal. Látja, mennyire fel vannak paprikázva. Attól tartok, mindjárt ölre mennek. A diákok jó barátja vagyok, veszélyben forognak, kérem, segítsen rajtuk.

George nyomban dönt. Odalép a diákokhoz, megmondja, hogy angol és sürgős közlendője van a számukra. Kéri, hogy kövessék.

Kivezeti őket az előcsarnokba és így szól:

– Ne hagyják magukat belerángatni semmilyen csetepatéba. Nincs értelme. Nem számít, hogy maguk vannak itthon, mindig maguk isszák meg a levét. Ne menjenek vissza az asztalhoz. Fizessenek és ma este mulassanak valahol másutt. Itt a névjegyem, szívesen látom magukat az irodámban. Feltétlenül jöjjenek el.

Ezzel be is fejeződött az incidens.

De nemritkán megesett, hogy ilyen csipcsup súrlódások komoly közelharccá fajultak, súlyos sebesültekkel, halottakkal. Ezek többnyire koreaiak voltak.

Egyenes, korrekt magatartásával Blake-nek sikerül bizalmat keltenie az emberekben és értesüléseket szereznie még a legféltettebb államtitkokról is. Lassan a legtájékozottabb diplomata lesz Szöulban.

A dél-koreai kormányfő abban az időben Li Szin Man professzor. Tekintélyt, bizalmat a koreai lakosság egyetlen rétegénél sem élvez. Vezetése idején burjánzik a korrupció. Olyan kompromittált politikusokra, hivatalnokokra támaszkodik, akik a há-

ború alatt együttműködtek a japánokkal. Az amerikaiak támogatják Li Szin Mant; nincs nagy választék, és az ő személyében garanciát látnak egy hűséges csatlósra. A lakosság ellenszenve a kormány iránt az amerikaiakra is kiterjed. Az országban egyre erősödik az Amerika-ellenes hangulat.

George mindezt látja és igyekszik feletteseit a valóságnak megfelelően tájékoztatni. Teljesen nyíltan ír a dél-koreai értelmiség körében napról napra erősödő Amerika-ellenes hangulatról. Az, hogy a kormány tekintélye, az amerikaiak népszerűsége mennyit veszít a koreaiak szemében, csöppet sem izgatja a többi kapitalista szövetségest. Ellenkezőleg, képviselőik inkább igyekeznek a helyzetet a maguk javára fordítani.

Ugyanebben a szellemben végzi munkáját Blake is. Barátainak száma egyre nő, csakhamar az egyik legnépszerűbb diplomata lesz.

Elsősorban Blake és a Koreában működő angol hírszerző ügynökség egyéb értesülései alapján jelenti Holt százados a központnak, hogy a dél-koreai kormány a közeljövőben megvalósítja egy katonai konfliktus kiprovokálásának tervét, amelyet az amerikaiak ösztönöznek. Holt azt javasolja, hogy a brit kormány tartsa távol magát a konfliktustól, mert az a nyugati hatalmak pozícióját veszélyezteti Ázsiában, csökkenti a tekintélyüket és korlátozza befolyásukat.

Ezzel szemben az amerikai hírszerző szolgálat, amely kiterjedt hálózattal rendelkezik Koreában és a környező távol-keleti országokban, tévesen értékeli Észak-Korea harci felkészültségét. Később valósággal sokkolja majd őket a hazafiak ellentámadása, mely kis híján az amerikaiak kiűzetésével járt Dél-Koreában.

Az angolokat nem lepi meg a konfliktus ilyetén való fejleménye. A háború kitörését megelőző hetekben az angol kormány bizalmas tárgyalásokon kifejtette az amerikai kormánynak eltérő álláspontját a helyzetet illetően, de az amerikaiak nem veszik komolyan az angol hírszerző szolgálat értesüléseit. Az angol hivatalos körök reális álláspontjának kialakításában nem kis része van George Blake-nek, aki helyzetelemzésével és híreivel igyekszik megakadályozni egy háborús konfliktus kirobbantását.

Igyekezete nem járt sikerrel.

Amerika fejest ugrik a háborús kalandba, amelyben 53 000 fiatal amerikai lelte halálát, több mint 100 000 megsebesült.

9.

1950. június 25-én a dél-koreai csapatok átlépik a 38. szélességi fokot.

Néhány kilométer után azonban megállítják őket, és a népi demokratikus Korea jól képzett hadserege ellentámadást indít. Mivel a dél-koreai főparancsnokság nem számolt jelentősebb védekező harccal, képtelen az ellenállásra. Négy nap után elesik Szöul, Dél-Korea fővárosa, a kormányszervek és a diplomáciai missziók evakuálnak. Csak a francia nagykövetség és a Holt százados vezette angol hírszerző központ marad a fővárosban.

George Blake és Holt kapitány igyekeznek megszervezni a brit külképviselet épületében összegyűlt angol állampolgárok életét. Néhány nap múlva Holtot, Blake-et, néhány angol állampolgárral együtt internálják és a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság fővárosába szállítják.

Az internáló tábor őrparancsnoka a néphadsereg fiatal tisztje, Cso őrnagy. Nagy tapintattal hidalja át a bonyolult helyzet nehézségeit, és lehetőségeihez mérten igyekszik gondoskodni az internáltak biztonságáról és elviselhető életkörülményeiről. Viszonylag jól beszél angolul. A foglyoknak a későbbiekben még lesz alkalmuk rá, hogy tapintatát értékeljék. A sors úgy hozza, hogy még egyszer találkozzanak vele, de akkor már jóval kellemesebb körülmények között.

Blake számára remek fizikuma, fiatalsága és az

Európában szerzett háborús tapasztalatok megkönnyítik a súlyos megpróbáltatások elviselését. Önként jelentkezik nehéz testi munkára, segít a többieknek, sohasem veszíti el jókedélyét.

„George nélkül bizonyosan nem éltem volna túl ezt a háborút, de nem csak én, hanem sok barátom sem" – jelentette ki később Holt százados. Alighanem az ő szavai jellemzik a legtalálóbban a fiatal hírszerző helytállását abban a különlegesen nehéz helyzetben, amely a háború első percétől érezhető volt.

A fokozódó amerikai légitámadások elől az angol internáltak csoportját a Jalu folyó menti Manpho városkába szállítják, ahol fogolytábort létesítettek. Természetesen szó sincs a diplomáciai pályán megszokott kényelemről, de a koreaiak rendesen bánnak velük. Életkörülményeik a háborús viszonyokhoz igazodnak.

Az ENSZ lobogója alatt végrehajtott amerikai beavatkozás után a népi demokratikus Korea csapatai csaknem a kínai határig vonulnak vissza. A kínai önkéntesek közbelépésére azonban az amerikaiak meghátrálnak – egészen a 38. szélességi fokig. Ilyen helyzetben a helyi hatóságoknak, érthetően, más gondjaik vannak, nem érnek rá a hadifoglyok és internáltak kényelmével törődni. Közeledik a tél és a táborban egyre elviselhetetlenebbé válik az élet.

Blake szökésre készül. Fizikai állapota változatlanul jó, és nem fél az akadályoktól. Az amerikai csapatok közelsége bátorítóan hat rá. Egyik éjszaka, az amerikai légitámadás leple alatt megszökik a táborból. Délnek tart, azt remélve, hogy amerikai egységekre bukkan. Olyan szilárdan hisz ebben, hogy még a vele született óvatosságról is megfeled-

kezik. Már a front közvetlen közelében jár, amikor egy észak-koreai járőr karjaiba fut.

Éjszaka van. George-ot fizikailag és lelkileg annyira kimerítette az átélt feszültség, hogy megfeledkezik az ősrégi hírszerzői alapelvről: „Kétszer gondolkozz, mielőtt cselekszel!" Előbújik a rejtekhelyéről és a sötétben amerikaiaknak véli a koreai katonákat. Mindkét fél meglepődik. Rövid kihallgatás után, mint kémet, a helyszínen golyó általi halálra ítélik.

Ismét farkasszemet néz a halállal. Nem először esik meg vele, de most, úgy látszik, nincs menekvés. Tudja, csak a csoda segíthet rajta. Védekezni szeretne, tiltakozni. De egy árva szót sem képes kinyögni koreaiul, más nyelven pedig aligha ért a fiatal koreai tiszt. Lázasan forog az agya, de egyetlen mentő ötlete sem támad.

Talán kétségbeesésében és már teljesen reményvesztetten kiált fel oroszul, noha nem hiszi, hogy bárki is megértené a szavát:

– Nem vagyok kém, nem vagyok katona, angol diplomata vagyok. Ne lőjenek!

Ez a néhány orosz szó csodát művel. A fiatal koreai százados, aki már épp kiadni készült a tűzparancsot, megtorpan. A Szovjetunióban végezte katonai tanulmányait és tűrhetően beszél oroszul. Talán a sors rendelte így, hogy ezekben a drámai pillanatokban, amikor Blake élete egy hajszálon függött, az orosz szó először bizonyult életmentő varázsigének.

A helyzet nyomban megváltozik. A koreai tiszt elvezetteti Blake-et a parancsnokságra, viselkedése barátságossá válik. Megvendégeli őt és megcsodálja tökéletes orosz nyelvtudását.

Blake-et visszaviszik társai közé a táborba. De

nem marad ott sokáig. A tábort nagy nehézségek közepette áthelyezik Csang Kang Dzsinbe, egy kis koreai faluba. A foglyokat az iskolaépületben szállásolják el.

Ám néhány nap múlva átszállítják őket a szomszédos Hadzsangba, ahol tábort rendeznek be a prominens foglyok és internált személyek részére. A koreai hatóságok, a háborús viszonyokhoz mérten igyekeznek jobb életkörülményeket biztosítani az internált diplomatáknak és missziós papoknak. George, néhány diplomatával együtt, egy kunyhóban lakik. A táborban, a vezetőség minden igyekezete ellenére sem könnyű az élet.

Kegyetlenül kemény télidő van, 1951 januárjában mínusz 30 C°-ot mérnek a táborban. George-ot nem kényeztette el az élet; múltja, elsősorban a hollandiai illegális munka során szerzett tapasztalatok alaposan megedzették a nehéz tábori életre. Jobban elviseli, mint a nála idősebb diplomaták és misszionáriusok.

Különösebb nehézségek nélkül tűri a sok nélkülözést. Átesik néhány könnyebb betegségen, de meg tudja őrizni jó testi és szellemi kondícióját. Legjobb tudása szerint segít a többieken. Önfeláldozóan gondoskodik feletteséről, Holt századosról és Owen konzulról, akik súlyosan megbetegedtek a táborban. Éjszakákat virraszt át betegágyuknál és nyelvtudása segítségével orvost is kerít. Mind a ketten lekötelezettjüknek érzik magukat, és – hazájukba visszatérve – nem fukarkodnak majd Blake dicséretével. Azt sem titkolják, hogy – szerintük – nem kis mértékben az ő érdeme, hogy az internáltak túlélték a fogságot, és Blake magas elismerésben részesül a fogság idején szerzett érdemeiért.

Az internáló táborban nagy a vízhiány. Egyedüli

forrás a befagyott folyó. Blake önként jelentkezik vízhordásra és naponta nem kevesebb, mint százhatvan litert szállít a táborba.

A táborvezetőség politikai tanfolyamot is szervez. Ezen a tanfolyamon ismerkednek meg Blake és társai a koreai nemzet történelmével, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság kormányának politikájával: alkalmuk nyílik a marxista-leninista alapművek olvasására is.

Némely részvevő visszaemlékezései szerint élénk, gyakran heves vitákat folytattak ezekről a könyvekről.

A táborvezetőség tisztában van azzal, hogy az életkörülmények sok fogoly számára fölöttébb sanyarú. Ezért úgy határoz, hogy a jelentősebb személyiségeket áthelyezi a tábortól nem messze fekvő nagygazdaságba. Blake, átszállítás közben viszontlátja régi ismerősét, Cso őrnagyot, akit időközben ezredessé léptettek elő. Cso ezredes, Blake kérésére, kieszközöl számukra számos apróbb kedvezményt, amellyel némileg megkönnyíti nehéz életüket.

Egy Pak Jang Sze nevű fiatal hadnagyot neveznek ki a prominens tábor parancsnokává. Az ezredes és a foglyok közötti jó viszony a fiatal tisztre is átragad. Havonta egyszer beutazik a városba és a környező falvakba, s ott a földművesektől megvásárolja a legszükségesebb élelmet. A hadnagy kitűnő élelmező tisztnek bizonyult, olyan élelmiszereket tud beszerezni, amelyek háborús időkben valóságos ínyencségeknek számítanak. Az ő érdeme, hogy a koszt aránylag jó és változatos. A foglyok tisztelik gondoskodásáért, és bizalommal vannak iránta. Előnyös vásárlásai révén olykor még cigarettára is megtakarít az ellátmányból; sőt, egy-

szer egy ócska, de működő rádióval tér vissza bevásárló körútjáról.

A táborban elviselhetőbbé válik az élet. A foglyoknak megengedik, hogy az amerikai hadijelentéseket is meghallgathassák, így jobban el tudnak igazodni a háborús helyzetben. Valamennyien kitörő örömmel fogadják a hírt, hogy megkezdődtek a fegyverszüneti tárgyalások.

Az új táborban a politikai oktatás is magasabb szintű. Az előadó, a már ismert Cso ezredes, aki igyekszik a lehető legkellemesebb légkört kialakítani. George gyakran beszélget vele négyszemközt, sokszor késő éjszakába nyúlóan.

A fogolytáborok igazgatását intéző koreai hatóságok nem fűznek vérmes reményeket ahhoz, hogy a politikai nevelőmunka különösebb hatást gyakorol majd a foglyokra. De jól tudják, az eredmények az oktatás minőségétől függnek.

Nemsokára egy nevelőtiszt jelenik meg a táborban. Szakmai tudása mellett még angolul is tökéletesen beszél. Megérkezése után nyomban megkezdi módszeres és tudományos felkészültségről tanúskodó előadásait a szocialista társadalmi rendszer lényegéről és előnyeiről. Még a legkonzervatívabb táborlakók is tisztelik. Lenyűgözi őket nagy tárgyi tudása, amely egyre jobban növeli tekintélyét a foglyok előtt.

Ugyanígy méltányolják emberi magatartását is. George Blake hamarosan összebarátkozik vele. Hosszú órákat beszélgetnek, vitatkoznak. Blake azonban elhallgatja társai előtt, mi mindenről beszélgettek, inkább kisebbíteni igyekszik e beszélgetések jelentőségét.

A kis Korea keserű sorsa mind gyakrabban jut-

tatja eszébe szülőhazája, Hollandia sorsát a fasiszta német megszállás alatt.

Koreaiak ezreire hasonló sors várt, mint amilyen őrá a második világháborúban. Ő is ugyanazokért az eszmékért indult harcba hazája szabadságáért, amelyet akár élete árán is hajlandó lett volna megvédeni. És most egyszer csak itt áll, az elnyomók szövetségeseinek oldalán. Hogyan számol el erről a lelkiismeretével, hogyan egyeztetheti össze a becsületével? Beletörődik? Megbékél a sorsával? Hányszor kiáltotta volna: „Nem! Ellenzem!" De nyomban agyába tolakszik a logikus kérdés: „De hát mit érsz el azzal, hogy ellenzed?"

George gondolkodik, kiutat keres. És lassan megérlelődik benne az elhatározás...

1953 elején számos intézkedés hatására megjavul az élet a táborban. Mi több, az új táborparancsnokság megszünteti a katonai őrizetet és viszonylag nagy területen szabad mozgást biztosít a foglyoknak. 1953. március 20-án a táborparancsnok kihirdeti, hogy a brit diplomatákat néhány más személlyel együtt szabadon engedik. George Blake-et és Holt századost néhányadmagukkal Phenjanba, a Koreai Népi Demokratikus Köztársaság fővárosába szállítják. Tiszta fehérneműt és új ruhát kapnak.

Néhány napra rá az egész angol csoportot átszállítják a kínai határra. A szovjet külügyminisztérium képviselője kíséri őket Kínán és Szibérián át Moszkvába.

Moszkvában a brit királyi légierő egyik gépe várja és szállítja a csoportot Nyugat-Berlinbe.

1953. április 21-én a berlini repülőtéren lezárul George Blake életének egyik bonyolult és drámai szakasza, amely döntően kihat majd további életútjára.

10.

A Secret Intelligence Service (SIS) a világ legrégibb hírszerző szolgálata. Gyökerei egészen Cromwell Angliájáig nyúlnak vissza.

Oliver Cromwell kémje, John Turloe kivételes képességeit arra használta fel, hogy létfontosságú értesüléseket szerezzen a francia királyi udvarban. Később minden angol uralkodó a maga hasznára fordította a Turloe-féle emberek szolgálatait.

Gazdasági hatalma növekedésével és a tengerentúli gyarmatok megszaporodásával Angliának egyre égetőbb szüksége volt jól szervezett hírszerző szolgálatra. A birodalom erőszak, cselszövések és elnyomás segítségével vált hatalmassá.

A SIS a századfordulón fejlődött modern titkosszolgálattá. Bár azóta számos változáson, újjászervezésen esett át, alapvető célja és feladata nem változott.

Céltudatosan alakították ki körülötte a kivételes tökély és mindenhatóság mítoszát. A második világháború után viszont történt egy és más, ami alaposan megtépázta ezt a mítoszt.

A SIS valódi céljairól szóló leghitelesebb híradás a ma már legendás hírű szovjet felderítő, Kim Philby nevéhez fűződik. Philby sokáig vezető beosztásban dolgozott ebben a szervezetben. Azzal, hogy nyíltan rámutatott a SIS valódi célkitűzéseire, sok kivülálló szemét segített felnyitni. Jelentősen csökkent a SIS hosszú éveken át élvezett presztízse és ez

megingatta az amerikai CIA és az Atlanti Szövetség bizalmát. Minden probléma ellenére a SIS továbbra is az agresszív brit imperialista körök hatékony eszköze maradt.

Az egyszerű angol szemében a Secret Intelligence Service-t a titokzatosság sűrű köde veszi körül.

Annyi bizonyos, hogy a nagy múltú szervezet éppen azért oly veszélyes, mert kifinomult eszközökkel dolgozik és hosszú távlatokra tervez.

George Blake-et, aki Koreába utazása előtt a külügyminisztérium ismeretlen és meglehetősen szürke hivatalnoka volt, visszatérése után olyan személyként fogadják Angliában, aki nehéz és bonyolult háborús viszonyok között egészen kivételes érdemeket szerzett az angol külügyi szolgálatban. Még a fogságban eltöltött ideje sem vetette rá a gyanú leghalványabb árnyékát. Érdemeit a külügyminiszter személyes levélben méltatta.

Visszatérése után hosszabb betegszabadságot kap, ezt édesanyjánál tölti Reigate-ben. Édesanyja házában kedves meglepetés várja: a szomszédok és barátai fogadják nagy szeretettel.

A pihenés napjai következnek. Alaposan kihasználja a rendelkezésére álló időt. Szabadidejében francia és német könyveket olvas, társaságba jár.

Egykori barátaival találkozgat, új ismeretségeket köt. Főként külügyi tisztviselőkkel és hírszerző kollégáival érintkezik. Mindig szívesen látják ezekben a körökben. Koreában szerzett barátai, Holt százados, Owen konzul és Cooper lelkész nem fukarkodnak a dicséretével. A legelőkelőbb családok hívják meg otthonukba, és nem egy háziasszony mutatja be George-ot ezekkel a szavakkal: – Ez Mr. Blake, aki oly nagy hírnévre tett szert a koreai háborúban.

Kellemes, rokonszenves külseje, előnyös emberi

tulajdonságai révén közkedveltté válik kollégái és barátai körében. Kivált a fiatal hivatali titkárnők csodálják, a férfiideál megtestesítőjét látják benne.

George olyan fiatalemberekkel barátkozik, akikkel azonos az érdeklődési köre. Ezzel a társasággal jár színházba, hangversenyre, kiállításokra és lép be egy színházat és művészetet pártoló klubba. Ennek a West End-i exkluzív klubnak az igazi művészetpártolókon kívül sok jómódú és különc tagja is van. George nemcsak a művészeteknek szenteli szabadidejét. Golfozni jár Kingstone-ba a Coombe Hill klubba, és gyakran feltűnik a lóversenypályákon is. Előszeretettel utazgat barátaival különböző akadályversenyekre. Valóban gondtalanul él, ezt hamar fel is ismeri és élvezi.

Bármelyik más külügyi tisztviselő az ő korában (harmincéves ekkor) és az ő tapasztalataival a harmadtitkárságig vitte volna. De Blake neve eltűnik a külügyminisztérium személyzeti nyilvántartásából.

George a brit hírszerző szolgálat központjának hivatásos munkatársa lesz és rangbesorolás nélkül az egyik kormányhivatalba helyezik át. Itt a műszaki hadműveleti osztály vezetőhelyettesévé nevezik ki. Ez az osztály szervezi meg a technikai eszközök felhasználását információszerzéshez.

A technika fejlődése, a műszerek miniatürizálása a hírszerzés merőben új szakterületét tárta fel az utóbbi évtizedekben. A titkosszolgálatok olyan új ügyosztálya jött létre, amely elsősorban a külképviseletek telefonlehallgatásával, a futárposta titkos ellenőrzésével, lakások és irodahelyiségek bemikrofonozásával foglalkozik. Ezeket a munkaigényes

műveleteket nem alkalomszerűen végzik, mint ezt sokan hiszik, hanem tömeges méretekben.

Az ügyosztályt a népi demokratikus országok külképviseletei érdeklik, ideértve a kapitalista országokban működő kereskedelmi kirendeltségeket és konzulátusokat is.

Blake eredményesen látja el munkakörét és rövidesen az „Y" ügyosztály élére kerül. Ez az ügyosztály dolgozza fel, a műszaki információs csoporttal karöltve, az angol kormányfőnek, a külügyminiszternek és a birodalmi vezérkar főnökének szánt tájékoztató anyagokat.

Munkája gyakori külföldi utazással jár. Blake személyesen irányítja a legfontosabb akciók előkészületeit a világ különböző országaiban. Az angolok időnként más tőkés hírszerző szolgálatokkal is együttműködnek. De a titkosság megőrzése érdekében bizonyos vállalkozásokat a helyi hatóságok tudta nékül visznek végbe.

Blake például személyesen részt vesz a Contrary fedőnevű akció előkészítésében. Ennek célja: lehallgató készülék elhelyezése a brüsszeli lengyel nagykövetség kereskedelmi osztályán.

Úgyszintén részt vett mikrofonok beszerelésében a Hotel Astoria néhány olyan szobájában, amelyben a szocialista országok diplomatái és külkereskedői szoktak megszállni.

Amikor George Blake kézhez kapja az Astoriában lehallgatott első beszélgetések szövegét, úgy érzi, hogy az eredmények nem állnak arányban a befektetett munkával.

– Látom, kevés még a tapasztalata a kiértékelő munkában. Az apró, látszólag jelentéktelen adatok is tartalmazhatnak értékes információkat, ha mozaikszerűen összerakjuk őket – magyarázza a főnö-

ke. – George-nak megvan a maga egyéni véleménye, nem egykönnyen adja meg magát.

– Figyelmesen elolvastam néhány beszélgetés szövegét. Semmi olyat nem találtam benne, amit hasznosítani lehetne. És még nem is voltam túl igényes. Azt hiszem, csak az időmet pocsékolom ezzel.

– Még sokat kell tanulnia. Bennünket minden érdekel. Továbbra is gyűjtögetjük a minket érdeklő emberek magánéletéről, tulajdonságairól szóló anyagokat. Márpedig bennünket mindenki érdekel, aki titkos értesülésekkel rendelkezik. Minden jellemhiba, emberi gyöngeség vagy arra való utalás érdekel minket. Egyszer talán még hasznát vehetjük. És ne feledje, most még csak egy szürke külkereskedelmi dolgozóról gyűjtögetünk adatokat, de ki tudja, milyen funkcióba kerül majd öt év múlva az illető?

A szocialista országokból érkező vendégeket előre kijelölt szobákba szállásolják el. Ezekben a szobákban szuperérzékeny rejtett mikrofonok vannak, és ezeket tökéletes magnetofonokkal felszerelt lehallgató szobával kötik össze. A magnók hangra automatikusan bekapcsolnak. A berendezés kezelése nem igényel különösebb szakértelmet. Mindössze szalagot kell cserélni és a felvett anyagot a kiértékelő központba továbbítani.

Egy másik, a Phantastic fedőnevű akcióban mikrofonokat szerelnek be a koppenhágai szovjet kereskedelmi irodába. Blake készíti elő a kairói csehszlovák külképviselet kereskedelmi osztálya telefonbeszélgetéseinek lehallgatását is.

Az „Y" ügyosztály egyik rutinfeladata a szocialista államok londoni külképviseleti irodaépületeiben és a beosztottak magánlakásában működő te-

lefonok lehallgatása. A rögzített beszélgetéseket gondosan tanulmányozzák és értékelik. Ezek az információk kiegészítik a más úton szerzett híreket és sok esetben azok ellenőrzésére használják őket. A megfigyelés alatt tartott épületekben folytatott beszélgetések lehallgatásával szereznek értesüléseket az egyes alkalmazottakról, a külképviseleti hivatalokban uralkodó állapotokról, az ott dolgozók családi viszonyairól, és egyéb olyan részinformációkhoz jutnak, amelyeket alakalmas pillanatban felhasználhatnak némelyek beszervezésére.

Minden személynek külön dossziéja van, ebben gyülemlik fel apránként jelentős mennyiségű és változatos adat az illető életmódjáról, jelleméről, tulajdonságairól, hobbijairól, hajlamairól és fogyatékosságairól.

Míg Blake a hadifogolytáborban raboskodott, nehéz napokat élt át a brit hírszerző szolgálat is. 1953 végén titokzatos körülmények között eltűnt két fontos munkatársa – Donald MacLean, az angol külügyminisztérium amerikai osztályának vezetője és egy másik munkatárs, Quy Burgess. A washingtoni angol nagykövetség e két vezető beosztású diplomatájának nyomai Svájcba vezettek, de onnan eltűntek. Hogy hová, azt nem sikerült megállapítani. Csak néhány hónap elteltével derült ki, hogy a Szovjetunióban vannak.

Szökésük nemcsak a Secret Intelligence Service dolgozói sziklaszilárd megbízhatóságába vetett hitet rendítette meg, hanem bizonyos fokig megzavarta az angol és amerikai hírszerzés szoros együttműködését is. A két diplomata már a koreai háború idején az Egyesült Államokban dolgozott, és az

amerikaiak a balsikerű konfliktus után az angolokat vádolták, hogy tulajdonképpen MacLeannek és Burgessnek „köszönhetik" a koreai háború elvesztését. Állításuk szerint a koreai háború kritikus szakaszában, amikor az amerikaiak elérték a kínai határnál Jalu folyót, MacLeanék elárulták a Szovjetuniónak, hogy ha Peking katonailag beavatkozik a konfliktusba, Amerika óvakodik háborúba keveredni Kínával. E változat szerint az amerikaiak gondosan titkolt álláspontjának ismeretében vetették be a kínai önkénteseket, mivel Kínának és a Szovjetuniónak nem kellett a háború kiterjesztésétől tartania.

Később beigazolódtak azok a találgatások, hogy a két diplomata szökésének végcélja a Szovjetunió volt.

MacLean és Burgess szökése után alaposan megszigorították a személyi ellenőrzést, és jelentős számú kevésbé megbízható munkatárs kényszerült kilépni a SIS kötelékéből.

A kormány is foglalkozott az angol hírszerző szolgálatot és a külügyminisztériumot sújtó rendkívüli csapással.

Említést érdemel az akkori miniszterelnök, Sir Winston Churchill bejelentése, amelyre 1954. október 9-én kényszerült a brit alsóházban. Eszerint a nevezett diplomaták tevékenysége nyomán kétezer állami alkalmazottat hallgattak ki és további hétezer ügyében különleges biztonsági csoportok még folytatják a vizsgálatot.

Nem egészen egy évvel az említett események után, a bizalmatlanság és a gyanúsítgatás viharos időszakának elcsendesedtével döntenek George beosztásáról is. A szigorú biztonsági intézkedések

közepette lefolytatott alapos és körültekintő vizsgálat után az „Y" ügyosztály vezetőhelyettesévé, majd később vezetőjévé nevezik ki. Nem kétséges, hogy a vizsgálat messzemenőleg figyelembe vette a világháborúban végzett sikeres tevékenységét, megbízhatóságát, de különösen a Koreában szerzett érdemeit.

11.

George új munkahelyén, a SIS központjában megismerkedik a szép, alig húszéves Gillian Forsythe Allannel. A lány éppen befejezte egyetemi tanulmányait és elvégzett egy svájci magánnyelviskolát.

Természete Blake-évei rokon. Ő is halk szavú finom és szerény. George nem győzi csodálni műveltségét, intelligenciáját. Nemsokára annyira összeszemelegednek, hogy igen gyakran látják őket együtt színházban, hangversenyeken, kiállításokon. George hamarosan gyakori vendég lesz Gillianék házában. A lány apja, Allan ezredes, csakhamar megszereti George-ot. Az öregurat a szovjet ügyek szakértőjének tekintik a hadügyminisztériumban. Folyékonyan beszél oroszul, jártas az orosz irodalomban, a Szovjetunió történelmét, politikai és államigazgatási rendszerét tanulmányozza.

George azzal nyeri el az öreg ezredes rokonszenvét, hogy őt is érdekli a Szovjetunió, az ország múltja és jelene. Orosz nyelvtudásuk és a Szovjetunió iránti közös érdeklődésük véget nem érő szakmai vitákba sodorja ezt a két ellentétes természetű embert.

Mrs. Allannek imponál George választékos modora, legendás lovagiassága és a hölgyek iránti tisztelete. Szívesen látott vendég Allanék házában, és a szülők titkos vágya, hogy összeházasodjanak Gilliannel. George nehezen szánja rá magát a há-

zasságra. Tudja, mennyire igénybe veszi idejét az elkövetkező évek munkája, és a feleségére is nehéz élet vár. Nemcsak a jövőbeni munkája, de a jövőbeni családja iránt is felelősséget érez. Hosszasan eltöpreng azon, van-e egyáltalán joga családot alapítani, amikor olyan bizonytalan jövő elé néz, mint amilyennek akkor látta. Ilyenkor felmerül benne mindaz, amit az elmúlt néhány évben végigélt.

De nem sokáig halogathatja a döntést. Új beosztás várja Nyugat-Berlinben. Rövidesen utaznia kell. Gilliant egy másik országba készülnek kiküldeni. A fiatalok nem tudnak hosszabb időre elszakadni egymástól, ezért elhatározzák, hogy összeházasodnak.

1954 őszén megtartják az esküvőt. Az angol titkosszolgálat vezetőinek megvannak a maguk elképzelései és már javában kovácsolják Blake jövőjét a hírszerzői pályán. Éppen ezért áldásukat adják a frigyre. Hogy egyik munkatársuk, akire fényes jövő vár, benősül egy nagy múltú, megbízható angol családba, az számukra az angol hazafiság netovábbja.

Utazásuk azonban elhúzódik, és az ifjú pár még néhány felhőtlen hónapot tölthet el Angliában. Blake csak 1955. április elsején lép hivatalba Nyugat-Berlinben.

12.

Az ötvenes évek elején Berlin a világ érdeklődésének középpontjában állt és a nemzetközi feszültség melegágya volt. Az imperialista hatalmak, elsősorban Amerika és Nagy-Britannia stratégiai tervei szerint megpróbálják a „forró háborút" Európára kiterjeszteni.

Nyugat-Berlin különösen fontossá válik a tőkés országok kémszervezetei számára. A Berlin nyugati és keleti szektorai közötti szabad és ellenőrizhetetlen mozgás lehetővé teszi az ügynökök átjárását és a szocialista országokban dolgozó ügynökökkel való személyes találkozást.

Blake úgy képzelte, hogy Németország és a német nép köteles megtéríteni a szövetségeseknek okozott károkat. Véleménye szerint a legyőzött ország megszállása azt a célt szolgálja, hogy tartós békét teremtsenek Európában, és nem lehet egy új háború előkészítésének eszköze. Tudja, hogy bizonyos változások elkerülhetetlenek, elsősorban a németországi helyzet békés rendezésében.

Azokban a napokban, hetekben, amelyeket legyőzött németek között töltött Hamburgban, szüntelenül arra kellett gondolnia, vajon a német nemzet örökre lemondott-e korábbi hódító törekvéseiről.

Nyugtalanította a nyugat-németországi helyzet alakulása. Lépten-nyomon olyan emberekkel talál-

kozott, akik nem nyugodtak bele a vereségbe és sok mindenben keresték az összeomlás okát, csak éppen a nácizmusban nem.

Igaz, lassan megismerte a háború utáni Nyugat-Németország életét, és nemigen látta jelét bármifajta revánstörekvésnek. A háború kimenetele, úgy tűnik fel neki, itt sok embert gondolkodásra késztet. Némelyek emelt fővel járhattak, mások, a volt náci párttagok pedig, legalábbis az első időkben, kénytelenek voltak meghúzni magukat. A hitleri Wehrmacht egykori tisztjeinek arcáról is leolvadt a hivalkodó gőg. Vajon csakugyan belenyugodtak a vereségbe? Ez a kérdés második németországi kiküldetése előtt is egyre foglalkoztatja George-ot, de erre most sem szeretne elhamarkodottan válaszolni.

E gondolatokkal, oldalán ifjú hitvesével indul el Nyugat-Berlinbe, hogy elfoglalja felelős beosztását.

Teljes pompájában fogadja őt a város; széles utcáival, hatalmas áruházaival, lakótelepeivel. A háború látható nyomait eltüntették már, Nyugat-Berlin önfeledt, vidám város benyomását kelti.

Blake-et azonban nem tévesztik meg az első benyomások és csakhamar felismeri, hogy éjjel-nappal ugyanolyan feszült légkörben él, mint annakidején, a világ túlsó felén, Szöulban, a koreai háború kitörése előtt. Nyugtalanul figyeli, hogy némely nyugatnémet körök erőszakos úton szeretnék megoldani a kettészakított Németország és Berlin helyzetét. Blake ötszobás lakást kap egy modern házban a Platanen Allee 26-ban. A ház lakói kivétel nélkül angolok.

A fiatal házasok zárkózottan élnek, alig érintkeznek a megszálló hatóság többi dolgozójával. A szomszédaikat is csak futólag ismerik. Még nem

múltak el a mézeshetek. Legszívesebben kettesben járnak színházba, hangversenyre. Ismerkednek a kortárs német kultúrával, különösen a fiatal szerzőket kedvelik.

Időnként, heti egy-két alkalommal vendéglőben étkeznek. George szereti a francia konyhát és a jó bort sem veti meg. Viszont úgyszólván sosem iszik töményet. Leggyakrabban a *Maison de France* éttermet látogatják.

Felesége megértő tapintattal segíti George-ot igényes feladatai teljesítésében. Az ifjú Gillian beletörődik férje gyakori távollétébe, bízik benne, büszke fontos beosztására.

George nyomban megérkezésük után munkához lát. Minden szabad percét arra használja fel, hogy tökéletesen megismerje a várost és saját környezetét. A lehető legtökéletesebben ismernie kell azt a közeget, amelyben hírszerzőként kell dolgoznia majd. A város és környékének minden nevezetessége, különlegessége érdekli. Pontosan tájékozódik mindenről, amit hírszerző munkájában hasznosíthatónak talál.

Minden járművön beutazza a várost és igen gyakran rója az utcákat gyalogosan is. Felfedezi az átjáróházakat, a kapualjakat, megismeri az áruházak, a vendéglők, a kávéházak jellegzetességeit.

Az is érdekli, milyen közönség jár egyik vagy másik vendéglőbe, kávéházba. Néhány hónap után jobban tájékozódik Nyugat-Berlinben, mint sok ősberlini.

Noha munkája kitölti a napját, s alig marad szabadideje fiatal felesége számára, mégis igen figyelmes férj. Talán most még figyelmesebb, mint udvarló korában. Igyekszik kárpótolni hosszabb távolléteiért és olykor elviszi jellegzetes német kör-

nyezetbe, kis sörpincékbe, vagy a *Ritz*be, a *Kotler*be, a *Kempinski*be. Időnként átruccannak Pankowba, a kelet-berlini *Városház-pincé*be. George szívesen elüldögél itt, a helyi szokás szerint sertéscsülköt és jó sört fogyasztó, egyszerű emberek között. Igyekszik megismerni gondolkodásmódjukat, és szót érteni velük.

Néhány hónapos ott-tartózkodás után, amikor a munkája első szakaszához szükséges tennivalóit letudta, már arra is jut ideje, hogy kedves sportjának, az úszásnak hódoljon. Felesége csaknem mindig vele tart. Rendszeresen együtt járnak az olimpiai stadion uszodájába.

Németországban radikális változások mentek végbe 1948 óta, amióta George legutóbb itt járt. A Német Szövetségi Köztársaság és Nyugat-Berlin területe az NDK és a többi szocialista ország elleni kémtevékenység központjává válik. Az Egyesült Államok, Nagy-Britannia és Franciaország versengenek egymással a felforgatásban és soha nem látott méretű titkos háborút robbantanak ki. A legaktívabban az amerikai CIA tevékenykedik, Gehlen tábornok nyugatnémet központjának részvételével. Az angol és a francia kémszolgálat a másodhegedűs szerepét játssza.

Ez az aktivizálódás mindenekelőtt a Gehlen-féle német hírszerző központ konjunktúráját jelenti.

1954-ben az amerikaiak megállapodtak az Adenauer-kormánnyal, hogy az ún. Gehlen-irodát a nyugatnémet hatóságok alá rendelik. Létrejön a Bundes Nachrichtendienst – a Szövetségi Hírszerző Szolgálat. Gehlen a nyugatnémet hírszerzés, kémelhárítás és biztonsági szolgálat legfőbb ura. Ezt a funkcióját egészen 1968-ig, nyugdíjba vonulásáig

megtartotta. Mindvégig szorosan együttműködött a CIA-vel, amely kezdettől fogva egyengette háború utáni karrierjét.

Érdekes, hogy Adenauerhoz hasonlóan Gehlen sem szívelte különösképpen az angolokat. Ez aligha nem azzal magyarázható, hogy Amerikát tartotta a kommunizmus és a Szovjetunió elleni hadjárat főerejének. Ezért is választotta Amerikát kenyéradó gazdájának.

George Blake az övezethatár felé hajt. Két sávban özönlenek az autók, tömött sorokban, kis követési távolsággal. A megengedett hetven kilométeres sebességgel halad át a zöld lámpák alatti kereszteződésekben. Ahogy a határ felé közeledik, úgy ritkul a közlekedés, mind több kocsi kanyarodik be a keresztutcákba, a bevásárló központok irányába.

George keresztülhajt a határon, alacsonyabb sebességfokozatra vált. Lépésben közelíti meg a Brandenburgi Kaput, amely két világ határát jelzi. Az amerikai zónahatárőr elé gurul, már-már leállítaná a motort, de az őrmester int, hogy hajtson csak tovább. Nem ellenőrzi a papírjait. A rendszámról felismeri a nyugat-berlini brit hatóságok kocsiját. De nem egészen száz méterrel arrébb, a szovjet katonának sem jut eszébe ellenőrizni az iratait, ő is int, hogy hajtson tovább. Csupán a nemzeti néphadsereg tiszthelyettesének jelenléte jelzi, hogy az NDK fővárosába érkezik.

Pár perc múlva megáll és a kocsit egy csöndes mellékutcában hagyja. Feszélyezi, hogy az angol megszálló hatóságok rendszámával ellátott autóval furikázik az NDK területén, ámbár más okok is arra késztetik, hogy otthagyja a kocsit.

Be-benéz néhány üzletbe, mustrálgatja a polco-

kon sorakozó árukat, vásárol néhány apróságot. Még bemegy egy áruházba, végigsétál az osztályokon, utána, mintha semmi dolga nem volna, kószál az utcákon. Villamosra száll, utazik néhány megállónyit, majd a földalattin néhány állomást. Aztán újra belemerül a kirakatnézésbe.

Majd kétórás bolyongás után belép egy egyszerű, szürke házba és felgyalogol a harmadik emeletre. Becsönget, mindössze néhány pillanatig kell várakoznia. Máris nyílik az ajtó, és Blake belép a lakásba.

– Jó napot, George, már vártam – üdvözli odabenn egy magas, karcsú férfi.

– Okvetlenül beszélnem kell önnel, ezredes – mondja Blake.

A civil ruha nem tudja leplezni, hogy a férfi, aki most George-ot a szobába vezeti, katonatiszt. A lakás egyszerű, a berendezése puritán. Letelepszenek a fotelokba.

Az ezredes vodkát tölt, koccintanak a találkozásra és a további együttműködésre.

A szovjet hírszerző tiszt George családja felől érdeklődik és berlini benyomásairól. De csakhamar rátérnek a hivatalos ügyekre. Az idő sürget.

– Nem éppen könnyű a helyzetem, ezredes. Azzal a feladattal bíztak meg, hogy ügynökhálózatot építsek ki az NDK területén; olyan hálózatot, amely híreket tud szállítani nekünk a szovjet hírszerzés munkájáról. Mit tanácsol? Ha nem dolgozom eredményesen, leváltanak. Ráadásul még gyanúba is keveredem.

A szovjet tiszt a fotelba süppedve ül. Hallgat, gondolkodik. George le nem veszi róla a szemét. De rezzenetlen arcáról semmit sem tud leolvasni. Az

ezredes nem beszél fölöslegesen. Annál alaposabban megfontolja, amit mond.

– Tökéletesen igaza van, George. A londoni központnak elégedettnek kell lennie a munkájával. Dolgozzék ugyanolyan lelkiismeretesen, mint eddig. Beosztottaitól is követelje meg a feladatok maradéktalan teljesítését. De a munkája eredményéről ne csak a központjukat tájékoztassa, hanem minket is.

Az ezredes látja, hogy George mélyen eltűnődik és elkomorul.

– Tudom, mire gondol. Ne féljen, a magától kapott híreket úgy használjuk majd fel, hogy tekintettel leszünk a biztonságára. Nem sokáig maradna meg hivatalában, ha az ügyosztályához beszervezett ügynököket sorra börtönbe dugnánk. Némelyeknél megakadályozzuk, hogy titkos anyagokhoz jussanak, másokat áthelyezünk, és lesznek olyanok is, akiket dezinformációs anyagokkal látunk el, vagy olyan hírekkel, amelyeket ezen az úton akarunk kiszivárogtatni. Mindig a konkrét helyzetnek megfelelően cselekszünk majd.

– Azt hiszem, túlbecsüli ügyosztályunk képességeit és lehetőségeit. Túl nagy eredményeket feltételez rólunk.

– Ha az ügynökeinek nem sikerül elég anyagot szerezniük, mi majd gondoskodunk róluk. És ne aggódjon, a főnökei bizonyosan meg lesznek elégedve.

George-nak töviről hegyire be kell számolnia arról, hogyan jött a találkozóra. Az ezredest a legapróbb részletek is érdeklik.

Délután két óra előtt George újra Berlin utcáit rója. Nem siet, emlékezetébe vés minden adatot, amelyre a további munkához szüksége lesz.

George az ügyosztályának dolgozó ügynökök anyagaival ismerkedik. Feladataikat és eredményeiket tanulmányozza. A személyi adatokat igyekszik megjegyezni. Senki sem tarthatja gyanúsnak, hogy ilyen buzgalommal tájékozódik munkahelyéről. Ez természetes. Hiszen George mindig is arról volt híres, hogy nem végez félmunkát.

Este, amikor magára marad, tömör, de kimerítő jelentést készít szovjet barátainak.

Megígérte Gilliannek, hogy átkíséri majd a zónahatáron. Feleségének bőven van szabadideje, és még csak nem is veheti tőle rossz néven, hogy szívesebben vásárol be olcsón Berlin demokratikus szektorában. George-nak erről más a véleménye, de kapóra jönnek neki Gillian keleti utazásai.

Már délelőtt megtelik a hátsó ülés számtalan apró csomaggal. Szeretnék kipihenni a bevásárlás fáradalmait. George meghívja feleségét ebédre egyik törzsvendéglőjébe.

Néhány lépcsőfok után belépnek a vendéglőbe. Kabátjukat a ruhatárba teszik. Gillian nem is veszi észre, hogy férje egy pillanattal tovább felejtette a szemét a rokkant ruhatároson.

Távozásukkor George sebtében meggyőződött róla, hogy kabátzsebéből eltűnt egy fehér boríték.

Az a boríték egy óra múlva a szovjet ezredes íróasztalán fekszik. George is siet mielőbb elolvasni, milyen utasításokat tartalmaz egy valamicskével nagyobb kék boríték, amelyet gondosan elsüllyesztett a kabátzsebében.

George már jó ideje keresi a megfelelő alkalmat, hogy a brit titkosszolgálat nyugat-berlini főnökével beszélhessen.

1955 szeptemberében visszatér olaszországi sza-

badságról és ekkor elhatározza, hogy nem halogatja tovább a találkozást.

– Nagyon sietős lehet a dolog, George – fogadja a főnök. – Mostanában nem nagyon érek rá, de gondoltam, maga biztosan nem feltartani akar a munkámban.

– Nagyon örülök uram – feleli Blake –, hogy nem váratott sokáig, és igazán hízelgő, amit rólam mondott.

George még egy darabig olaszországi élményeit meséli – márpedig elég sok élményben volt része. A főnökben hálás közönségre talál. George buzgón mesél, ezzel teremt kedvező légkört a további beszélgetéshez.

– Néhány hónapja írásban már beszámoltam róla önnek, hogy az 1203 számú ügynökünket az orosz hírszerzés beszervezte. Az utolsó találkozókon éreztük, hogy valami nincs rendjén vele. Alaposan kihallgattuk. Néhány vallatás után beismerte, hogy beszervezték.

– Igen, emlékszem rá, érdekelt is az eset. De megmondom magának őszintén, nem kedvelem az ilyen ügyeket.

George hallgat, nem tudja, egyáltalán a tárgyra térjen-e.

– Ezredes, elhatároztam, hogy egy meglehetősen vakmerő javaslattal állok ön elé – folytatja George. – Különös javaslat, de ha sikerül megvalósítanunk, sokat nyernénk vele. Meg tudnám találni a módját, hogy az oroszok beszervezzenek engem. Ehhez kérek engedélyt.

Az ezredes feláll, kiválaszt egyet az asztalán példás rendben sorakozó pipák közül, lassan, ráérősen megtömi. Rágyújt, fel-alá sétál a szobában. Mintha egyre csak a pipán járna az esze. Mintha azon

töprengene, vajon a legalkalmasabbat választotta-e ki. Arca füstbe burkolózik, kifürkészhetetlen.

Csak tudnám, mit forgat a fejében, tépelődik George.

De az ezredes egyre csak hallgat. Végre Georgera néz, vizsla tekintettel végigméri.

Néhány perce hallgatnak, de George örökkévalóságnak érzi.

– Megmondtam már, hogy nem szeretem a kettős ügynököket. Azért is tétovázom annyira, mivel egy hivatásos hírszerzőről van szó. Ha gondolkodás nélkül nemet mondanék, azt is csak a maga érdekében tenném. De hajlandó vagyok fontolóra venni a javaslatát. Maga tehetséges, tapasztalt hírszerző, nem a levegőbe beszél. Ezenfelül megbízom magában. Írja meg részletesen a javaslatát a szokott formában. Majd visszatérünk rá.

Az ezredes újra feláll, hogy elbúcsúzzék Georgetól.

Egy kívülálló csakugyan különösnek találná a javaslatot. Nem kevesebbről van szó, mint egy olyan bonyolult kémjátszmáról, amelyben Blakenak kapcsolatba kell lépnie a szovjet hírszerzéssel és felajánlania szolgálatát, valójában hitelesnek tűnő hamis információkat kell szállítania, természetesen az angol szervek tudtával.

A hírszerzésben ez a módszer egyáltalán nem számít újdonságnak. Mégis a kémközpontok csak egészen kivételes esetekben élnek vele, mivel a módszer igen bonyolult; állandó figyelmet, tökéletes ellenőrzést igényel és sokszor jelentős veszteségekkel jár.

George természetesen csak akkor állt elő javaslatával, miután szovjet barátaival alaposan

meghányta-vetette a lépés várható következményeit, kilátásait. Ettől a perctől fogva hártyavékony jégen jár, és minden hibás lépés azonnali súlyos veszélybe sodorja. Kockázatos játszmának látszik. De Blake kivételes pozíciója, angol feletteseinek teljes bizalma, nagyfokú intelligenciája, kombinációs és rögtönzési készsége a vállalkozás sikerének biztosítéka.

Ha nem George fordult volna a szovjet hírszerzéshez azzal az ötlettel, hogy egy idegen hatalom hivatásos hírszerzőjeként felajánlja szolgálatait, alapos vizsgálatnak vetették volna alá és minden szavát, hírét a legnagyobb óvatossággal, fenntartással tanulmányozták és értékelték volna. De George már bebizonyította képességeit és elkötelezettségét a béke és a haladás ügyében.

Javaslatát angol részről szakmai szempontból nagy jelentőségű, ám nem szokatlan eljárásként fogadták. Mellette szól az a kivételes előny, hogy hálózatuk egyik munkatársa a másik félnek is dolgozik. Ezt a helyzeti előnyét akarja Blake kihasználni, hogy közvetlen kapcsolatot teremthessen a szovjet hírszerzéssel. A Secret Intelligence Service vezetősége elfogadja a vázlatosan körvonalazott tervet. Megfontolásra késztette a vezetőket George személyes biztonsága iránti aggodalmuk, de ő annyi érvet sorakoztatott fel az akció rendkívülisége és előnyei alátámasztására, hogy végül az angol titkosszolgálat jóváhagyta a javaslatát. Nem mindennapi helyzet állott elő. Az angol titkosszolgálat hivatalosan áldását adja arra, hogy George a szovjet hírszerzésnek dolgozzék, holott ez már jó ideje tény. Ámbár máig sem tudjuk, mióta működött együtt Blake a szovjet hírszerzéssel. Némelyek úgy vélik, hogy Nyugat-Berlinbe érkezésének másnap-

ján adott át először híranyagot, ám ez fölöttébb valószínűtlen. Spekulatív okokból korábbi időpontokat is nyilvánosságra hoztak, de a leghitelesebbnek azt a változatot fogadhatjuk el, amely szerint Blake már a koreai háború idején kapcsolatba került a szovjet hírszerzés munkatársaival.

Ez a mostani döntés azonban egy csomó problémát és nehézséget jelent mind George-nak, mind barátainak. Számolni kell azzal, hogy az angol biztonsági szervek minden óvintézkedést megtesznek majd, szúrópróbaszerűen ellenőrzik George-ot és munkatársait, szemmel tartják a találkozóhelyeket.

George remekül használja ki találkozók megszervezésére a megosztott Berlinben uralkodó viszonyokat.

A nyugati hatalmak erőnek erejével Nyugat kirakatának igyekeznek kifejleszteni Nyugat-Berlint. Ugyanakkor mindent elkövetnek, hogy megzavarják az NDK-főváros lakóinak békés életét, építőmunkáját.

Szabad a mozgás Berlin két fele között. Agyafúrt spekulációk révén kialakult a fekete valutaárfolyam: a nyugatnémet és az NDK-márka átváltási aránya 1:15-höz. Gyakorlatilag ez annyit tesz, hogy Nyugat-Berlin lakossága sokkal előnyösebben tud élelmiszert és háztartási cikkeket vásárolni az NDK fővárosában.

Hivatalos helyről felszólítják ugyan a nyugatberlinieket, hogy saját szektorukban vásároljanak, de ez pusztába kiáltott szó marad.

Az angol szektor parancsnoka is felszólította valamennyi alárendeltjét és azok családtagjait, hogy ne vásároljanak a túlsó oldalon. Ez alól csupán a zöldség, a könyv, a hanglemez, a folyóirat és a kotta kivétel.

A brit alkalmazottak igazi angol humorral kommentálják a rendelkezést:

– Könyvet, újságot vásárolhatunk, mert ezzel is bizonyítjuk, hogy nem fog rajtunk a kommunista propaganda. De ha élelmiszert vagy más tilos árucikket vennénk, azzal halálos veszélybe sodornánk a társadalmi rendet, sőt magát a birodalmat.

Az angol parancsnok értelmetlen rendelete papíron marad. Reggelente számtalan angol tiszti feleség, közalkalmazott neje járja be az NDK fővárosát, hogy bevásároljon a családnak.

Természetesen George ügyesen rábeszéli feleségét, hogy ő is a város keleti szektorában vásároljon. Havonta kétszer-háromszor maga is átmegy egy-egy nagyobb bevásárlásra a Kaufhaus des Ostens áruházba; ez a bevásárló központ annyira népszerű lett, hogy KO-nak becézik.

George-nak nincs szüksége engedélyre ahhoz, hogy a város keleti részébe utazzék – még csak meg sem kell indokolnia, mi célból megy át.

A hírszerzés korszerű munkamódszeréhez hozzátartozik, hogy a kémanyagok továbbításánál a lehető legnagyobb mértékben kerülni kell a személyes érintkezést. Ezért megfelelő rejtekhelyeket, „postaládákat" keresnek, ahonnan többnyire jelentéktelen összekötők gyűjtik be az elrejtett anyagokat.

George és barátai roppant ügyesen használják ki az áruházakat és más, George által látogatott helyeket információs anyagok átadására, utasítások, instrukciók átvételére. Bármelyik eladó, akivel szót vált vagy akinek átadja a kívánt áruk listáját, összekötő vagy más beosztású hírszerző lehet. Az árulistában rejtjelezett adatok, információk szerepelnek. Egy felöltő vagy aktatáska is rengeteg fontos hír-

adást rejtegethet – mikrofilmen vagy más módon rögzítve. Elég berakni a ruhatárba, a ruhatári jegyet a megbeszélt „postaládában" hagyni, és néhány óra múlva már ki is váltja valaki.

Ezért nem is kell George-nak túl sűrűn találkoznia szovjet barátaival. Ennek a világszerte alkalmazott módszernek a segítségével személyes kapcsolattartás nélkül is folyamatosan szállítja George a híranyagokat és veszi át a további feladatokat, a találkozóhelyekről, az anyagok továbbításáról szóló utasításokat.

George nem titkolja látogatásait. Nincs is rá oka. Néha megáll kocsijával a brit parancsnokság előtt és az ott dolgozó kollégáinak megmutogatja, mi mindent vásárolt odaát. Ilyenkor nem mulasztja el gúnyosan megjegyezni, hogy egyes cikkeket a kommunisták olcsóbban adnak, mint a saját kantinjuk, ahol adómentesen vásárolhatnak.

Az olimpiai stadionban székelő angol rezidentúra irodájában elégedetten dörzsölgetik kezüket az öreg hírszerző rókák: „a kommunisták már megint bejöttek a csőbe." Egyre-másra gyártják a hamis dokumentumokat és agyalják ki az álhíreket, amelyekkel George eteti „azokat odaát". Egy percig sem kételkednek abban, hogy George révén sikerült a szovjet felderítés jelentős szektorába beépülniük. George rendkívüli személyiséggé emelkedett a szemükben.

Szovjet barátai természetesen mindent elkövetnek, hogy George az angolok legnagyobb megelégedésére teljesítse hivatalos küldetését.

A nagy játszma egyik húzása, hogy George leleplez néhány állítólagos orosz ügynököt Nyugat-Berlinben. Ezek nagy része vagy a Gehlen-szervezetnek, vagy a CIA-nak dolgozott és ezek a

kémközpontok bízták meg őket azzal, hogy ajánlkozzanak fel a szovjet hírszerző szerveknek, vagy olyan emberek, akik pénzsóvárságból szánták el magukat erre a lépésre. George néhányat „leleplezett" közülük és jelentette feletteseinek. Ezzel a húzással még nagyobbra nőtt az ázsiója kollégái és felettesei szemében. Erre azért volt szüksége, hogy minél nagyobb biztonságban dolgozhasson.

Miután sikerült megszilárdítania pozícióját az angol kémszervezet valamennyi posztján, megnő a befolyása és így a legtitkosabban kezelt dokumentumokhoz és hírekhez is hozzájuthat.

Szovjet barátai mindig előre értesülnek az angol fél terveiről és szándékairól, George pedig a megtévesztésre szánt anyagokon jelzi, hogy hamisítványról van szó.

H. őrnagy belép a Közép-Európai Osztály vezetőjének egyszerűen berendezett irodájába. Kezében vaskos dosszié: George Blake anyaga. Fesztelenül lép a szobába, hiszen csaknem naponta érintkezik vezető beosztottakkal. Voltaképpen nincs is szüksége a terjedelmes iratokra. Az utóbbi hetekben több ízben számolt be a legjelentősebb esetéről. Betéve tudja a legfontosabb adatokat.

Kielemezte a Blake által végrehajtott akciókat, egybevetette őket a más forrásokból szerzett értesülésekkel, de sehol sem bukkant ellentmondásra. Ha elvétve talált is egy-egy homályosabb pontot, azt is minden nehézség nélkül sikerült tisztáznia.

Blake magánéletének alapos megfigyelése sem járt negatív eredménnyel. Lehallgatott telefonbeszélgetései, de még a lakásában elrejtett mikrofonok is rendezett családi életről tanúskodtak. Blake

ugyanolyan szerényen él, mint azelőtt. Személyi és családi kiadásai megfelelnek a jövedelmének.

– Mind a ketten egybehangzóan úgy véljük, hogy Blake-ben száz százalékig megbízhatunk. És, ha voltak is kétségeink efelől, felejtsük el. Az eredményes munka megbízhatóságának legjobb bizonyítéka. Nem is sejti, mi mindent tett már eddig Angliáért. És ebben a dicsőségében mi is osztozunk.

– Ha jól értem, úgy véli, hogy megszüntethetünk minden óvintézkedést?

– Megszüntetni? Nem, azt egy szóval sem mondtam. Folytassák a megfigyelést, nem muszáj állandóan szemmel tartani, de ugyanolyan szigorúan ellenőrizzék, mint eddig.

H. őrnagy, hóna alatt a vaskos iratköteggel, visszatér a szobájába. Beosztása a hírszerző szolgálatban szorosan kapcsolódik Blake-hez, akinek kimagasló eredményei az ő tekintélyét is megszilárdították. Már nem az az ismeretlen tisztecske, aki volt. Tudja, hogy karrierje Blake-en áll vagy bukik. És ma meggyőződött róla, hogy a főnök is tisztában van a saját helyzetével.

Sikeres munkájával George egyre jobban megnyeri a londoni központ bizalmát. Jelentősebb és felelősebb munkákkal látják el. Őt bízzák meg az NDK-ban és Csehszlovákiában működő ügynökhálózat irányításával. Minden adatot továbbít szovjetunióbeli felsőbb szerveinek. A szovjet felderítő szolgálat kellő áttekintést nyer a szocialista országokban működő brit ügynökök munkájáról.

Az olvasó joggal várhatná, hogy széles körű letartóztatási hullám jár Blake jelentései nyomában. Csakhogy a helyzet korántsem ilyen egyszerű. Az

ügynökök letartóztatása nemcsak Blake biztonságát veszélyeztetné, hanem további munkáját is.

Letartóztatásra csak egyedi esetekben kerül sor, amikor a szabadlábon maradt ügynök kifejezetten veszélyezteti az illető ország biztonságát. A biztonsági szervek inkább a szigorú ellenőrzés, a megfigyelés eszközével élnek. Ezenkívül hatékonyan ügyelnek a titkos anyagok biztonságára, vagy más módon nehezítik az ügynökök hírszerzési lehetőségeit.

Berlinben George-nak alig marad szabadideje. Minden nap újabb feszültséget, új és nehéz feladatokat hoz. A munka nem tűr felületességet, sem következetlenséget. Minden, a legapróbb hiba is veszélybe sodorhatja. Állandó feszültségben él. De a napi hajsza és túlterheltség mellett is elegendő időt tud szakítani a magánéletére, a családjára. Az otthon nyugalma feledteti a napi gondokat, felfrissíti testileg-lelkileg egyaránt. Sokat olvas, tanul és nem hidegül el régi szerelmétől, a zenétől és a színháztól sem.

1956-ban megszületik az első fia, Anthony. Blake még többet foglalkozik a családjával, tőle telhetően igyekszik mindenben felesége segítségére lenni. Hamar beletanul a boldog apa szerepébe. A legkiegyensúlyozottabb családi élet, a legforróbb szülői szeretet sem csökkentheti a munkába fektetett erőfeszítéseit.

London Kingston elővárosában található a *Coombe Hill Golf Club*. A klub golfpályája ma kihalt. Reggel óta kitartóan esik, csípős szél fúj.

A déli órákban mégis megtelnek a klubhelyiségek, a bár meg az étterem.

Néhány tiszt érkezett vendégeivel a Hadügymi-

nisztériumból, külszolgálatból szabadságra hazatért követségi tisztviselők egy kis csoportja és a törzsvendégek is itt vannak; ők egy napra sem maradnának el a klubjukból. A klubszakács művészi tehetsége jól ismert a londoni bennfentesek körében. A *Coombe Hill* éttermének ebédje valóságos csemege az ínyenceknek.

Ez Anglia egyik legismertebb klubja.

A klubtagok jobbára köztisztviselők, a szárazföldi hadsereg tisztjei és a hírszerző szolgálat néhány tisztje.

Kora délutánra kiderül az idő, elál az eső. Szállingózni kezdenek az első játékosok a klubépület elé. Gondterhelten lesnek felfelé, az eget kémlelik. Ám egy vérbeli golfjátékost nem riaszthat vissza az időjárás. Sőt a nyirkos füvön még jobban megy a játék. Így hát el is kezdik.

G. ezredes begyakorlott lendületes mozdulattal üti el a labdát. Csaknem tökéletes ütés. A labda pontosan a lyuk szélén áll meg. Partnere, hivatali helyettese következik. Az ő ütése is jól sikerül. Kiki megragadja kerekes ütőtartóját és elindulnak a labdák nyomába.

Egy darabig elgondolkozva ballagnak, egyik sem szól, mind a két férfit a maga gondja foglalkoztatja.

– Milyennek találod Blake-et? – kérdezi váratlanul a helyettesétől az ezredes.

– A magam részéről egy kicsit túl tökéletesnek tartom.

– Tökéletes, igen, tökéletes – dörmögi inkább csak úgy magában az ezredes. Megáll a labdája mellett és tekintetével méricskéli a *green*-ig, a lyuk körüli pázsitig húzódó távolságot.

Annyira leköti őket a játék, hogy már nem ma-

rad idejük visszakanyarodni a félbemaradt beszélgetéshez.

Váltakozó szerencsével játszanak. Az ezredes kitűnő hangulatban van. Hat ütés előnyre tett szert. Ilyen már rég fordult elő vele. Helyettese a klub egyik legjobb golfjátékosa, az ezredes már nagyon régen nyert ellene.

Már mind a ketten az utolsó lyuknál tartanak. Az ezredes hosszasan készülődik az ütéshez. Néhány kaszáló mozdulattal igyekszik eltalálni a helyes lendületet. Az ezredes mindent erre az egy ütésre tesz fel. A bot néhányszor elsüvít a nedves fű fölött. Végre elszánja magát. Hatalmasat lendül az ütő, a labdának ütközik, a labda pedig a legjobb irányban, a legkedvezőbb magasságban száll a lyuk peremére. Az ezredes győzelméhez immár nem fér kétség.

Alig fél órával később a két tiszt a társalgó kényelmes foteljeibe süppedve üldögél. Előttük egy-egy pohár, benne kedvelt italuk, a skót whisky. Kellemes fáradtság árad szét bennük. Különösen az ezredes hangulata pompás. Ma nem siet haza.

– Azt hiszem, nem fejeztük be a Blake-ről folytatott eszmecserénket – pillant végül a helyettesére.

– Nekem is így rémlik, de te annyira belemerültél a szebbnél szebb ütéseidbe, hogy nem akartalak hivatalos dolgokkal kizökkenteni a játékból.

– Megmondom neked őszintén, véleményem szerint Blake az egyik legeredményesebb hírszerzőnk. A legnehezebb feladatokat is meg tudja oldani.

– És csak ezért tartjuk gyanúsnak?

– Nem, dehogy. Blake nem mindennapi tehetség. És a tehetségével teljes mértékben a mi szervezetünket szolgálja. Ezért akár tökéletesen meg is bízhatnánk benne, ebben igazad van. Mert ha ilyenfajta

pszichózis harapózna el minálunk, aligha várhatnánk eredményeket.

– Örülök, hogy egyetértünk.

– Várj, ne dicsérj túl korán. A hírszerző munkában senkit sem szabad bálványozni. Kivált nekünk, akik a központban dolgozunk. Nem szabad fenntartás nélkül elfogadnunk a legtehetségesebb ügynököt sem, még inkább vonatkozik ez a szolgálat hivatásos alkalmazottaira. És ezen nem változtathat sem személyes szimpátia, sem rajongás, sem baráti kapcsolat.

– Ezzel mélységesen egyetértek.

– Sokat gondolkoztam én már ezen a Blake-en. A munkájában nem észleltem semmi gyanúsat. Mégsem hagy nyugton az az érzés, hogy valami nincs rendjén körülötte. Boldog volnék, ha gyanúmat csupán az táplálná, hogy Blake nem angol származású.

– Nem túlzol egy kicsit?

– Meglehet. Ez alighanem szakmai ártalom. – Az ezredes elhallgatott, felemelte a poharát. – Hát akkor igyunk arra, hogy bárcsak tévednék!

– Ilyesmire mindig szívesen iszom.

– De azért nagyon fogok örülni, ha nem felejted el ezt a mai beszélgetést.

13.

Az eddig közzétett anyagokból egyelőre bajos volna teljes egészében felmérni Blake munkáját a szovjet hírszerzésben. Néhány angol szakértő úgy véli, hogy leleplezte az angolok egész közép- és kelet-európai kémhálózatát.

Ám a béke és a szocializmus érdekében kifejtett tevékenysége sokkal szélesebb körű annál, mint amennyi az eddig nyilvánosságra hozott anyagokból kitetszik.

Legnagyobb sikereinek egyike vitathatatlanul a hírhedt berlini kémalagút leleplezése volt.

Még Berlinbe érkezése előtt értesül az amerikai alagútépítés előkészületeiről. Hosszabb ideig szolgált azon a területen, amelyik a technikai eszközökkel operáló hírszerzéssel foglalkozott. Ezért tudta, mekkora igyekezettel fáradoztak az amerikaiak – a Gehlen-szervezettel karöltve – tervük megvalósításán, az NDK-ban állomásozó szovjet csapatok parancsnoksága és az NDK kormányszervei közötti telefonvonalak lehallgatásán. A terv, noha költséges vállalkozás volt, erősen foglalkoztatta a hírszerzés vezetőit. Hiszen a telefonvonalak szorosan a nyugat-berlini határvonal mellett vezettek. A telefonvonalak ellenőrzése fölöslegessé tenné a nagy összegeket felemésztő és nehezen irányítható ügynökhálózatot.

A nyugati hatalmak számos kísérletet tettek a

feladat megoldására. A próbálkozások azonban rendre meghiúsultak.

A legaktívabbak a Gehlen-szervezet munkatársai voltak. A világ csak az NDK-ban elfogott nyugatnémet kémek bírósági tárgyalásán értesült az akcióról.

A kudarcba fulladt kísérletezésektől sem megy el a nyugati hírszerzők kedve. Ellenkezőleg! Legbeváltabb szakembereikre bízzák az új akcióterv kidolgozását. A legmodernebb elektronikus eszközöket kívánják bevetni.

A terv legigényesebb feladata a Nyugat-Berlin és az NDK fővárosa határsávja alatti alagút megépítése. Ezt a munkát Gehlenre bízzák, aki a legmegbízhatóbb embereit válogatja ki az akcióhoz. Gehlen nemcsak megbízik bennük, de azt is tudja, hogy ezek az emberek minden négyzetméternyi területet ismernek a határ két oldalán, éppen azokon a helyeken, ahová az alagutat tervezik.

Az egész akciót az amerikai CIA pénzeli, az angolok adják hozzá az elektronikus berendezést és a személyzet egy részét. Az akció a hírszerzés addigi történetének legnagyobb szabású hadművelete. Fedőneve: *Gold* (arany).

Az alagút bejáratát Nyugat-Berlin Rudow külvárosában kezdték építeni, nyolc méterrel az úttest szintje alatt, egy félig elhagyatott, romos területen. Az alagút mintegy hatszáz méter hosszúságban halad át a határvonalon és a város keleti részében fekvő Alt Glienickébe torkollik. Arra haladnak az NDK kormányépületeit, a szovjet katonai parancsnokságot összekötő, a Moszkvába és más szocialista fővárosokba vezető közvetlen telefonvonalak.

Az alagút átmérője átlagosan két méter, néhány nagyobb földalatti helyiség kapcsolódik hozzá;

ezekben találhatók az elektronikus felszerelések, a transzformátorok és a keleti városrész telefonvonalaira kapcsolt kábelrendszer. A kiszolgáló személyzet földalatti tartózkodását tökéletes légkondicionáló berendezés teszi kellemessé. Rajtaütés esetére két hatalmas páncélkaput építettek az alagút keleti végébe.

Az akció szervezői igyekeznek tökéletesen titokban tartani az építkezést. Álcázásul két kisebb épületet emelnek az alagút közelében – rádiólokátorállomásoknak nevezik őket.

Az amerikaiak azzal indokolták a szovjet parancsnokságnál az építkezést, hogy az állomások a buckowi amerikai támaszpont légiforgalmát ellenőrzik majd. Az épületek kívülről nem keltenek feltűnést, hasonló állomások épültek már az övezethatár mindkét oldalán.

Blake később az *Izvesztyijá*nak adott nyilatkozatában elmondta, hogy a szovjet hírszerzésnek pontos értesülései voltak az alagútról, még mielőtt berendezéseit üzembe helyezték volna. Csak 1956. április 15-én jelentették be hivatalosan az alagút felfedezését; ekkor hatoltak be oda az NDK állambiztonsági szervei és a szovjet kémelhárítók. Ezért hát joggal feltételezhetjük, hogy a szovjet parancsnokság egy idő után olyan „szigorúan titkos" híreket „szolgáltatott" a nyugati kémközpontoknak, amelyek valójában mesterien megfogalmazott dezinformációs anyagok voltak.

Annyi bizonyos, hogy az a szombatról vasárnapra virradó éjszaka örökké emlékezetes marad a kémalagút személyzete számára, de még maga a CIA is megemlegeti.

A négyesfogat, az amerikai katonai hírszerző

szolgálat négy szakképzett beosztottja ma is, mint rendesen, amikor szolgálatban van, elfoglalja helyét a készülékek mellett. Otthonosan mozognak a kényelmesen berendezett „egérlyukban". Olyan biztonságban érzik itt magukat, mintha csak napostiszti szolgálatot teljesítenének a törzsnél vagy egy csapategységnél. Rég elmúlt már az a kezdeti izgalom, ami a „nagy mű" felavatását követő első napokban, hetekben bizsergett bennük.

A műszaki berendezés hibátlanul működik és elvégzi a lehallgatás oroszlánrészét. A személyzetnek még egy kis szórakozásra is marad ideje, ilyenkor nem hiányozhat a titokban becsempészett whisky sem.

Ilyennek indult az a drámai szombat éjszaka is. Összeszokott csapat teljesít itt ma szolgálatot, valamennyien elöljáróik feltétlen bizalmát élvezik. Ezért is engedhetnek meg maguknak apróbb szabálytalanságokat. Már túl vannak a mulatság tetőfokán. Erről tanúskodik a kiürült Black and White üveg is. Az itallal együtt elpárolog a jókedv is, s ezt rendszerint azzal próbálják pótolni, hogy elképzelik, vajon mit szólnának a vörösök, ha tudnák, hogy lehallgatják a titkos telefonbeszélgetéseiket. Hanem ennek a mulatságnak is hamarosan vége szakad.

Hajnali két óra, hangok szűrődnek be ide az alagút túlsó végéből, az NDK-oldal felől.

A lebukás rémítő veszélye villámcsapásként éri az amerikaiakat. Moccanni sem tudnak az első pillanatban. De nyomban olyan pánikba esnek, hogy eszükben sincs teljesíteni azt a fontos parancsot, amely szerint végveszély esetén meg kell semmisíteni a berendezést és el kell tüntetni a kémkedés nyomait. Annyira félnek a tettenéréstől, hogy

mindannyian a „mentsd a bőröd, ahogy tudod" ki nem mondott parancsának engedelmeskednek. Csak az alagút amerikai kijáratánál térnek magukhoz: a kijáratot sebtében homokzsákokkal és drótakadályokkal torlaszolják el.

Nehéz perceket kell átvészelniük az amerikai katonai szerveknek és politikusoknak. Az amerikaiak, akik sok pénzt öltek ebbe a vállalkozásba, most meg sem mukkannak.

Az illetékes amerikai katonai parancsnok azt állítja, hogy nem tud semmiről és megtagad minden felvilágosítást. J. L. Carenko, a Németországban állomásozó szovjet csapatok ügyvezető vezérkari főnökének levelére, amelyet Uncles vezérőrnagyhoz, az Európában állomásozó amerikai csapatok vezérkari főnökéhez intézett 1956. április 23-án, a következő válasz érkezik április 26-án:

„Hivatkozással április 23-án kelt levelére, amelyben Ön a berlini katonai parancsnokoknál magasabb szintű tárgyalást javasol, közlöm, hogy tekintettel Kocjuba ezredesnek, az Önök berlini parancsnokának egyoldalú sajtónyilatkozatára, az itteni katonai parancsnokok további tárgyalását fölöslegesnek és nem-kívánatosnak tartom. Az ügyet ezért Washingtonba terjesztettem fel. E perctől fogva sem törzsem, sem Dasner vezérőrnagy, a berlini helyőrség parancsnoka nem foglalkozik ezzel a kérdéssel."

Amerikai részről olyan ügyesen titkolták az alagút létezését, hogy még a Németországban állomásozó amerikai hadsereg magasrangú tisztjeinek sem volt sejtelme róla.

Néhány nyugati újságíró mindenáron szeretne belépési engedélyt kapni a rudowi amerikai radarállomásra. Nem engedik be őket, mire ketten közülük, a *Kurier* című nyugatnémet esti lap riportere

és az AFP francia hírügynökség berlini tudósítója az NDK területéről a kémalagúton át próbálnak bejutni a radarállomásra. De csak a drótakadályig jutnak el, amelyet az amerikaiak állítottak fel száz méterre a zónahatártól, amikor nagysietve el kellett hagyniuk az alagutat.

A két újságíró mintegy harminc méterrel beljebb újabb torlaszt fedez fel, ezúttal halomba rakott homokzsákokból. A torlasz mögött két fej jelenik meg, majd filmfelvevő gép duruzsolását hallják. Németül, angolul kiáltják, hogy ők nyugati újságírók, de nem kapnak választ. Világos, hogy az amerikaiak tartanak az eset nemzetközi következményeitől, és ezért igyekeznek az egész kémhistóriát agyonhallgatni.

Blake 1953-ban értesül először az alagútépítési tervről. A következő években megállapítja az épülő alagút pontos helyét és az építkezés befejezésének előirányzott határidejét. Az építkezés és a berendezés költségeit több mint egymillió dollárra becsülik. Blake munkájának eredménye az, hogy a nyugati hírszerzés számára az egész vállalkozás teljes kudarccal végződik. És pénzben fel sem mérhető az a politikai presztízsveszteség, amely a nyugati szövetségeseket érte szerte a világban.

A kémalagút leleplezése nagy felzúdulást kelt a nyugati hírszerzés köreiben. Kipattant egy vállalkozás, az egyik legszigorúbban őrzött katonai titok a második világháború után. Nem kétséges, hogy a szovjet felderítés csakis a nyugati hírszerző szervek valamelyik magas beosztású tagjától értesülhetett az alagútépítésről. Pánik tör ki a nyugati kémközpontokban. De egyikük sem vállalja, hogy köztük volna a szovjet ügynök.

A kémközpontok között megindulnak a kölcsö-

nös gyanúsítgatások. Hiába a sok erőfeszítés, eredménytelenül zárul minden széles körű nyomozás. A szovjet hírforrás, Blake moszkvai sajtónyilatkozatáig – titok marad.

Már este nyolc óra van, amikor a brit titkosszolgálat főnöke magához rendeli az európai osztály vezetőjét.

– Készítsenek listát mindazokról a személyekről, akiknek tudomásuk volt a Gold-akcióról. Minden névhez írja hozzá a beavatottság fokát és adjon rövid jellemzést az illetőről. Nézzen utána, vajon olyan beosztottak is értesülhettek-e az akcióról, akiknek szolgálatilag nem volt dolguk vele. Holnap délre kérem a jelentést. Elegendő bizonyítékot akarok arra nézve, hogy amerikai barátaink akcióját nem a mi munkatársaink szivárogtatták ki. A brit titkosszolgálat soraiban nincsenek árulók, ezt még a mi nagy barátaink is vegyék tudomásul.

Az európai osztály vezetője szó nélkül visszatér az irodájába. Összehívja beosztottait és néhány konkrét, pontosan körülhatárolt feladattal bízza meg őket. A beosztottak nem lelkesednek túlságosan a babramunkáért – ahogyan ők nevezik –, amit reggel nyolcig el is kell végezniük.

Másnap déli tizenkét órakor, a kiadott szempontok szerint elkészült jelentés ott fekszik az angol titkosszolgálat főnökének asztalán.

A kezdeti zűrzavart és pánikot, amit a Gold-akció csődje váltott ki az egyes központokban, kölcsönös vádaskodás és bizalmatlanság követi. A részt vevő központok eleve elutasítják, hogy az ő soraikból került volna ki az informátor. Éppen ezért eleinte csak nagyon felületesen vizsgálták ki

az érintett személyek ügyét. Ez elsősorban azzal magyarázható, hogy mindenki mosta kezeit és igyekezett a bűnt minél hamarabb a többiekre kenni. Néhány vezetőt, olyanokat, akik az akció közvetlen felelősei voltak, lemondásra szólítottak fel. Így akarták elejét venni a fölösleges bírálatoknak és annak, hogy a sajtó felfújja az ügyet.

De amint elcsitulnak a fejvesztettség és a pánik első hullámai, megkezdik alapos és módszeres munkájukat az ellenőrző szervek.

Már 1956 őszén születőfélben van egy újabb, nagyobb szabású akció terve. Célja ezúttal annak az ügynöknek a leleplezése, aki adatokat szolgáltatott a szovjet hírszerzésnek a Gold-akcióról.

Mindnyájan tudják, mekkora veszély fenyegeti a nyugati szövetségesek szocialista országok elleni újabb felforgató akcióinak titkosságát. Az egész ügyben mindössze egyvalami válik világossá és telepszik lidércnyomásként a kémközpontokra: ha a legszigorúbb titoktartással kezelt akció kiszivárgott, miként lehet megelőzni hasonló esetek megismétlődését. És mi az, amit az ellenfél azóta is megtudott? Ez a kínos bizonytalanság, sötétben tapogatózás lázas munkára késztet valamennyi felelős tényezőt.

Lassan végéhez közeledik a drámai eseményekben bővelkedő 1956. esztendő. Az angol fővárosban mindenfelé látni a közelgő karácsony előjeleit. December elején hagyományosan megkezdődik az ünnep előtti bevásárlási láz. Az üzleti negyedek főútvonalain, az Oxford Streeten, a Regent Streeten, a New Bond Streeten és a Picadillyn lámpafüzérek és bombasztikus reklámszövegek jelzik a karácsonyi vásárt. Az áruházak versengenek egymás-

sal kirakataik rendezésében és díszítésében. Mindegyik igyekszik túlszárnyalni a másikat, arra törekszik, hogy övé legyen a legeredetibb, a legvonzóbb. Az utazási irodák már a nyári idényre gondolnak. A családok békés karácsonyi elmélkedéséhez nyaralásra alkalmas napsütötte tájakat ajánlgatnak. A nyári szabadság megtervezése is hozzá tartozik a hagyományos angol karácsonyhoz.

Az emberek az idén jóval buzgóbban és érzékenyebben ünneplik a karácsonyt, mint máskor. A vége felé járó óévben ismét bebizonyosodott, miként lehet az emberi boldogságot úgyszólván egyetlen éjszaka leforgása alatt katasztrófává változtatni. A világ újra a háborús szakadék szélén állt. Tanúja lehetett az Egyiptom elleni agressziónak. Az átélt idegfeszültség és félelem után mindenki örömmel tekint a karácsonyi békesség elé és boldog, hogy nyugalomban töltheti el az év utolsó napjait.

A londoniak és a fővárosba látogató vidékiek ezrei róják a város utcáit, cipelik a barátaiknak, szeretteiknek vásárolt ajándékokat.

Ezrek és ezrek haladnak el naponta a Curzon Streeten a Leconfield House-nak nevezett épület előtt. Nem is sejtik, hogy e ház falai között van az angol katonai kémelhárítás – az MI 5 – főhadiszállása.

Ezt a hivatalt is alaposan megviselte az 1956-os év. Egyik balsiker a másik után. A kudarcok sorozata csaknem teljesen felemésztette a tisztek javarészének lelki és fizikai erejét. Honfitársaikhoz hasonlóan, ők is alig várják már a karácsonyi pihenést.

Az angol katonai elhárítás, az MI 5 főnökének dolgozószobájában néhány percen belül megkez-

dődik a vezetői értekezlet. Az ügyosztályok és szakterületek vezetői ülik körül a tárgyalóasztalt. Halkan beszélgetnek, a főnökre várnak. Sejtik, hogy valami nagyon fontos dologról lesz szó. Az elmúlt napok megfeszített munkával teltek el.

A Gold-akció csődje, a maga módján újabb kudarcsorozatot indított el, amivel az angol elhárítás csak nagy üggyel-bajjal tudott megbirkózni.

Pontban 10 óra 30-kor belép a főnök. A jelenlevők felállással üdvözlik.

– Jó napot, uraim! A titkárnőm jelentette, hogy valamennyi meghívott megérkezett, tehát lássunk hozzá – nyitotta meg az értekezletet Sir Roger Hollins.

– Tegnap jöttem haza a szövetségeseinkkel folytatott koordinációs tanácskozásról. Megtárgyaltunk néhány gyakorlati kérdést kémelhárító szerveink összehangoltabb munkájával kapcsolatban. A legutóbbi kudarcok, különösen a Gold-akció zátonyra futása a maga teljes meztelenségében feltárta a valóságot, mármint azt, hogy radikális intézkedésekre van szükség a kölcsönös együttműködés terén. Megállapodtunk egy bizottság létrehozásában, amely javaslatokat készít majd a hatékony megoldásra. Ám nem ez a mai értekezletünk fő témája. Azért hívattam ide önöket, hogy megbeszéljük azokat a konkrét feladatokat, amelyek a Gold-akció leleplezése következményeinek felszámolásából az MI 5-re hárulnak. Felhívom figyelmüket, hogy ez az eddigi legtökéletesebben kidolgozott közös hadművelet, amelyben az Egyesült Államok, Németország, Franciaország kémelhárító szervei és a mi MI 5-ünk vesz részt. Legjobb embereinket kell sorompóba állítani. Széles körben alkalmazunk majd elektronikus számítógépeket is.

Egyetlen apró részlet sem kerülheti el a figyelmünket. Valamennyi eddigi vállalkozásunk eltörpül az új terv mellett.

A főnök elhallgat. Beosztottjai figyelmüket összpontosítva ülnek az asztal körül. Mindnyájan tisztában vannak vele, hogy munkás napoknak, sőt hónapoknak néznek elébe.

– Mozgósítanunk kell minden erőforrásunkat és erőtartalékunkat – folytatja kis idő múlva a főnök. – Vegyék tudomásul, hogy emellett az egyéb feladatokat is ugyanolyan intenzíven kell ellátniuk, mint eddig. Ott kell keresnünk az oroszok informátorát, ahol hírszerző szolgálatunk akcióit tervezik és végrehajtják. Máskülönben hogyan értesülhetett volna az illető a Gold-akcióról. Nem mondom, hogy az informátor a mi embereink közül való. A szövetségeseink is hasonló eréllyel nyomoznak. De következetesnek kell lennünk. És most térjünk át az egyes szakterületek feladataira...

Konkrét feladatokkal látja el az ügyosztályok vezetőit és a szakosztályvezetőket. Déli egy órára megtárgyaltak minden kérdést.

Befejezésül még ezt mondja az MI 5 főnöke:

– Ismételten hangsúlyozom, hogy az említett névjegyzékbe fel kell venni hírszerzésünk és elhárításunk minden olyan vezető beosztású munkatársát, aki tudott vagy tudhatott a Gold-akcióról. Rangra, beosztásra való tekintet nélkül. Ehhez ragaszkodom! Ebben az ügyben a legkiemelkedőbb múltbeli érdemek sem számítanak. Gondoljanak Burgessre és MacLeanre. Elsőrendű hírszerzőink közé tartoztak, mégis a másik oldalnak dolgoztak. Kizárásos alapon járunk majd el. A műszaki osztály vezetője gondoskodjék az elektronikus számítógépek legszélesebb körű felhasználásáról, az

amerikaiakkal karöltve. Uraim, ne kapkodjanak el semmit, végezzenek alapos munkát! A legközelebbi koordinációs tárgyalást tizennégy nap múlva tartjuk. Természetesen minden fontos vagy új adatot azonnal jelentsenek. A vizsgálatot magam irányítom. Ennyit mára. Köszönöm a megjelenést.

A vizsgálat kezdetét veszi. Hasonló értekezleteket tartanak a többi kémelhárító központban is. Karácsonyig elkészül azoknak a személyeknek a részletes névjegyzéke, akik valami módon részt vettek a Gold-akcióban. Ez az alapdokumentum több tucat nevet tartalmaz. A lista élén azok a funkcionáriusok állnak, akik az egész akciót tervezték és bonyolították. Köztük az 1954 áprilisában Londonban megtartott szövetséges koordinációs értekezlet résztvevői.

Az egyik részt vevő George Blake volt.

14.

Egy nap George íróasztalán megcsörren a telefon. Női hang szól bele a kagylóba. George felismeri: berlini főnöke titkárnőjének a hangja.

– Halló, George, a főnök hívat, valami új melója van a számodra. De ne aggódj, semmi vész.

George felveszi asztaláról a jegyzettömbjét és pár perc múlva jelentkezik a főnök irodájában.

– Hívatott uram, úgy tudom, valami új feladatot tartogat a számomra.

A Secret Intelligence Service nyugat-berlini központjának főnöke a régi, a háború előtti hírszerző gárdához tartozik. Választékos modorú, szeret elegánsan öltözködni. Arca sosem árulja el valódi gondolatait. Kifürkészhetetlen.

– Isten hozta, George – mosolyog Blake-re –, foglaljon helyet! – És rámutat egy kényelmes klubfotelra. – Tegnap – folytatja – a központ rendelkezésünkre bocsátott egy új munkatársat, egy németet. Itt a személyi anyaga, a fényképével együtt. Kérem tanulmányozza át. Hasznos erősítésnek ígérkezik. Maga mellé osztom be kisegítőnek. Amióta ezt a pókerjátszmát folytatja az oroszokkal, maga az ügyosztály legelfoglaltabb embere.

Közben a titkárnő teáskannát, csészéket rakott az asztalra. Kitölti a teát és kimegy.

George futó pillantást vet a fényképre és az irat fejlécén olvasható személyi adatokra. Valahol már hallotta ezt a nevet.

A főnök, mintha csak George gondolataiban olvasna, folytatja a félbeszakadt beszélgetést.

– Eitner sokáig Gehlenéknél dolgozott. Valamiért összekülönbözött velük és a mi központunkhoz fordult állásért. Lehet, hogy így volt, lehet, hogy nem. Mindenesetre a németek ajánlják, és a mi központunk is megbízik benne. Egy-két feladatot már elvégzett nekik, állítólag nagyon jól. Nekünk viszont megvannak a magunk tapasztalatai Gehlenékkel. Úgyhogy bánjon vele óvatosan. Meg kell tudni, kiféle, miféle, mielőtt valami felelősebb munkát bízna rá. Semmi szín alatt sem szabad bevonni az oroszokkal folytatott partiba. Egyelőre lássa el szervezési feladatokkal. Keressen megfelelő „postaládákat", hozzon-vigyen anyagokat, gondoskodjék kevésbé fontos konspirációs lakásokról. Aztán majd meglátjuk...

George udvariasan meghallgatja a főnökét. De egész más gondolatok járnak a fejében. Mi a szándékuk ezzel az új munkatárssal? Talán nem bíznak benne és figyeltetni akarják? Vagy puszta véletlenről van szó? Csak óvatosan! Ha másban nem, de ebben igaza van a főnöknek.

– Egyébként mi újság, George? Hogy van a család? Gilliannel minden rendben?

– Köszönöm, uram, minden a legnagyobb rendben.

– Örömmel hallom. Jöjjön el hozzánk a családjával valamelyik hétvégén teára. A feleségem szívesen látja magukat. – Feláll. – Eitner miatt pedig ne fájjon a feje. Itt a telefonszáma, hívja fel még ezen a héten és beszéljenek meg egy találkozót. Berlinben lakik, albérletben. Kérje Mickyt a telefonhoz és adja át neki Hans üdvözletét. Németül tárgyal-

jon vele. Beszéljenek meg találkozót valami jó vendéglőben.

E szavakkal bocsátja el George-ot a főnök.

Másnap George találkozót beszél meg Eitnerrel. A találkozó helye egy könyvesbolt Berlin egyik nem túl forgalmas utcájában.

Két órával a találkozó előtt George a városba hajt. Egy tágas parkolóhelyen hagyja a kocsit és gyalog folytatja útját. Benéz néhány hanglemezboltba, vásárol egy pár lemezt. Egy kívülálló szemében George kószálása semmiben sem különbözik a többi berlini lakos időtöltésétől.

Csakhogy George közben alaposan figyel, nem követik-e. Ismert útvonalat jár be, már előre tudja, hol győződhet meg erről a legbiztosabban.

Úgy látja, minden a legnagyobb rendben. Pár pillanattal korábban érkezik a találkozóhelyre. Eitner már ott álldogál az üzlet előtt.

– Szervusz Micky, hogy vagy? Hans üdvözöltet – mondja a megbeszélt jelmondatot.

– Szervusz Maxi, örülök, hogy látlak – feleli Eitner és fürkészőn végigméri George-ot.

Ebben a pillanatban két, egymástól merőben különböző ember életútja kereszteződik. Egyikük sem sejti, milyen tragédiát tartogat számukra a jövő.

Miután üdvözölték egymást, egy darabig némán mendegélnek az utcán. Vagy négyszáz méterrel a találkozóhelytől belépnek abba a vendéglőbe, amelyet George már előre kiszemelt. Ebéd alatt megindul a beszélgetés.

– A központ döntése szerint mi ezután együtt dolgozunk majd. Úgy hallom, komoly tapasztalatai vannak már. Egyelőre apróbb szervezési feladatokat végez; „postaládákat" kutat fel Kelet-

Berlinben, a konspirációs lakásokat gondozza és ehhez hasonló munkákat lát el. De erről most ne beszéljünk. Szeretném inkább közelebbről megismerni. Beszéljen magáról – biztatja Eitnert George.

– Nyilván elolvasta a személyi aktámat – feleli Eitner –, de a tapasztalataim alapján tudom, hogy jobb az ilyesmit élőszóban hallani. – Töprengve nézegeti a konyakospoharat.

– Azt hiszem, legjobb, ha a háborúval kezdem. Nem sokkal a háború vége előtt rukkoltam be, és a tábori csendőrséghez kerültem, ahol csupa örömkatona szolgált. Én nem tartoztam közéjük. Vigyáztam, nehogy valami disznóságba keveredjem. A háború után hadifogolytábor. Ez nem érdekes. A bajok akkor kezdődtek, amikor elbocsátottak a táborból. Nem volt hova mennem, munkát nem találtam, a koplalásból viszont bőven kijutott. Tengődtem, nyomorogtam. Rövid ideig az amcsiknál dolgoztam, valami raktárban, de ott annyit loptak az emberek, hogy végül valamennyiünket kirúgtak. Rávetettem magam a feketepiacra. De már annak is hullaszaga volt. Akkor egy ideig sofőrködtem, majd kórházi betegszállító lettem, és sok más alkalmi munkából éltem. Míg egy szép napon hírét vettem, hogy Gehlen papa rátermett munkatársakat keres az *Irodájá*ba. Egy percet sem haboztam, jelentkeztem. Felvételem után elvégeztem az előírt tanfolyamot és megkaptam az első feladatokat. Valahogy kezdettől fogva úgy ment nekem ez a munka, mint a karikacsapás. Nem követtem a hírszerzés hagyományos útjait, hanem a magam esze után mentem. És ez bevált. Mesésen éltem. Bármibe fogtam, minden sikerült. A részletekről nem beszélhetek, még ma is köt a hivatali titoktartás. Annyit azonban elárulhatok, hogy főleg az oroszok

és a keletnémetek ellen dolgoztunk. A siker pénzzel járt, előléptetéssel, szépen haladtam felfelé a szamárlétrán. Közben amúgy fű alatt bedolgoztam az önök központjába is.

Eitner elhallgatott egy pillanatra.

– És most képzelje el, hogy örökösen olyasmit duruzsoltak az ember fülébe, hogy legyen óvatos, hogy alaposan tanulmányozza az adott helyzetet, meg ehhez hasonló ostobaságokat. És mindezt a feletteseim tanácsolták, akik a jó melegben kuksoltak, miközben én a bőrömet vittem a vásárra. Ők még a régi iskola neveltjei voltak, abból az időből, amikor a kémkedést à la Mata Hari űzték. Képtelenek voltak megérteni, hogy változott a világ, s hogy rég eljárt felettük az idő. – Eitner újra hallgatott, aztán vállat vont. – Egy darabig még tűrtem a fecsegésüket, úgyis csak a józan eszemre hallgattam, de aztán megsokalltam a hülyeségüket. Amikor megtudtam, hogy az én eredményeimért ők aratják le a babérokat, majd megütött a guta és kerek perec az arcukba vágtam a véleményemet. Tudja, fiatal voltam, forrófejű. Pontosan bejött, amire számítottam. Udvariasan megköszönték eddigi szolgálataimat és érzékeny búcsút vettek tőlem. Szóval kidobtak. Egy ideig alkalmi munkákból éltem. Aztán eszembe jutott, hogy van még néhány ismerősöm a maguk cégénél Bad Oyenhausenben, és felkerestem őket. A többi már simán ment. Miután megkapták Gehlen áldását, felvettek.

Eitner befejezte, nagyot kortyolt a konyakból.

George egy pillanatra elgondolkozik. – Oké, azt hiszem, jól megértjük majd egymást. Nagyjából egyidősek vagyunk, szólíts Maxnak, ha nincs ellene kifogásod, Horst.

– Persze, hogy nincs! – feleli Eitner.

George újabb konyakot rendel és a sikeres együttműködésre koccint Horsttal.

A titkosszolgálatoknál a bizalom mindig feltételes. George-nak kétszeresen óvatosan kell eljárnia. Tudja, hogy Gehlenék még az Intelligence Service ellen is dolgoznak. Eitner lehet beépített informátor is.

A találkozó után figyelmezteti nyugat-berlini főnökét, hogy továbbra is ajánlatos megtartania szigorú konspirációs szabályokat, és alaposan ellenőrizni Eitner adatait. A főnök osztozik George véleményében.

Eitner George-ot Max van Vriest nevű hollandként ismeri. George, hogy tökéletesen eltitkolhassa kilétét, bútorozott szobát bérel Eitner lakásának közelében. Mindig ide térnek vissza közös éjszakai akcióikról.

Ily módon magánélete még a legközelebbi munkatársai előtt is rejtve marad. Eitner nem ismeri sem a családját, sem az igazi nevét.

George tudja, hogy a kémalagút leleplezése után szigorú biztonsági intézkedéseket foganatosítottak a hírszerzés minden területén. Még a Gold-akció leleplezése előtt meghányta-vetette a szovjet hírszerzés irányító szerveivel e lépés lehetséges következményeit. Együttesen kidolgozták az ellenintézkedések tervét, sőt még egy szökési tervet is, arra az esetre, ha veszélybe kerülne.

Egyelőre nem fenyegeti közvetlen veszély. Mégis sokkal óvatosabban kell eljárnia, alaposan elő kell készítenie és biztosítania minden akciót. George közelebbi ismeretségbe kerül az MI 5 néhány munkatársával, akik Berlinben az eset kivizsgálását vég-

zik. Szúrópróbákkal igyekszik meggyőződni arról, hogy nem követik-e, vagy nem nőtt-e meg a biztonsági szervek érdeklődése személye iránt. Sikerül különféle csapdákat, egérfogókat állítania a hivatali szobájában, a lakásán. Úgy tetszik, minden a legnagyobb rendben van. Való igaz, amióta elkezdte pókerjátszmáját a szovjet hírszerzéssel, jelentősen megszilárdult a pozíciója a SIS vezetőinél. De azért semmit sem szabad a véletlenre bízni.

Új munkatársával szemben is roppant óvatos. Noha barátságosan viselkedik vele és bizalmat színlel iránta, állandóan szemmel tartja, méghozzá jóval éberebben, mint a SIS berlini főnöke elvárná tőle. Hamarosan kiderül, hogy Eitnertől nem kell tartania.

George bizonyos idő elteltével ritkítja találkozásait a szovjet irányító szervekkel. Jelentéseit „postaládák" révén vagy más úton-módon továbbítja. Hasonló módon kapja az utasításokat is.

A Gold-akció csúfos kudarca után a nyugati kémszervezetek megkettőzik erőfeszítéseiket. Pénzt és fáradságot nem kímélve, mindenáron ki akarják köszörülni a hírnevükön esett csorbát. Újabb felforgató akciókat terveznek és készítenek elő. George sem maradhat tétlen.

Bármilyen jelentős tett volt is a berlini kémalagút felderítése, George hírszerző munkájának egyik epizódját jelentette csupán.

Az élet mindig új problémákat vet fel és az új problémák új feladatokkal járnak. Valahányszor a világhatalmak figyelme Európára összpontosul, többnyire a berlini kérdés kerül a gyújtópontba. Ilyenkor természetesen a kémszolgálatok érdeklődése is fokozottan Berlinre irányul.

Az ötvenes évek derekán a szovjet kormány nagy békekampányt kezdeményez. 1955 júliusában Genfben megtartják a négy nagyhatalom vezetőinek csúcstalálkozóját.

Blake néhány hónappal a genfi találkozó előtt kezdi meg berlini működését.

A SIS nyugat-berlini központja a tárgyalások megkezdése előtt és azok folyamán jól tájékozott a nyugati szövetségesek javaslatairól, tervezett lépéseiről és intézkedéseiről. Feladata bizonyos alapanyagok megszerzése a tárgyalásokhoz. Különös fontosságúak az általános berlini helyzetről szóló értékelések, amelyeket a központ a helyi viszonyok szakértőinek véleménye alapján dolgoz fel.

George-nak betekintése van olyan anyagokba, amelyek a várható politikai fejlemények elemzését, a gazdasági helyzet értékelését, a Szovjetunió és az NDK feltételezhető szándékainak véleményezését tartalmazzák.

De hozzáférhető számára a bonni angol nagykövet és a berlini angol övezet parancsnokának levelezése is. A SIS berlini központja olyan anyagokat szállít, amelyeket a brit kormány álláspontja kialakításához használ fel.

A SIS nyugat-berlini hadállását folyamatosan tájékoztatják a későbbi években folytatandó tárgyalásokról is és egy sereg feladattal látják el a szükséges információk megszerzésére. George-nak kivételes alkalma nyílik arra, hogy betekintést szerezzen a nyugati hatalmak szándékairól és várható lépéseiről.

Igen nagy jelentőségű az a tény, hogy amikor a Szovjetunió a nyugati hatalmakkal tárgyal, pontosan ismeri a NATO-n belüli ellentéteket a berlini kérdésben. Blake gondosan gyűjtögeti mindazokat

a híreket, amelyek a szovjet diplomácia manőverezési lehetőségét megsokszorozzák.

De ekkor már a vége felé közeledik berlini küldetése.

A Gold-akció kudarca után a NATO-országok kémelhárító szervei lázas, felfokozott tevékenységet folytatnak. Különösen hatékony és energikus a brit MI 5 munkája.

1958 végén az ügy egyik fontos szakaszát zárja le az MI 5. Ekkor már olyan adatok birtokába jutott, amelyek segítségével nyolc személyre szűkíthetik a gyanúsítottak számát. Az elhárítás kiváló munkatársainak kétévi munkáját dicséri ez az eredmény. Ez idő alatt mindenre kiterjedő vizsgálatot folytattak mindenkiről, akinek neve a Gold-akció listáján szerepelt. Ezeknek egytől-egyig lenyomozták a múltját, hivatali kapcsolatait, magánéletét, figyelemmel kísérték anyagi helyzetét, ellenőrizték levelezését, lehallgatták telefonbeszélgetéseit, szúrópróbaszerűen követték, apróbb körmönfont provokációkat szerveztek ellenük. Valamennyi adatot gondosan, számítógép segítségével értékeltek. Akik ellen nem merült fel semmi gyanú, azok fokozatosan kihulltak a rostán.

George is alapos szűrővizsgálat alá esik. Az MI 5 minden igyekezete eredménytelen marad. Éppen ezért hat paradoxonnak, hogy neve mégis a gyanúsítottak listájára kerül.

Két dolog szól ellene – nem angol származású, és az, hogy 1954-ben részt vett azon a koordinációs értekezleten, ahol a kémalagút építéséről határoztak. Ám az MI 5-nek nincs ellene egyetlen bizonyítéka.

George maga is tapasztalja az MI 5 bizonyos

fokú érdeklődését személye iránt. De ezt természetesnek tartja, mivel maga is tisztában van hírszerző pályafutásának e két gyenge pontjával. Alaposan végiggondol és megbeszél mindent a szovjet hírszerzés képviselőjével. Egyelőre semmi oka a nyugtalanságra, de jobb, ha az ember felkészül a legrosszabbra és megteszi a szükséges óvintézkedéseket.

15.

1959. április 14-én lejár George berlini kiküldetése. Visszatér Londonba.

Feladatait a lehető legsikeresebben teljesítette. A szovjet hírszerzés tökéletesen elégedett a munkájával. De nem kevésbé a Secret Intelligence Service központja is.

Új tűzfészek keletkezik a feszült világhelyzetben – a Közel-Kelet. A szovjet irányító szervek ajánlatára George beosztását kéri az angol kémszolgálat valamelyik közel-keleti rezidentúrájára.

Londonba való visszatérése után a brit külügyminisztériumba helyezik, még mindig a Secret Intelligence Service alkalmazottjaként.

Sötét öltönyben, egyszerű, ízléses nyakkendőben, esernyővel a karján utazik be reggelenként a helyiérdekű vasúton Londonba, a Victoria pályaudvarra. Felesége megvette neki a kötelező tisztviselői keménykalapot, de George, néhány évi európai tartózkodás után, nem hajlandó hordani. Szívből utálja a konzervatív szokásokat, a divatos, lezser, fiatalos öltözködés híve. Nehezen veti alá magát az őfelsége közhivatalnokai számára előírt szigorú reguláknak.

Este hét óra után érkezik haza. Élete semmiben sem különbözik a hozzá hasonló tisztviselőrétegek életmódjától.

A szovjet hírszerzéssel tartott kapcsolata tökéle-

tesen igazodik új életkörülményeihez. Felső kapcsolataival jóval ritkábban és többnyire rövidebb időre találkozik.

A brit külügyminisztérium – a Foreign Office – épülete a földalatti vasút Trafalgar Square állomásának szomszédságában áll.

A közhivatalokban este hatig tart a munkaidő. Hat órakor sietős emberekkel, személyautókkal és emeletes városi buszokkal telnek meg az utcák. Az emberek otthonukba igyekeznek, vagy szórakozni mennek, vagy csak úgy beugranak valamelyik kocsmába egy sörre vagy whiskyre.

Amióta George visszatért Berlinből, napjai unalmasan peregnek. Ez alatt a hét hónap alatt tökéletesen beilleszkedett jelenlegi munkahelye, a külügyminisztérium rendjébe. Eleinte bizonyos megkönnyebbülést érzett a berlini központ emberfeletti megterheléséhez képest. Ám most már untatja ez az egyhangúság.

De ma újra elfogja az a régi izgalom, amit egy-egy fontos lépés előtt érezni szokott. Hivatalából jövet találkoznia kell a szovjet hírszerző központ egyik vezető munkatársával.

A Trafalgar Square mélyállomás előcsarnokában megveszi az *Evening News* esti kiadását. A mozgólépcsőn leereszkedik a peronra. A Bakerloo Line járatot várja. Azzal a Charing Cross állomásig utazik, ott átszáll a Circle Line-ra, amely a Victoria pályaudvarra viszi. Minden úgy történik, mint bármelyik más napon. Felszáll a helyiérdekű vasútra: az utolsó előtti kocsi egyik bal oldali ülésére. Látszólag minden figyelmét az újságolvasás köti le. Pedig éberen figyeli, mi történik a kocsiban. Nem tapasztal semmi gyanúsat.

18.24-kor, pontosan a menetrend szerint, elindul a vonat. Az első megálló a Battersea Park, majd a Wandsworth Road következik. Ott csaknem kiürül a vonat, annyi a leszálló.

Chlapham a következő megálló. Középkorú, sötét felöltős férfi száll fel. Egyszerű, hétköznapi külsejű, akár a többi utas.

– Elnézést, uram – szólítja meg udvariasan George-ot –, megáll ez a vonat Swanley-ben?

– Azt hiszem, megáll, de nem vagyok benne biztos, uram, én már Bickley-ben kiszállok – feleli George, és egy egész picit hunyorít a szemével. Megteheti. Csak ők ketten vannak a kocsiban. A jelszó egyezik.

Az új útitárs melegen szorítja meg Blake kezét.

– A központ üdvözletét és hálás köszönetét hozom, George. Rendkívül elégedettek a munkáddal. A legutolsó jelentésed kitűnő volt. A további feladatokra és a kapcsolattartásra vonatkozó utasításokat majd a szokott úton kapod meg. Mi újság?

Angolul beszélgetnek. George barátjáról senki se hinné, hogy nem született angol. Akcentus nélkül, tökéletesen beszéli a nyelvet.

– Mondd meg, hogy nálam minden rendben van. A Közel-Keletre készülök, ott fogok dolgozni. Arabul tanulok, valószínűleg egy időre kiküldenek Bejrútba, valami iskolába. Itt az újságban megtalálod a jelentésem mikrofilmjét. Úgy, ahogy kérték. Pillanatnyilag nincs semmi problémám. Az összeköttetésem jó. Szükségtelen változtatni rajta.

A munkahelyemen ellenőriztem, nem szimatolnak-e utánam a fiúk az MI 5-ről. De úgy látszik, minden oké. Néhányszor behívattak felülvizsgálatra, de ezek csak a szokásos rutinellenőrzések, ezeken minden SIS-munkatárs átesik.

Míg Bejrútban tanulok, alighanem megnehezedik egy kicsit az információszerzés. De amint elfoglalom az új posztomat, minden rendbe jön. A jövőben szükségem lesz az új rejtjelkulcsokra, tartalékban. Azt hiszem, ez minden.

George kinéz a vonatablakon.

– Búcsúznunk kell, a következő állomás Bickley. – Ismét kezet szorítanak.

– Hát, akkor jó munkát – mondja az útitárs.

– Kösz! Neked pedig szerencsés hazatérést.

George a lecsapható asztalkán hagyja az összehajtogatott *Evening News*t. A vonat megáll. Bickley.

Az útitárs még néhány megállót utazik. A feladatot végrehajtotta. Lassan a zsebébe csúsztatja a George-tól kapott újságot. Az ablakon át figyeli az őszi angol szürkületet.

Blake a magánéletben is kerül minden feltűnést. Szabadidejét otthon, családi körben tölti. Szinte gépies rendszerességgel késő éjszakáig olvas vagy tanul. Ugyanolyan szenvedéllyel tanul nyelveket, mint fiatalabb éveiben.

Új, közel-keleti beosztására készül fel. A térség problémája nem idegen a számára. Az elmúlt években számos arab diplomatával érintkezett. Az új munkájára ugyanolyan alaposan készül fel, mint eddig.

16.

A SIS központja a világháború befejezése óta jóval alaposabban és szakszerűbben képezi ki kádereit.

Ezért is küldik ki George-ot a Közel-Keletre, egy bejrúti arab nyelvtanfolyamra. A nyelv elsajátításán kívül alaposan meg kell ismernie a helyi viszonyokat, az ország kultúráját és fel kell mérnie saját hírszerző munkájának minden lehetséges feltételét.

A magas színvonalú képzéshez a bejrúti Mecas Egyetem áll a SIS rendelkezésére. Ez a tanintézet igen viharos múltra tekint vissza. A világháború alatt az Arab Légió néven ismert angol tisztek kiképző központja volt. Ezt az iskolát az Afrikában harcoló zsidó egységek számos tisztje is elvégezte. Az egyetem akkor Jeruzsálemben működött. Csak a háború után telepítették át az angolok Bejrútba.

Az iskola egyik kiképzőtisztje volt a háború idején Abba Eban őrnagy, a későbbi izraeli külügyminiszter is.

Az iskola hagyományai szorosan összefonódnak a brit hírszerzéssel. Az angol hírszerzés sok nagymenője éppen itt mutatta meg oroszlánkörmeit.

Az iskola Bejrútba telepítése jól megfontolt húzás volt az angolok részéről. A lehető legideálisabb hely és környezet ez a titkosszolgálat emberei számára. Bejrút a világ egyik legszebb városa, gyönyörű tengeri strandjaival, csodálatos éghajlatával, ragyogó luxusszállóival és éttermeivel. Itt találkozik Kelet az európai kultúrával és szokásokkal. Ugyan-

akkor jelentős kereskedelmi központ és fontos közlekedési csomópont is.

Bejrút az a város, ahol államférfiak, diplomaták és hírszerzők találkoznak titokban. Kereskedelmi tárgyalások, társasutazások, tanulmányutak leple alatt, feltűnés nélkül érintkezhetnek egymással. E titkos találkozókat megkönnyíti az elnéző útlevél- és vámvizsgálat. Tömegével sereglenek ide naponta kereskedők és turisták a világ minden részéből. Feltűnés nélkül húzódhatnak meg köztük a hírszerzők. S aztán mi sem egyszerűbb, mint találni egy csöndes kávéházat vagy egy néptelen zugot odakinn a tengerparton, ahol háboríthatlanul beszélgethet az ember.

George bejrúti utazását többször is elhalasztották. Csak 1960 szeptemberére sikerült elintézni minden szükséges formaságot, így hát most útnak indulhat. Még elbúcsúzik ismerőseitől. Először is édesanyjától, aki főleg kis unokáit félti a forró keleti éghajlattól.

Végre megtelnek a bőröndök, elérkezett az indulás órája. Szolgálati kocsi viszi ki George-ot és családját a heathrow-i repülőtérre. Ismerős útvonalon haladnak: a Cromwell Roadon, majd a városból nyugat felé kivezető A-4-es műúton. A kocsi nagy üggyel-bajjal tör utat magának az autók, taxik és emeletes buszok áradatában. Bal kéz felől még feltűnik a Kew Gardens kilátótornya, utána már csak a repülőtérhez vezető autópálya betonja szürkéllik előttük.

A repülőtéren George új osztályvezetője és néhány legközelebbi munkatársa várja őket. Gillian szülei is kijöttek elbúcsúztatni a fiatalokat. A beszélgetés akadozik, mint mindig ilyen alkalmakkor.

George és Gillian nehezen válik meg Londontól. De hát ez a hírszerző tisztek sorsa. Nem sokáig ülnek meg egy helyen. George hivatalból beutazta már a fél világot. Az utazás hétköznapi, munkájával járó eseménnyé vált a számára. Még egy ilyen hosszú út sem tudja lázba hozni úgy, mint hírszerző pályája kezdetén.

Légiútjuk a BOAC london–bejrúti járatán gyorsan és simán telt el. Mégis mindnyájan fellélegeznek, amikor földet érnek a bejrúti repülőtéren.

George-ot az első napokban a lakásszerzés és a libanoni tartózkodásra való felkészülés köti le. Az egyetemen a vezetők és diáktársai barátságosan fogadják. Házat bérel az iskola közelében, csöndes, nyugodt környezetben. Most éppen erre van szüksége. Intenzíven veti bele magát a nehéz arab nyelv elsajátításába. Gilliannek is, a fiúknak is tetszik az új környezet.

A gyerekek kiváltképp annak örülnek, hogy George otthon van, lehet játszani, beszélgetni vele, elmondani neki gyermeki örömeiket, gondjaikat. George pedig igen gyorsan beleéli magát a kisfiúk világába, együtt játszik, hancúrozik velük, mintha újra gyermek lenne. Ilyenkor, ezekben a békés percekben Blake csupa gyengédség, csupa szeretet. Berlin messze van, már nem érzi a SIS-központban végzett megerőltető munka feszültséggel teli fáradalmait. Távolinak tűnnek a csapdák, cselvetések, provokációk, amelyekkel hosszú időn át szembe kellett néznie. Most mindnyájan végtelenül boldogok. Kimondhatatlan élvezettel mártóznak meg a tengerben, járják az országot.

Gilliannal gyakran kiruccannak a tengerpartra, ahol számtalan jobbnál jobb halat és arab ínyencségeket kínáló vendéglő várja őket. Szívesen elüldögél-

nek ilyen helyeken finom vacsora mellett, a maguk és gyermekeik jövőjét tervezgetve. Milyen varázslatos estéket töltenek a titokzatos, csillagfényes keleti ég alatt a házuk teraszán, ahová átszűrődik a bánatosan gajdoló arab utcai énekesek hangja. Ilyenkor mintha a föld nyelt volna el minden bajt és gondot.

George igyekszik kárpótolni Gilliant azokért a hónapokért, amikor az asszony egymaga viselte a családi élet minden terhét. Most, ezen a csodálatos helyen, mintha valamilyen bájital mámorában élnének. Bűvös béke és nyugalom árad el bennük. Bár csak évekig élhetnének így! Nem sejtik, hogy ez csak amolyan átmeneti nyugalom – vihar előtti csend...

1960. október 10-én, néhány nappal George elutazása után, Berlinben váratlanul letartóztatják egyik legközelebbi munkatársát: Horst Eitnert.

Egyes, meg nem erősített értesülések szerint névtelen feljelentés alapján tartóztatták le. Később kitudódott, hogy felesége volt a névtelen feljelentő. Eitnerné hűtlenséggel gyanúsítja a férjét, ezért névtelen levélben feladja a rendőrségnek.

Eitner a kihallgatás során beismeri, hogy kapcsolatban áll a szovjet hírszerzéssel. Már ennek puszta ténye is rossz fényt vet George-ra. De még most sem fenyegeti közvetlen veszély, mivel a biztonsági szerveknek ezúttal sincs semmilyen kézzelfogható bizonyítékuk ellene. Mindössze Eitner általánosságban mozgó beismerésére támaszkodhatnak: a szovjet hírszerzéssel való együttműködése alatt egyre inkább úgy érezte, hogy a nyugat-berlini helyzetről szóló információk csakis az angol titkosszolgálat valamelyik jelentős beosztottjától származhatnak.

Noha ez így képtelenségnek hat, mégis az első konkrétum a brit kémelhárítás számára. Eddig sötétben tapogatóztak, de most mintha derengeni kezdene némi fény. Igaz, eleinte úgy fogadják az egészet, mint Eitner kétségbeesett mentőötletét, amelynek segítségével tisztázni igyekszik magát a gyanú, a vádak alól.

1960-ban már jóval szorosabb együttműködés alakult ki a NATO-országok elhárító szervei között. 1960 decemberében a nyugatnémet kémelhárítás átadja az angol MI 5-nek az Eitner kihallgatása során tudomására jutott adatokat.

1960 decembere. London újra a karácsony előtti hetek csillogó fényében pompázik, amikor Sir Roger Hollis, az MI 5 főnöke értekezletre hívja össze dolgozószobájába a brit kémelhárítás legszűkebb vezérkarát. A jelenlevő magas beosztású urak az MI 5 főnökének komor és feszült arckifejezéséből olvassák ki, hogy nagyon fontos hírt tartogat a számukra.

– Uraim, itt fekszik előttem német kollégáink, mondhatni, sokkoló hatású értesítése – mondja bevezetőül Sir Hollins.

Tömören ismerteti az Eitner-ügy nyomozati anyagának eredményeit, majd így folytatja: – Amennyiben a hír igaznak bizonyul, alighanem sikerül még egy 1956-ból visszamaradt kemény diót feltörnünk és felderítenünk. A Gold-akció kudarcának okát. Ám óvakodjunk az elhamarkodott következtetésektől. Egyelőre nincsenek közvetlen bizonyítékaink.

Az MI 5 egyik főnökhelyettese kér szót.

– Ha jól értettem, akkor az orosz információforrást a SIS berlini rezidentúrájának beosztottjai kö-

zõtt kell keresnünk, nevezetesen azoknak a körében, akik a legbizalmasabb értesülések birtokába juthattak. Az eddigi széles körű nyomozás, amelyhez maximálisan igénybe vettük számítógépközpontunkat is, azzal az eredménnyel zárult, hogy berlini rezidentúránk három munkatársa jöhet számításba. Mind a hárman múltjuk néhány tisztázatlan pontja miatt kerültek gyanúba, egyiküknél, George Blake-nél, külföldi származása és hosszabb koreai fogsága is szerepet játszott. A gyanú most még jobban megerősödött, miután Eitner Blake egyik legközvetlenebb munkatársa volt. Ám ennek ellenére is meggyőződésem, hogy a további vizsgálat Blake ártatlanságát bizonyítja majd.

Az értekezlet többi résztvevőjének nincs sem kérdése, sem hozzáfűznivalója.

A főnök körülnéz, fojtott hangon adja ki utasításait.

– Elrendelem, hogy a SIS említett három munkatársát tartsák éjjel-nappal megfigyelés alatt, beleértve postájuk ellenőrzését és telefonbeszélgetéseik lehallgatását. Ellenőrizzenek mindenkit, akivel akár társadalmilag, akár szolgálatilag érintkeznek. A legjelentéktelenebb apróság sem kerülheti el figyelmüket. Hangsúlyozom, hogy a legnagyobb körültekintéssel kell eljárnunk. Ne feledjék, jól képzett, tapasztalt munkatársakról van szó. Az állandó megfigyelést ki kell terjeszteni George Blake-re is, aki jelenleg Bejrútban tartózkodik. Keressenek megfelelő embereket, akiket majd kiküldenek ugyanabba az iskolába, ahol Blake tanul. Bejrúti rezidensünket azonnal Londonba kell rendelni eligazításra. A helyszínen ő irányítja majd a titkos nyomozást. Uraim, a lelkükre kötöm, hogy semmit

ne hamarkodjanak el. Nem engedhetünk meg magunknak több botrányt.

Az MI 5 főnöke még nem sejti, hogy a sors rövid időn belül újabb, s egyben döntő adut ad majd a kezébe; enélkül minden parancs írott malaszt és hiábavaló pénzpocsékolás maradt volna.

1960 karácsonyának első napján egy férfi jelentkezik a berlin–dahlemi amerikai katonai parancsnokságon. Az egyik szocialista ország hírszerzésének munkatársaként mutatkozik be. A kihallgatótisztek elmebetegnek hiszik. Összehord hetet-havat, összefüggéstelenül beszél. Egy idő múlva kiderül, hogy igazuk volt. Elmegyógyintézetbe szállítják, hogy teljesen elzárják a külvilágtól.

Kusza, egyvégtében előadott monológjában azonban logikus mondatok is elhangzanak. Elmondja, hogy hirtelen felindulásában szánta el magát erre a lépésre, és egyéb ügyek mellett, az amerikaiaknak is ismerős Eitner-nyomozást érintő dolgokat is szóba hoz. Elmondja, hogy egy bizonyos ideig Berlinben dolgozott, ahol hivatalos kapcsolatban állt a szovjet hírszerzés munkatársaival is. Egyik-másik tárgyalásán észrevette, mennyire jól tájékozott a szovjet titkosszolgálat a SIS berlini központjának belső ügyeiről.

Bármennyire kétesnek látszanak ennek az embernek az információi, az amerikaiak nyomban értesítik az MI 5-öt. Az angolok kérik, hogy maguk hallgathassák ki a menekültet. A kihallgatás eredménye fokozza a gyanút George-dzsal szemben.

Újból és újból aggályos alapossággal vizsgálják George egész életét, összerakják eddigi munkásságának teljes mozaikképét, behatóan tanulmányozzák és elemzik mindazokat a kémügyeket és akció-

kat, amelyekben George részt vett, vagy amelyeket ő irányított. Az MI 5 tisztjei emberek százait hallgatják ki, hatalmas mennyiségű anyagot halmoznak fel, s ezeket – egyebek között – számítógépek segítségével értékelik.

Eközben George, bejrúti oázisában minden figyelmét a nyelvtanulásra összpontosítja. Rövid idő alatt bámulatos eredményeket ér el.

Blake-ék egyébként családi örömök elé néznek, útban van a harmadik utód. Gillian boldog, hogy férjét maga mellett, a családi körben tudhatja.

Londonban az elhárítás befejezi és értékeli a nyomozást. Tekintettel az ügy rendkívüli súlyosságára, tájékoztatni kell a miniszterelnököt. A miniszterelnök elrendeli George azonnali hazarendelését és utasítja az illetékes szerveket, hogy tartsák titokban az ügyet.

Az MI 5 munkatársai attól tartanak, hogy George megneszelheti, hogy mi készül ellene és megszökhet. Hiszen Bejrúttól csak egy kőhajításnyira van a szíriai határ. Ezért roppant óvatosan járnak el.

1961 március végén George semmitmondó szövegű táviratot kap, amelyben utasítják, hogy a lehető legrövidebb időn belül utazzék Londonba, ahol tanácskozásra várják. Azonnal válaszol: húsvét hétfőjén érkezik, repülőgéppel. Igyekszik minél tovább Gillian mellett maradni.

Nagyszombaton Blake-ék baráti összejövetelt rendeznek néhány iskolatárs és konzulátusi kolléga részére. George vidám és gondtalan.

1961. április 3-án a BOAC légitársaság gépén

George Londonba repül. A táviratból tudja, hogy kedd reggel kell jelentkeznie a SIS-központban. A repülőtérről édesanyjához utazik Reigate-be. Nála tölti a nap hátralevő részét és itt is éjszakázik. Reggel vonattal Londonba utazik. Egy kézitáska és egy esőköpeny minden poggyásza.

A kémelhárítás semmit sem bíz a véletlenre. Szemmel tartja attól a pillanattól fogva, hogy lába a londoni repülőtér betonját érintette. Édesanyja házát egész éjjel őrizték. Az MI 5 emberek és járművek tömegét vetette be az akcióba.

A hivatalba lépve George-ot üzenet várja: maga Sir Dick Goldsmith-White óhajt tanácskozni vele.

A főnök szobájában még két férfit talál, őket nem ismeri.

A SIS főnöke közli vele, hogy a brit hatóságok olyan bizonyítékokkal rendelkeznek bizonyos tevékenységéről, amelyet a törvénykönyv idegen hatalom javára folytatott kémkedésnek minősít. Elfogató parancsot adtak ki ellene, és köteles kihallgatásnak alávetni magát.

George megőrzi jeges nyugalmát, hallgat.

Rövid csönd után előrelép az egyik ismeretlen.

– Gale detektívfőnök vagyok a Yard különleges ügyosztályáról – mutatkozik be. – A kollégám pedig Fergusson Smith detektív főfelügyelő – int tekintetével a másik férfira. – Kötelességem figyelmeztetni, Mr. Blake, hogy tartózkodjék bárminemű kijelentéstől, ami felhasználható lenne ön ellen, mert e perctől kezdve előzetes letartóztatásba helyezzük.

George továbbra sem veszíti el a hidegvérét, összeszorított szájjal hallgat. Elmenőben könnyedén

meghajol az íróasztal felé, amely mögött immár volt főnöke áll.

A két rendőrtisztviselő kíséretében autón elindul a Bow Street-i kapitányságra.

1961. április 22-ig marad vizsgálati fogságban, A hivatalos köröknek nem érdekük, hogy nagydobra verjék az ügyet.

17.

Csütörtök – 1961. május 3. London langyos tavaszi napra ébred. Az utcákat tisztára mosta az éjszakai eső, ködpára lebeg a Temze fölött.

Az újságárusok kinyitják bódéikat a földalatti-állomások és az autóbuszmegállók környékén. Ma nagy keletje lesz a lapoknak. Tíz órakor kezdik tárgyalni az Old Bailey törvényszék ódon tárgyalótermében Anglia háború utáni történetének legszenzációsabb bűnperét. Erre vallanak az újságok öles szalagcímei is:

„Szuperkém a bíróság előtt" – „A Secret Service nagyágyúja a vádlottak padján" – „Vezető beosztású hírszerző az Old Bailey-n".

Nyolc óra tájban kezdenek benépesülni az utcák. Kilenc és tíz között a közlekedési rendőrök alig bírják irányítani a csúcsforgalmat. A földalatti ezrével ontja magából a zsúfolt utcákra a rohanó londoniakat.

A dúsan zöldellő St. James's park kiesik a nagyváros forgatagából. Két idős úr sétál az egyik csöndes mellékösvényen. A véletlenül arra vetődő járókelő álmában sem gondolná, hogy az egyik úr Sir Goldsmith-White, az angol titkosszolgálat, a másik pedig Sir Roger Hollins, az angol elhárítás, az MI 5 főnöke.

Kellemetlen napnak néznek elébe. Már a per

előkészületi szakaszában mind a két szervezetet lesújtó bírálatok érték a NATO-szövetségesek részéről. Nyíltan hangoztatták, hogy megrendült a bizalmuk az angol titkosszolgálatban. Az pedig mindent elkövetett, hogy egyetlen fontosabb információ se kerüljön a hazai sajtóba.

Bár e napon pontot tesznek a Blake-ügyre, a két úriember éppen elég hosszú ideje szolgál már a maga posztján ahhoz, hogy tisztában ne lenne a rideg valósággal: az ítélethozatallal nem ér és nem is érhet véget a Blake-ügy. Azért is sétáltak ki ma reggel, hogy a nyugalmas parkban meghányják-vessék szervezetük és – bizonyos szempontból – saját maguk jövőjét.

Négyszemközt, tanúk nélkül.

Beszélgetésük tartalmát természetesen nem ismerjük. Mint ahogy azokat az intézkedéseket sem, amelyekben megállapodtak. Mindenesetre nem lehettek túlzottan hatékonyak. Néhány órán belül már el is szenvedték az első csapást. Méghozzá a bírósági tárgyalóteremben.

A Big Ben toronyórája lassan elüti a tízet.

Az utolsó óraütéssel egyidőben lép be a tárgyalóterembe Lord Parker és vele együtt Sir Buller-Manningham, a vád képviselője. Dr. Hutchinson védőügyvéd már a helyén van. Szokatlanul üres a terem. A sajtó számára fenntartott helyeken mindössze néhány prominens újságíró ül.

A háttérben, a diszkréten félhomályos karzaton Sir Goldsmith-White és Sir Hollins húzódik meg. Közönség nincs. A tárgyalást zárt ajtók mögött tartják.

A fegyőr bevezeti George Blake vádlottat. A sajtó képviselői most látják őt először. Sötétszürke

öltönyt, fehér inget, kék-pirospettyes nyakkendőt visel. Markáns arcán az izgalom legcsekélyebb nyoma sem látszik.

Az elnök Lord Parker megnyitja a tárgyalást. Bejelenti, hogy Blake-et az államtitok megőrzéséről szóló törvény ötrendbeli súlyos megszegésével vádolják. Bevezetője végén a bíróság elnöke megkérdi:

– George Blake vádlott, bűnösnek érzi magát?

Blake egy darabig hallgat. Agya lázasan dolgozik. Már a börtönben is végiggondolta, hogyan feleljen majd erre a kérdésre, de most újra fontolgatja a helyes választ. Igen, a Szovjetuniónak dolgozott, egy jobb társadalmi rendért, munkájával igyekezett meggyorsítani a társadalmi fejlődést. És most, amikor a burzsoá állam képviselője mellének szegezi a kérdést, hogy bűnösnek érzi-e magát, mit válaszoljon?

– Igen, bűnösnek érzem magam – feleli határozott hangon. Végtére is vállalnia kell azt a munkát, amelybe ennyi energiát fektetett. Nem, még a bíróság előtt sem tagadhatja meg hivatását, bármilyen hosszú börtönbüntetés várjon is rá.

Az államügyész emelkedik szólásra. Mindenki feszülten figyel. Lassan, minden egyes szót megnyomva, beszélni kezd:

– A George Blake ellen emelt vád tárgyát képező cselekmények rendkívül súlyosak. Olyan komoly következményeket vontak maguk után, hogy azokról aligha szólhatok ebben a teremben. Mindazonáltal szükségesnek és helyénvalónak tartom előrebocsátani, hogy George Blake, egészen letartóztatása napjáig, munkatársai és barátai körében egyaránt igen jó hírnévnek örvendett...

A brit biztonsági szervek és a vizsgálóbíró a

nyomozás során bizonyítékokat kerestek arra, hogy Blake úgynevezett aljas indokból dolgozott a szovjet hírszerzésnek. De a legkörültekintőbb nyomozással, a legnagyobb erőfeszítéssel sem sikerült olyan botlást találni eddigi életében, amelyet a vád a szovjet hírszerzés részéről felhasznált motívumként hozhatott volna fel. Egyetlen bizonyíték sem volt a kezükben, amely arra utalt volna, hogy az együttműködést pénzszerzési vágy motiválta volna.

Az államügyész csak üggyel-bajjal képes indokolni eljárását.

– A vádlott kijelentette, hogy több mint tíz éve megváltoztak filozófiai és politikai nézetei. Arra a meggyőződésre jutott, hogy a kommunista rend a jobb, az igazságosabb. Hitte és hiszi, hogy ez a rend győzelmet arat majd az egész világon. Hogy az ő szavait idézzem: azért csatlakozott a kommunistákhoz, hogy segítséget nyújtson egy – meggyőződése szerint – igazságosabb társadalom felépítéséhez.

Pusmogás a sajtó padsoraiban. Még ilyet! Propagandabeszéd egy angol bírósági tárgyaláson!

Az államügyész igyekszik menteni, ami menthető. Szíves-örömest bizonyítaná be, hogy Blake alantas szándékból árulta el hazáját, de érvek híján csak a hazája iránti hálátlanságát tudja felemlegetni.

Ez pedig még az államapparátus jelenlevő képviselőit is hidegen hagyja. Nem sikerül bebizonyítania, hogy a vádlottak padján áruló ül, aki megvetést érdemel. Ellenkezőleg, egyre inkább egy politikai ellenfél képe rajzolódik ki; egy olyan ellenfélé, aki meggyőződéséért a legnagyobb kockázatot is vállalta a világbéke megvédése, a szocialista társadalom győzelméért.

Az államügyész befejezésül ezt mondja:

– Blake vádlott tetteivel felmérhetetlen károkat okozott Nagy-Britanniának. Remélem, legalább részben sikerült érzékeltetnem őket. Éveken keresztül meghiúsította az angol kormány szándékait. Esete példa nélkül áll hazánk történetében. Hiszem, hogy a bíróság ítélete is egyedülálló lesz a maga nemében. A vádlott nem érdemel sem szánalmat, sem irgalmat. Ilyesmit ő maga sem ismert. Kíméletlenül harcolt társadalmi rendünk ellen. Elvárom, hogy a büntetése ugyanolyan súlyos legyen, mint a bűne.

A védő nehéz helyzetben van. Nem tudja elérni, hogy védencét szabadlábra helyezzék, de még enyhébb büntetést sem tud kiharcolni a számára. Nem nehéz azonban bebizonyítania a sajtótudósítók, és így legalább az angol közvélemény egy része előtt, hogy George nem az az ember, akit valaha is anyagi érdekek vezéreltek volna.

Az ítélet könyörtelen. George Blake-et negyvenkét évi börtönbüntetésre ítélik. Angol bíróság még soha senkire nem szabott ki ilyen hosszú szabadságvesztést.

Az angol tömegtájékoztató eszközök eleinte szűkszavúan tudósítanak a perről. A hatalomnak nem érdeke a széles körű publicitás. Forró perceket él át a miniszterelnök a Parlamentben. A kérdések keresztttüzében mentegetőzik, ködösít.

Az amerikai és a nyugatnémet sajtó, rádió és televízió valóságos pánikba esik. Nem győzik eléggé ostorozni az angol hírszerző és biztonsági szerveket. A világ pedig ilyesformán csak közvetve értesül George hírszerző munkájának elképesztő eredményeiről.

Der Tag: *„A külügyminisztérium rengeteg titkos dokumentuma került a szovjetek kezébe. Blake sok*

esetben olyan okmányokat fényképezett le, amelyek túlnyomórészt a berlini kérdéssel és általában a német problémával foglalkoznak. Valószínűleg sikerült is teljes egészében felfednie a kelet-európai országokban működő angol kémhálózatot...

The New York Herald Tribune: *„Blake tudott mindazokról a taktikai lépésekről, tervekről, amelyeket Anglia a Nyugat-Berlinnel és Németországgal kapcsolatban kidolgozott. Amerikának a jövőben jóval éberebbnek kell lennie Angliával szemben, legalábbis, ami a katonai- és államtitkokat illeti...„*

The New York Times: *„A nyugati szövetségesek, az NSZK kormányával, titkos tárgyalásokon számos tervet dolgoztak ki a Moszkvával folytatandó tárgyalásokhoz. A nyugati memorandumok, irányelvek, stratégiai tervek minden bizonnyal még a tárgyalások megkezdése előtt Moszkva kezébe kerültek...*

Stadt Anzeiger: *„Blake éveken át pontos értesüléseket szerzett kémszervezetekről, titkos ügynökökről, az angol és a szövetséges hírszerző szervek tanácskozásairól, amelyeken Gehlen irodája is képviseltette magát...*

18.

London Hammersmith nevű peremvárosát három jellegzetes épület uralja. – A monumentális White City stadion, a BBC Televízió központi épülete és a Wormwood Scrubs börtön.

Hammersmith ugyan korántsem olyan ismert negyede Londonnak, mint a City, a Whitehall, Chelsea vagy a Soho, de azért megvan a maga színes múltja, és ahogyan a város fejlődik, úgy nő a jelentősége is.

Két fontos útvonal szeli át – a Londont Nyugat-Angliával és Walesszel összekötő M4-es autópálya és az északnyugati irányba, Oxford és Gloucester felé vezető A40-es műút. Számos vegyi és elektronikai gyár, üzemrész és filmlaboratórium működik itt.

A parkok közötti tisztásokon, a modern épületkolosszusok üveg- és vasbetontömbjétől annyira elütő kis családi házak húzódnak meg.

A Wormwood Scrubs börtön Viktória korabeli stílusban épült. Régi, hatalmas épületei a brit birodalom letűnt dicsőségének afféle komor emlékművei.

Falain nem hatol át az élet lüktetése, vagy legalábbis nagyon kis mértékben. Ezen a helyen kell hát George Blake-nek leélnie hátralevő éveit. Mert ugyan ki hiszi el, hogy egy ember lelkileg és fizikailag képes negyvenkét évet kihúzni teljes elszigeteltségben – börtönben.

George aktív munkához szokott, rohanó életritmushoz, lelki és fizikai erőösszpontosításhoz. És ennek egyik napról a másikra vége. A hosszú börtönbüntetés tartalmatlan üressége vár rá.

Vajon mi járhat az eszében? Beletörődik? Kétségbeesik? Nem törik-e meg jelleme?

A hírszerző mesterség ősrégi tapasztalata arra tanít, hogy végletes helyzetekben mutatkozik meg igazán az ember karaktere. George nem egyszer került végletes helyzetbe és mindig helytállt.

Vajon kiállja-e azt az utolsó próbát is?

Higgadtan fogadja sokéves, súlyos büntetését. Tudja, mivégre élt és dolgozott mostanáig. Már börtönélete első napjaiban megmutatkozik egyénisége. Nem bírja elviselni a tétlenséget, dolgozni akar.

A börtönszemélyzet, de rabtársai is óvatos tartózkodással fogadják. Különösen a börtönőröktől nem várhat semmi jót. Még nem csöndesedett el a tőkés propagandagépezet által felkorbácsolt hisztériahullám.

George szerénysége, szorgalma, de mindenekelőtt embersége és tisztessége csakhamar áttöri a magány falait.

A brit elhárítás természetesen a börtönben is szemmel tartja George-ot.

A biztonsági szolgálat berkeiben szilárdan tartja magát az a nézet, hogy Blake igyekszik majd kapcsolatot teremteni a külvilággal. Részletesen boncolgatják benti magatartását, beszélgetéseit fogolytársaival, rokonainak írott leveleit.

És ekkor George azzal a kívánsággal áll elő, hogy engedélyezzék neki levelező tanfolyamon az arab nyelvtanulást.

Ez a kérelem csaknem teljes riadókészültségbe hajszolja az angol rendőrség különleges ügyosztályát. Arra számítanak, hogy a levelező tanfolyamot kihasználva létesít kapcsolatot szovjet hírszerző barátaival.

Ezért a legaprólékosabban ellenőrzik minden egyes levelét, írásbeli dolgozatát, házifeladatát. A rendőrség csak hónapok múlva hajlandó tudomásul venni, hogy George levelei és dolgozatai teljesen ártalmatlanok.

Ólomlábon jár az idő. George a tanulásban keres feledést, kikapcsolódást a börtönélet rideg valóságából.

Sokat gondol a családjára. Gillian, a fiai az ő nagy szerelmei. Tudja, hogy barátai nem feledkeznek meg róluk.

Feleségének és anyjának időnként engedélyezik, hogy meglátogathassák a börtönben. Mindig türelmetlen örömmel várja ezeket a perceket. Ugyanakkor végtelenül szenved bánatuk láttán.

Ott ülnek, szemben egymással a ráccsal kettéosztott kis helyiségben. Jobbára hallgatnak. Aztán George kifaggatja látogatóját a fiúkról, ismerőseiről. Anyja is, Gillian is a szemét fürkészik, mintha onnan akarnák kiolvasni a választ: „Mit tehetünk érted?" Ő tudja, hogy semmit. Nem is akarja, hogy erre törekedjenek.

Ha legalább egy félmondattal, egy gesztussal jelezhetné, hogy bízzanak a visszatérésében, higgyék el, hogy a barátai segítenek majd. Ha kifejezhetné elszántságát, hogy nem nyugszik bele a sorsába; ezt már akkor eltökélte, amikor először lépte át a Wormwood Scrubs börtön küszöbét.

De a legészrevétlenebb mozdulat, gesztus sem kerülné el őrei éber tekintetét. Ezért anyja és felesé-

ge előtt is tökéletesen eljátssza a sorsába beletörődött ember szerepét.

Talán csak az anyja érzi meg valahol a lelke mélyén fia valódi gondolatait. Hiszen ő ismeri a legjobban a világon. Ítélethirdetés után gondosan kitisztította, kivasalta fia valamennyi öltönyét, naftalinba tette és azóta is a szekrényben őrzi. Hiszi, hogy George-nak még szüksége lesz rájuk.

George, börtönéletének első percétől fogva módszeresen készül a szökésre. Tudja, hogy minden lépését figyelik. Nagyon óvatosan kell eljárnia, terveznie is csak hosszú távra szabad. A börtönőrök és fogolytársai előtt is úgy tesz, mint aki teljesen beletörődött a sorsába; abba, hogy hátralevő éveit börtönben tölti el.

Aránylag rövid idő alatt sikerül megnyernie egyik-másik fegyőr bizalmát. Kezdi helyrepofozni a zárkáját. A javítások egy részét maga végzi, némelyikhez fogolytársai segítségét veszi igénybe.

Alaposan felméri és feltérképezi a börtönviszonyokat, az egyes épületek pontos helyét, a biztonsági berendezések és az őrizet rendszerét, a napirendet és minden attól eltérő jelenséget az év bizonyos napjain, heteiben, a rabok csoportosítását, annak előnyeit és hátrányait, a zárkák helyzetét az épületeken belül és más, látszólag jelentéktelen részleteket raktároz el magában.

Különböző munkákra jelentkezik, és így megismeri a börtönt. Megfordul az egyes épületekben, udvarokban, irodákban, műhelyekben. Újabb és újabb emberekkel ismerkedik meg.

1961 végén néhányszor találkozik az ugyanabban az épületben raboskodó Gordon Londsdalelel, a neves szovjet hírszerzővel. Kihasználva a bör-

tönrend nyújtotta lehetőséget, beszélgetéssel töltik a szabadfoglalkozás óráit.

Vajon miről beszélgetnek?

Ám Gordon Londsdale-t hamarosan szabadon bocsátják, és hozzájárulnak ahhoz, hogy a Szovjetunióba távozzék.

A szökési terv másik lényeges pontja: alkalmas segítőtársat találni a szabadulásra váró fogolytársak közül.

Alaposan meg kell fontolnia a választást. Elég egy meggondolatlan lépés, máris füstbe megy minden igyekezete. Tetejében még az a veszély is fenyegetné, hogy egy másik, szigorúbban őrzött börtönbe szállítják.

Nem siet hát, kiszemeli a megfelelőnek látszó típusokat, gondosan kielemzi jellemvonásaikat. Az eredményt szúrópróbaszerűen ellenőrzi – már amennyire ezt a börtönviszonyok megengedik.

Fokozott figyelmet szentel a börtönszemélyzetnek is. Sorsa nem egy börtönőrben kelt szánalmat. Közelebbi ismeretségbe kerül a gyengélkedőszoba dolgozóival is. De mindenekelőtt fogolytársaitól remél segítséget.

Lassan kialakult körülötte egy csoport, amelyet a többi rab „értelmiségi csoportnak" nevez.

Együtt rádióznak, megvitatják az új könyveket, az időszerű politikai és kulturális eseményeket. Többnyire vasárnap délután jönnek össze George zárkájában egy kávéra vagy teára.

Szenvedélyesen és hozzáértőn vitatkoznak. George ámulatba ejti társait széles körű műveltségével, nyelvtudásával, a történelem és a művelődéstörténet alapos ismeretével. Nézeteit sohasem akarja másokra kényszeríteni. Halk, mély hangon beszél. Mindig kész meghallgatni a vitapartnerek vé-

leményét, mindenkihez egyformán figyelmes. Nyíltságával, őszinteségével számos fogolytársában rokonszenvet kelt. Sok barátot szerez, mind az egyetemet végzett rabok, mind a hivatásos bűnözők között. Segít levelet írni az ügyvédnek, álláskérelmeket fogalmaz szabadulás előtt álló rabtársainak, de más személyes problémákban is számíthatnak a segítségére. Néhány fegyencnek francia és német nyelvleckéket ad, sőt vannak arab tanítványai is. Magáról sem feledkezik meg. Tovább csiszolja arab nyelvtudását, rendszeresen figyelemmel kíséri a világpolitikai eseményeket, rengeteget olvas.

Még egy börtön-szakember is kénytelen belátni, hogy Blake beletörődött a börtönéletbe.

Tökéletesen játssza a szerepét.

Így telik el három év a negyvenkettőből. Három év nagy idő egy ember életében. A börtönben pedig örökkévalóságnak tűnik. Hányan állták volna ki úgy ezt a próbát, mint George? Bizonyára kevesen.

Szilárdan eltökélte, hogy megszökik. És ha nem sikerül megszöknie? Mi vár rá? Kilátástalan börtönévekre számíthat csupán.

Sok ember kétségbeesne, feladná. De nem George! Ismét megmutatkozik erős jelleme. Még börtöntársai sem értik, hogyan képes nehéz helyzetében a tanulmányaira koncentrálni, hogyan érdekelheti minden, ami a külvilágban történik, honnan merít erőt ahhoz, hogy segítsen, bátorítson, optimizmusra buzdítson másokat. Sokan keresik fel vigaszért, jó szóért, megértésért:

Nem érdektelen megismerkedni egyik rabtársa véleményével. Legjobb barátja volt a börtönben. A brit 1. ejtőernyős hadosztály egykori tisztje, aki a háború idején az ellenség hátában tanúsított

rendkívüli bátorságot és kitartást. A legmagasabb háborús kitüntetésekkel halmozták el. Az élet azonban kegyetlen fordulatokat tartogat az emberek számára. Olyan helyzetbe sodródott, amelyből csak gyilkosság árán tudott kikeveredni. 1968-ban kegyelmet kapott. A barátai Zénónak nevezték.

Könyvében, amelyben a börtönéletet írja le, nagy teret szentel George Blake személyének is:

„George emberszeretete, általában viszonya az élethez sokkal gyakorlatiasabb formában nyilvánult meg, mint nálam. Csodálatos ember.

Ha annyi nyelvet ismernék és olyan türelmes volnék, mint ő, akkor sem tudnék időt szentelni mindenkinek, aki arra kér, hogy tanítsam. George képes volt rá.

Volt egy osztálya, csupa East End-i prolifiú. Franciára tanította őket, olyan magas szinten, hogy akár állami nyelvizsgát is tehettek volna.

Évekig napi egy órát foglalkozott egy nyugat-indiai származású fiatal fegyenccel, akit németre tanított. Ez csakugyan bámulatos volt! Emlékszem, hogy én magam is csak nagynehezen értettem a szavát, amikor angolul beszélt.

George sok időt töltött a klasszikus arab nyelv tanulmányozásával.

Gyakran megesett, hogy jellegzetes kelet-londoni kiejtéssel folytatott francia társalgást hallottam kiszűrődni a zárkája ajtaján. George és az ő dokkmunkásai francia folyóiratokból olvastak fel, vagy filmekről, könyvekről beszélgettek. Ilyenkor nem mertem belépni, nehogy megzavarjam őket.

Máskor a Korán olvasásába mélyedve találtam

George-ot. Néma szájmozgással ismételgetett egy-egy magvasabb gondolatot.

Mindig barátságos mosollyal fogadott. Valóban csodálatos ember!"

George gondosan igyekszik megőrizni fizikai erőnlétét is. Rendszeresen tornázik, komolyan és módszeresen jógázik is. Egyedül ő tudja, mi szüksége lesz minderre, ha elérkezik a várva várt pillanat.

1964 második fele sok fejtörést és lidércnyomásos éjszakát hozott a George-ra felügyelő brit biztonsági szervekre.

Egy májusi napon indult el a lavina. T. W. H. Hayes úr, a Wormwood Scrubs börtön igazgatója telefonon jelenti a belügyminisztérium börtönügyi osztálya vezetőjének, hogy fontos értesülései vannak George Blake-kel kapcsolatban, s ezeket haladéktalanul jelentenie kell.

Természetesen azonnal berendelik a Scotland Yardra. Közben az osztályvezető szobájában gyülekeznek az üggyel foglalkozó rendőrtisztek.

A börtönigazgató a szó szoros értelmében beront a dolgozószobába. Látszik, hogy mérhetetlenül felindult. Fittyet hányva a hagyományos angol mértéktartásnak, mindjárt az ajtóból kiáltja:

– Uraim, kezembe került George Blake szökési terve!

Az urak megdermednek. Lehetséges ez? Amint elül a kezdeti izgalom, Hayes úr újra szóhoz jut. Két fegyenc besúgójától tudta meg, hogy nagyszabású akciót készítettek elő Blake kiszabadítására. A terv szerint egy volt fegyenc, aki jól ismeri a börtönviszonyokat, rabruhába öltözve, kötéllétrán bemászik a börtönudvarra, besurran abba a műhelybe, ahol Blake dolgozik, valami ürüggyel kihív-

ja az udvarra. Ugyanebben a pillanatban egy rendőrségi jelzésekkel ellátott helikopter ereszkedik le a börtön udvarába. Személyzete rendőregyenruhát visel. A többi már másodpercek műve. Blake és cinkostársa villámgyorsan beszáll, és a helikopter a levegőbe emelkedve elhagyja a börtön területét. A toronyban posztoló őrök nem merik megakadályozni a rendőrségi helikopter felszállását.

Ez ugyan inkább hasonlít filmforgatókönyvhöz, mint szökési tervhez, a rendőrség mégis azonnal mindenre kiterjedő óvintézkedéseket rendel el. Megszigorítja az őrizetet, figyelteti George minden mozdulatát. Eredménytelenül. George viselkedésében nem találni semmi kivetnivalót, idegességnek nyoma sincs, magatartása mit sem változik. Egy idő múlva visszavonják a rendkívüli intézkedéseket.

De hamarosan egy éppen akkoriban szabadult Wormwood Scrubs-beli volt rab is jelentkezik a Scotland Yardon és közli, hogy őt is bevonták Blake kiszabadítási akciójába. Elölről kezdődik az egész hercehurca, új biztonsági intézkedéseket hoznak. Ezúttal is eredménytelenül.

Hasonló esetek ismétlődnek meg néhányszor 1964-ben. A rendőrségi nyomozás kétséget kizáróan megállapítja, hogy George-nak semmi köze a leleplezett tervekhez. Ki is hallgatják, és amikor közlik vele a részleteket, jóízűen nevet az összehordott badarságokon.

A szökési tervek alapos elemzése után, a rendőrség végképp megnyugszik. George teljesen beletörődött sorsába és ezért le lehet fújni a készültséget.

Sokan gondolkodóba esnek: mire volt jó ez a sok

vaklárma? Kik idézték elő? Mi célból? Vajon ez is beletartozott Blake igazi szökési tervébe?

Ki tudja?

A szökési terv előkészítésének legkényesebb pontja egy megfelelő és megbízható segítőtárs kiszemelése volt. Nem könnyű olyan embert találni, aki megbízhatósága mellett egyéb igényeknek is megfelel: bátor, kezdeményező, kitartó és lelki, fizikai erőnléte sem hagy kívánnivalót maga után, és rövidesen szabadul.

Múlnak az évek, de George még mindig nem talált megfelelő jelöltet.

Aztán beköszönt a döntő 1966-os esztendő.

Ekkor már csaknem öt éve ül börtönben. Váratlanul közelebbi ismeretségbe kerül egy emberrel, aki később fontos szerepet játszik majd az életében.

Ez az ember Sean Alphonsus Bourke.

1966-ban harminckét éves. Az írországi Limerickben született. Tipikus ír – humorérzékkel megáldott, örökvidám ember. Csak a mának él, soha nem gondol a holnappal. Érzékeny, igazságszerető. Akit barátjául fogad, azért az életét is kész feláldozni.

Viszonylag fiatal kora ellenére mozgalmas múlt áll mögötte. Sokféle állást töltött már be, és kitanult néhány szakmát. Ügyes kezű ezermester. Fizikai erőnléte kifogástalan. Mindenkit lenyűgöz túláradó életkedve, a legkínosabb helyzetekben is megőrzött optimizmusa.

1961-ben került börtönbe. Ahogy ő mondja jellegzetes ír humorával: „egy kis nézeteltérésem támadt a London környéki Crawley városka rendőrfőnökével".

A börtönben eleinte nem tartozott George baráti

köréhez. Csak később ismerkednek meg közelebbről és barátkoznak össze egymással.

Egyedül ők ketten a megmondhatói, mikor beszélték meg vagy dolgozták ki George szökési tervét.

Sean Bourke így számol be erről:

„Egyik nap, 1966 elején történt, a zárkámban ültem és egy cikken rágódtam, amelyet a börtönújságnak írtam. Az élelmezés silányságát bíráltam benne, így hát igen szabatos fogalmazásra törekedtem.

Ekkor beállított hozzám George és köntörfalazás nélkül megkért, hogy segítsek neki szökési terve megvalósításában. Olyan magától értetődően mondta, mintha tüzet vagy valami olvasnivalót kért volna. Higgadtan beszélt.

Tágranyílt szemmel bámultam rá, de a következő percben már fenemód izgatni kezdett a dolog. Valósággal magával ragadott az ötlet. Én sem sokat teketóriáztam, nyomban kötélnek álltam.

George mindent alaposan végig gondolt. A következő napokban megbeszéltük a részleteket. Bebifláztam a terv minden egyes pontját. Szakmai szempontból nézve egyenesen zseniális hadműveleti terv volt. Jóleső érzés volt, hogy éppen rám esett a választása.

Mire szabadultam, minden részletében készen állt a terv, és megbeszéltük, kinek mi a tennivalója."

1966 júliusában Sean Bourke szabadlábra kerül. Acton közelében vállal állást és lassan, módszeresen előkészíti a George-dzsal megbeszélt feladatok megvalósítását.

De George-ra még egy igen fájdalmas megpróbáltatás vár. Felesége, Gillian, 1966 júniusában válópert indít ellene. George beleegyezik a válásba. Nincs más megoldás a számára. Tudja, hogy az 1966-os esztendő sorsdöntő lesz az életében. Gyakran kérdi önmagától: vajon megkívánhatja-e Gilliantól, hogy osztozzék az ő sorsában? Jól tudja, még ha sikerül is megszöknie, családját úgysem látja többé. Márpedig a szökés az egyetlen megoldás számára. Az angol hatóságok nagylelkűségére nem számíthat. Akármennyire fáj is, nem mondhat nemet. Beleegyezését adja a váláshoz. Még ezt az áldozatot is meg kell hoznia.

Így telt el a nyár, és lassan közeledik az ősz. Újra meg újra áttanulmányozza a terv pontjait. Minden elő van készítve, a legkisebb részlet sem kerüli el a figyelmét. Szorgalmasabban tornázik, mint eddig, és sikerül megtartania erőnlétét.

Akkor már azt is tudja, hogy vannak odakint barátai, akik nem hagyják cserben.

Az ő jeladásukra vár.

Amint megkapja a várva várt jelet, George, akárcsak a múltban, most is készen áll a bonyolult feladat megoldására.

És ezúttal szó szerint az élete a tét.

19.

1966. október 22-én, szombaton, Londonban reggel óta szemerkél az eső. A rossz idő sokakat elriaszt a víkendezéstől, az utazástól, a londoniak inkább a város szórakozóhelyein vigasztalódnak. Enyhe, de borongós este száll a városra. A földalatti vasút százával szállítja hazafelé a mindenre elszánt futballrajongókat az imént befejezett mérkőzésekről. Hat órától kezdve lassacskán megtelnek az éttermek és borpincék. A West Endet benépesítik a szórakozni vágyó, színházba, moziba, kabaréba, a játéktermekbe és táncklubokba igyekvő londoniak. Boldog, aki a Sohóban, a Piccadillyn vagy London más szórakozónegyedében töltheti a szombat estéjét. A pultok előtt szenvedélyesen megvitatják a meccseredményeket, a lóversenytippeket, és a hagyományokhoz híven whiskyt vagy olcsó gyömbérsört kortyolgatnak.

Autók végeláthatatlan sorai hömpölyögnek London főútvonalain – a Piccadillyn, az Oxford Streeten, a Regent Streeten, a Haymarketen.

A londoni közlekedési rendőrök, a *bobbyk*, kézzel-lábbal igyekeznek valamennyire elviselhetővé tenni a csúcsforgalmat. Mindezt nyugodtan, hidegvérrel. Közben kollégáik fekete járőrkocsikkal, ráérősen döcögnek megszokott körzetükben. Elvégre szombat este van – minden angol élvezeteinek netovábbja. Ilyenkor kilép a négy fal közül, és a pincekocsmákból hangos beszéd, danolászás, oly-

kor a túláradó jókedv lármája hallatszik ki az utcára. A bobbyk tudják, hol a helyük, ismerik állandó kuncsaftjaikat.

A Wormwood Scrubs börtön környéke csaknem kihalt. Ez a városrész fényes nappal is komor, hát még esős éjszakán. Időnként feltűnik egy-egy autó a környező utcákban; elkésett londoniak sietnek bejutni a város nyugati részébe, valamelyik szórakozóhelyre... Csak a környéket uraló BBC Televízió irodaháza árasztja fényeit a távolba. Az eső egyhangú kopogását időről időre a földalatti dübörgése harsogja túl; a földalatti vasút errefelé a felszínen száguld.

Ez a szombat este is csak olyan, mint a múlt heti, a múlt hónapi. De ezen a szombat estén mégis a mennykő üt be néhány ember életébe.

A Wormwood Scrubs börtön lakói is élvezik a szombat estét. A börtönszigor megenyhül erre a néhány órára.

A rabok ötkor befejezik a vacsorát. Gyorsan elmosogatják csajkájukat, előre élvezik az öttől hétig engedélyezett szabad foglalkozást. Ilyenkor mindenki szabadon mozoghat a maga épületén belül, ellátogathat társai cellájába, elácsoroghat a folyosókon vagy lemehet a földszinti társalgókba. Ott tévét nézhet, pingpongozhat, sakkozhat vagy más társasjátékot játszhat.

Rendszerint egyesével vagy csoportokba verődve népesítik be a földszinti csarnokot. Vannak, akik a lépcsőn álldogálnak, mások a zárkájukban maradnak és ott pihennek.

Zeng, zsibong az egész épület; beszédfoszlányok keverednek a táskarádiók zenéjével és más hangokkal. A börtönben, nagy területe ellenére, hétvége-

ken és ünnepnapokon minimálisra csökkentik az őrség létszámát. Ennek oka a vészes fegyőrhiány.

A Wormwood Scrubs D-épülete, ahol Blake raboskodik, tégla alakú. Közepén tágas csarnok. A csarnok hosszabb oldalain sorakoznak három szinten a zárkák, a keskenyebbik oldalából nyílnak a fegyőrök irodái, a műhelyek és a közös helyiségek. A csarnokból nagy, rácsos ablakoḳ nyílnak az udvarra.

1966. október 22-én pontosan úgy kezdődött a szabad foglalkozás, mint bármelyik más szombat estén. A fegyőr még a vacsora alatt kihirdette, hogy akit érdekel, átmehet filmet nézni a szomszéd épületbe. Szavait viharos örömmel fogadták. Kétszáztíz rab jelentkezik. Az őr ötösével felsorakoztatja őket, majd kollégáival gondosan megszámolja, és átvezeti a csapatot a moziterembe.

Két fegyőr marad a D-épületben, hogy a fentmaradó rabokra felügyeljen. Ebben a csoportban van Blake is.

Közeledik George sorsdöntő pillanata. Higgadt tekintete és arca semmit sem árul el belső feszültségéből. Fejében újra meg újra megforgatja a terv valamennyi részletét. Ezerszer is megnyugtatja magát, hogy semmiről sem feledkezett meg. Fizikai állapota remek. Csak egyet visel el nehezen – türelemmel kivárni a döntő hátralevő utolsó perceket.

Öt kemény évig várt erre a napra.

Az előkészítés során a legapróbb részletekig mérlegelt minden lépést, kiválasztotta a legalkalmasabb időpontot, típusokba sorolta az őrszemélyzetet, tanulmányozta a börtön napi rendjét. Többször ellenőrzött minden adatot. Semmit sem bízhatott a véletlenre. Egyetlen hibás lépés, egyetlen sikertelen rögtönzés, és mindennek vége.

17.30-kor az ITV társaság tévéműsorát nézi: szabadfogású birkózás. A tévészobában nagy a zaj, némelyek hangos kurjantásokkal biztatják a versenyzőket, mások saját kommentárjukkal kísérik a versenyt. George néhány percig a képernyő előtt ül, azután feláll és elindul a zárkája felé. Az ajtóban még elejt néhány csípős megjegyzést a műsorról, jó hangosan, hogy a fegyőr is meghallja. Ez a fegyőr volt az utolsó, aki Blake-et a börtön területén látta.

Körülbelül ekkor lép be West End-i klubjába Mr. Hayes, a börtön igazgatója. Találkozót beszélt meg régi barátaival. Már előre örül a jó vacsorának és a bridzspartinak. Halvány sejtelme sincs arról, hogy London egy másik pontján egy másik ember ezekben a percekben készül lejátszani élete legnagyobb játszmáját. De a börtönigazgatót is már csak órák választják el attól a pillanattól, amikor élete legbonyolultabb feladványát kell megoldania.

Tervének megfelelően, George felmegy az első emeletre és megáll a folyosó végén, a nagy ablak előtt, pontosan a D-épület hátsó bejárata fölött. Ebben az órában feltűnés nélkül közlekedhet a folyosókon. A moziteremből, a társalgókból idehallatszik a zene, a lárma.

Az ablakhoz lép. Az ablakon huszonnégy acélrúdból készült rács. Kitapogatja a kellő rudat, azt, amelyiket már előre megmunkált. Ujjaival végigsimítja a repedést elfedő gumiszalagot. Teljes súlyával a rúdnak feszül. A nyomás erejétől meglazul a rúd. Az így keletkezett nyíláson már kifér. Még egy futó pillantást vet a csarnok felé.

Minden a legnagyobb rendben.

Átkúszik a nyíláson, halkan kinyitja az ablakot és kilép a párkányra. Alatta mintegy tíz méternyi mélység. A tervben minden részletet számításba

vett. Az ablak és az udvar kövezete közötti távolságot pontosan megfelezi a bejárati ajtó fölött kinyúló eresz. Így már áthidalható a távolság.

Az ablakpárkányba fogózva lefelé ereszkedik. Aztán elengedi a párkány peremét és ruganyosan az ereszre huppan. Lekuporodik, lélegzetvisszafojtva fülel. Körös-körül teljes a nyugalom. Csak a sűrűsödő eső csattog odalenn a kövezeten. A moziteremből meg harsogó zene szűrődik ki a félig nyitott ablakon keresztül.

Egyelőre pártfogásába veszi a szerencse. George kissé meg is mámorosodik a hűs, friss levegőtől, amely most a szabadság képzetét kelti benne. Szokása szerint elvégez néhány jóga légzőgyakorlatot, majd felkészül a következő lépésre.

A börtönudvar csendes, sehol sem észlel mozgást. Az ereszről az udvarra szökken, ugyanazzal a technikával, ahogy az imént az ablakból az ereszre ugrott le.

Az épület árnyékában a külső falhoz surran. A sok-sok hónapos felkészülés most másodpercek töredékébe sűrűsödik. George tudja, hogy a külső falat csak egyetlen fegyőr vigyázza, aki nyolc percenként tesz egy kört a kőfal széles tetején. Egy másik fegyőr a telefonnal felszerelt kis házban tartózkodik, az udvar túlsó végében. Az őr nem sieti el a körútját. Módfelett komisz idő van.

Vajon Bourke a helyén van-e már? Megbeszélésük értelmében az írnek a fal túlsó oldalán kell várnia őt. Ám gyötrő kétségére George máris választ kap. Nesztelenül egy műanyagkötél hull éppen a lába elé. Feszülten körülkémlel. Még mindig nem látja az őrt. Két perce marad a hatméteres fal megmászására. Az életéért vívott játszma legkritikusabb pillanata ez.

Minden erejét megfeszíti. Egyre közelebb kerül a fal tetejéhez. Még egy méter... már csak egy fél – s ekkor megpillantja a fal végén közeledő fegyőr sziluettjét... Nem várhat tovább. Lenéz az utcára. Szorosan a fal mellett ott áll egy sötét színű kocsi és egy férfi, virágcsokorral a kezében.

Bourke!

A fegyőr lassú léptekkel közeledik a fal tetején hasaló George felé. Húsz-harminc méternyire lehet tőle. George elszántan leugrik.

Sean Bourke így számol be az eseményről:

„A nagy ugrás csaknem tragikusan végződött. George feje és csuklója megsérült. Gyorsan beseglítettem a kocsiba és elhajtottunk a börtön közelében levő lakásba, a Highlever Roadra, Észak-Kensingtonba, amelyet már korábban Henry Sigworth néven kibéreltem Lotti Hevernghamtől, a ház tulajdonosnőjétől. A biztonság kedvéért jókora kerülőt tettünk. Útközben meggyőződtem róla, hogy nem követnek. Minden rendben volt.

A kocsit a szomszéd utcában hagytam és bekísértem George-ot a lakásba. Nem tudott elaludni a fájdalomtól és az izgatottságtól – hiszen újra szabad volt. Az autót még éjszaka átvittem a város túlsó végébe és egy csöndes utca parkolójában hagytam, sok más kocsi között. Másnap elhívtam egy ismerős orvost, aki gondjaiba vette George-ot."

Ugyanabban az időben, amikor George Sean Bourke-kal elindul a rejtekhelyére, Mr. Drurry, a Scotland Yard különleges ügyosztályának vezetője a felesége születésnapi vacsorájára érkező első vendégeket fogadja. A meghívottak között van, más magas rangú rendőrtisztviselők között, a Scotland Yard főnöke is.

Mr. Drurry remek hangulatban van. Új, jól szabott szmokingja kihangsúlyozza atlétatermetét. Bőkezűen osztogatja mosolyait, tréfás megjegyzéseit.

A társaság jól mulat a dúsan terített asztalnál. Hatalmas nyírhasáb lángol a kandallóban. Senki sem hallja az esőcseppek koppanását az ablakon. És senki sem sejti, hogy pillanatokon belül pályafutásuk legbonyolultabb problémájával kell szembenézniük, és hogy a kellemes vacsora színhelyét egy jóval komorabb környezettel kell felcserélniük.

A börtönben egyelőre teljes a nyugalom. Még nem fedezték fel az elfűrészelt rácsot az ablakon, sem a falról lecsüngő nylonkötelet. Sűrű eső veri az ablakokat, az őrök kelletlenül járják körútjukat.

Hét órakor véget ér a szabad foglalkozás. A foglár sípjelzéssel küldi vissza zárkájukba a rabokat. A csarnokban felerősödik a zsivaj. Senki sem siet. Az őrök is elnézőbbek.

Hét óra tízkor csaknem elcsöndesedik a börtön. De még most sem történik semmi. A fegyőr azóta nyolcszor is körbejárta a falat. Még mindig nem vette észre a kötelet.

A D-épületben négy fegyőr megkezdi a szokásos létszámellenőrzést. Egyikük megállapítja, hogy George nincs a cellájában. De még nem gyanít semmit sem. Előfordul, hogy egyik-másik rab késik. Így hát gyanútlanul befejezi ellenőrző körútját az épületben, majd visszatér a D8-as zárkába. A helyiség üres. A csarnok is. A többi fegyőr jelenti, hogy minden rendben van.

Felkapja a telefont, és az előírásoknak megfelelően, a kapuőrség ügyeletes tisztjének jelenti George Blake eltűnését.

Körülbelül ugyanebben az időben a külső falon körútját végző őrszem megtalálja a kötelet. Azonnal riasztja az őrszemélyzetet. Izgatottan és rosszat sejtve rohan ki az épületből, hogy megnézze, mi van a falon kívül. A fal mentén halad az Artillery Road. Csaknem pontosan szemben a lecsüngő kötéllel, egy selyempapírba csomagolt rózsaszínű krizantémcsokrot talál.

19.30-kor a börtön ügyeletes tisztje hívja a legközelebbi rendőrőrszobát és jelenti, hogy egy rab megszökött a Wormwood Scrubsból. A nagy kapkodásban elfelejti megadni a fogoly nevét. Erre már csak másodszori jelentkezésekor kerül sor.

A rendőrtisztviselő nyomban értesíti a Scotland Yard központi ügyeletét, ahol bombaként robban a hír.

A Drurry-házaspár előkelő vendégserege éppen koccintani készül a háziasszony egészségére. Ott állnak az asztal körül, teli pezsgőspohárral a kezükben. A Scotland Yard mindenható ura maga mondja a pohárköszöntőt.

Ekkor a mahagóni asztalkán megszólal a telefon.

A szobalány felveszi a kagylót, aztán tétován a rendőrfőnök felé fordul. A rendőrfőnök átteszi bal kezébe a poharat és egy darabig feszülten belehallgat a kagylóba. Lassan lehanyatlik a pezsgőspoharat tartó kéz.

Mrs. Drurry már hiába várja a pohárköszöntőt.

Nyolc órakor a Scotland Yard főnöke átveszi a nyomozás irányítását. Szmokingban érkezik a központba, egyenesen Drurryék estélyéről. Vele érkezik a többi úr is – nekik annyi idejük sem maradt, hogy elköszönjenek a feleségüktől.

Amint belép a központi ügyeletre, azonnal utasításokkal látja el a rendőrautót és járőrt. Egész Nagy-London területén riadókészültségbe helyezi a teljes rendőri apparátust. A központban tartózkodó és a vele együtt érkező tisztekből öt különítményt alakít, ezeket azután a börtön térségébe irányítja.

Következő lépésként rendőrkutyás bűnügyi technikusokat indít a különítmények után. A rendőrség lezárja és alaposan átkutatja a börtönt környező utcákat. A nyomkeresők erőfeszítése azonban hiábavalónak bizonyul.

A Scotland Yard tisztjei kétségbeesetten kutatnak Blake legfrissebb fényképe után. A központi bűnügyi nyilvántartó jelenti, hogy csupán egy 1953-ban készült fényképpel rendelkezik. A nagy felfordulásban senki sem veszi észre, hogy a képen George szakállt visel.

Kilenc órakor valamennyi tévéállomás megszakítja adását. Rokonszenves fiatal férfi fotója jelenik meg a képernyőn. A bemondók beolvassák a rendőrség felhívását, amelyben a lakosság segítségét kérik Blake felkutatásához. A Scotland Yard újabb szarvashibája: a fénykép több mint tízéves.

Ekkor George-nak háromórás előnye volt már. A rendőrtisztviselők nem is mertek belegondolni, mi mindent művelhetett George ennyi idő alatt. Ha nyolcig sikerült feljutnia valamelyik menetrendszerinti gépre vagy magánrepülőgépet bérelt, akkor akár el is hagyhatta Nagy-Britannia területét.

Érdekes, amit Sean Bourke, George segítőtársa írt erről:

„Ebben az időben kis lakásunkban ültünk, nem messze a Wormwood Scrubs-tól, tévét néztünk, whiskyt ittunk és hahotáztunk örömünkben, hogy ilyen simán ment minden. A tévében bemutatták George fényképét; tizenkét évvel ezelőtt készült. George akkor még a Koreában növesztett szakállát viselte. A tulajdon édesanyja sem ismert volna rá."

Mr. Hayesnek, a börtönigazgatónak, akit a megkezdett bridzspartiból szólítottak el, végül eszébe jutott, hogy a börtön nyilvántartójában van egy 1965. június 2-án készült fénykép a sima arcú George-ról, ez azonban merőben különbözik a tévében bemutatott képtől.

Újra megszakítják a tévéadásokat. Blake ezúttal simára borotvált arccal jelenik meg a képernyőn.

Ekkor a Scotland Yard főnöke személyesen kéri a lapkiadókat, hogy állítsák le az összes vasárnapi szám nyomását, és valamennyi újság első oldalára tördeljék be Blake fényképét és a rendőrség felhívását.

Blake fényképét eljuttatják minden határátkelőhelyre, repülőtérre és kikötőbe.

A szocialista országok külképviseleteit a rendőrség, szó szerint hermetikusan elzárja a külvilágtól.

Legszorosabb az őrizet a Kensington Palace Gardens Roadon, ahol a szovjet és a csehszlovák nagykövetség épülete áll. Titkosrendőrök figyelik a kapukat és a kocsibejárókat. Őrszemeket állítanak a kerti kerítésekhez is.

A szocialista országok nyolc hajója horgonyoz angol kikötőkben a kritikus időben. Ezekhez is őrséget rendelnek ki.

Még az éjszaka folyamán figyeltetni kezdik

George édesanyjának és néhány egykori barátjának házát.

Reggelig világosak a Scotland Yard ablakai. Ilyen nagyarányú hajtóvadászatra nem volt példa 1963 óta, amikor a nagy vonatrablás tetteseit vették üldözőbe.

Rendőrtisztviselők százai dolgoznak egész éjszaka – vajmi csekély eredménnyel. Egyenként hallgatják ki a D-épület foglyait, de a kihallgatásokon nem sikerül olyan adatot szerezniük, amelyből kiindulhatnának.

A bűnügyi technikusok rekonstruálják George szökésének feltételezhető menetét. Találnak ugyan néhány érdekes nyomot, de ezeknek semmi gyakorlati jelentőségük. Meglepetéssel állapítják meg, hogy annak az ablaknak a rácsai, amelyiken át George kiszökött az épületből, egy erősebb ütéssel vagy rúgással kitörhetők.

Alaposan megvizsgálják a kötelet, amelynek segítségével átjutott a falon és a szögesdróton. Az eredmény: nulla.

A krizantémcsokor is ígéretes nyomnak látszik. A virágüzlet papírjába volt csomagolva. Kiderült azonban, hogy a cégnek csaknem egész Londonra kiterjedő fióküzlet-hálózata van. Ezzel a nyommal sem mehetnek sokra.

Vasárnap mégis egy fontos nyomra bukkannak, s ez hajszál híján a megfelelő személyhez vezeti el a rendőrséget. Az Artillery Roadon keréknyomokat találnak. Eleinte nem tulajdonítanak ugyan nagy jelentőséget neki, de később annál inkább.

A szökés rekonstruálása során kétséget kizáróan megállapítják, George-nak legkevesebb egy, börtönön kívüli segítőtársa volt. Nem nehéz kikövetkez-

tetni, hogy erre a legideálisabb egy olyan személy lehetett, akit George jól ismert és aki 1966-ban szabadult.

A nyomozás vezetője felállít egy szakemberekből álló csoportot, amely számba veszi és elemzi a szabadult foglyokat. Kiszűr közülük néhányat, akik a legjobban megfelelnek adott követelményeknek.

A kiválasztottak egyike Sean Bourke.

Nyomban értesítik a szabadult foglyok lakóhelyének rendőrségét. A kiválogatott egykori raboknak alibit kell igazolniuk az 1966. október 22-i szombat estéről. Mindegyiküknek van alibije – egyvalaki kivételével; ez pedig Sean Bourke, akit nem talál meg a rendőrség.

George már nemcsak több órás, de több napos egérutat könyvelhet el üldözőivel szemben.

A Scotland Yard, mint utolsó szalmaszálba, úgy kapaszkodik Sean Bourke nyomába. Ismét riadókészültségbe helyezik a teljes rendőri apparátust. Bourke fényképét villámgyorsan szétröpítik az ország minden zugába. Még néhány NATO-szövetségest is bevonnak a nyomozásba.

A nyomozás során a Scotland Yard kideríti, hogy Bourke néhány éve egy Humber Hawk márkájú autót vásárolt. Azonnal mozgósítanak minden rendőrt a GMX 117 rendszámú kocsi felkutatására.

Öt nappal a szökés után találják meg a kocsit London északi külvárosában, ott, ahol Bourke október 22-én éjszaka hagyta.

A kocsi rögtön a laboratóriumba kerül. A szakemberek egy ujjhegynyi helyet sem hagynak ki, minden részéről lenyomatot vesznek. Csaknem teljes bizonyossággal megállapítják, hogy a börtönfal mellett talált gumiabroncsnyomok azonosak a

megtalált autó abroncsmintájával. Találnak néhány Bourke-ujjlenyomatot, de George ujjlenyomatát hiába keresik a kocsin.

Újra kihallgatják a D-épület foglyait. Mindenekelőtt Bourke felől faggatják őket. Minden apróságra kíváncsiak. Emberi tulajdonságait, érdeklődési körét, kapcsolatait, hobbijait firtatják. Minden egyes adatot gondosan elemeznek.

Döbbenten értesülnek róla, hogy Bourke ügyes rádiószerelő volt. A börtönben is gyakran ő javította az elromlott készülékeket.

Kis tranzisztoros rádiót találnak George zárkájában. Ez már a tapasztalt kopóknak is több a soknál. Mert így fölöttébb logikus válasz kínálkozik egy ki nem mondott kérdésre. Igen, George és Bourke rádió útján érintkezhettek egymással, úgyszólván a fegyőrök orra előtt!

A rendőrség inkább kitér a válaszadás elől. Csak később erősíti meg néhány elektronikai szakember, hogy George készüléke, egy kis átalakítással alkalmas volt a börtön közvetlen közeléből sugárzott jelek vételére.

Az átalakítást George végezhette, de akár Bourke is, szabadulása előtt.

Bármilyen irányba indult el eddig a rendőrség, mindig a semmibe lépett. Az elhagyott kocsin, a nylonkötélen és a krizantémcsokron kívül nem talált egyebet. Míg a rendőrség lázasan kutat és nyomoz, a két üldözött, a Highlever Roadon, csaknem a börtön tőszomszédságában ül és várja az alkalmas pillanatot, hogy elhagyhassa az országot.

Útjuk most is biztosítva van a legapróbb részletekig.

George Blake-nek végképp nyoma veszett Angliában.

A lapszerkesztőségek szüntelenül ostromolják a Scotland Yardot a nyomozás újabb eredményeiért. Az újságok különtudósítói nem tágítanak a nyomozás vezetőjének irodája elől. A Scotland Yard épülete előtt éjjel-nappal ugrásra készen állnak kameráikkal a tévériporterek.

Az angol közvélemény a részletekre kíváncsi. A hallgatást a rendőrség beismerő vallomásának veszik: a rendőri apparátus alkalmatlan bármilyen akcióra. A sajtóban megjelennek az első bíráló megjegyzések a börtönigazgatóság, a Scotland Yard, később már a kormány címére is. A bulvársajtó naponta hozza a legfantasztikusabb találgatásokat Blake szökéséről.

The Times:

„Blake minden valószínűség szerint magángépet bérelt és Írországba repült. Ott bujkál, a megfelelő pillanatra vár, hogy Oroszországba menjen."

The Daily Express:

„Blake, a »hírszerzők hírszerzője« a Batory nevű lengyel hajón hagyta el az országot."

The Evening Standard:

„Blake útja Belgiumon át Berlinbe vezetett, onnan Prágába és Moszkvába. Az egész akciót a csehszlovák hírszerző szolgálat szervezte."

The Evening News:

„Blake a szovjet nagykövetségen tartózkodik és álruhában hagyja el majd Angliát."

The Daily Mirror:

„Blake már rég Dél-Amerikában van, csak az alkalmat várja, hogy Oroszországba utazzék...

Harag és gyűlölet árad minden mondatukból. De tehetetlenség és szégyen is, amiért hagyták megetet-

ni magukat a Secret Intelligence Service, az MI 5 és a nem kevésbé legendás Scotland Yard által feltálalt dajkamesékkel.

Hetek, hónapok, majd évek múlnak el. A brit biztonsági szerveknek csak nagy üggyel-bajjal sikerül újra összeférceIni megtépázott hírnevüket.

A kormány elrendeli az egész ügy részletes és komplex kivizsgálását.

Bizottságot nevez ki, ennek élére a királyi család tagját, Lord Mountbattent állítja. A kormánybizottság ajánlatára egy sereg szigorítást vezetnek be valamennyi brit börtönben.

Hamarosan lecsillapodik, majd végleg elül a sajtó keltette hisztériahullám is.

George Blake-ről pedig semmi hír. Mintha csak eltűnt volna a föld színéről.

De hát, eltűnt-e?

Moszkva, 1970. február – a TASZSZ jelenti:

A Szovjetunió Legfelsőbb Tanácsának Elnöksége, érdemei elismeréséül Lenin-renddel tüntette ki George Blake elvtársat, a szovjet felderítő szolgálat tisztjét, aki éveken át különlegesen bonyolult viszonyok között hiúsította meg a brit titkosszolgálatnak a Szovjetunió és a többi szocialista ország ellen irányuló cselszövéseit és aknamunkáját.

30,– Ft

A börtönudvar csendes, George sehol sem észlel mozgást. Az ereszről az udvarra szökken, ugyanazzal a technikával, ahogy az imént az ablakból az ereszre ugrott le.
Az épület árnyékában a külső falhoz surran.
A sok-sok hónapos felkészülés most másodpercek töredékébe sűrűsödik. George tudja, hogy a külső falat csak egyetlen őr vigyázza, aki nyolc percenként tesz egy kört a kőfal széles tetején. Egy másik őr a telefonnal felszerelt kis házban tartózkodik, az udvar túlsó végében. Az őr nem sieti el a körútját. Módfelett komisz idő van. Vajon Bourke a helyén van-e már? Megbeszélésük szerint az írnek a fal túloldalán kell várnia őt. Ám gyötrő kétségére George máris választ kap. Nesztelenül egy műanyag kötél hull éppen a lába elé. Feszülten körülkémlel. Még mindig nem látja az őrt. Két perce marad a hatméteres fal megmászására. Az életéért vívott játszma legkritikusabb pillanata ez. Minden erejét megfeszíti. Egyre közelebb kerül a fal tetejéhez. Még egy méter... már csak egy fél – s ekkor megpillantja a közeledő őr sziluettjét...

Egy tér az Y ügyosztályról

Egy mesterkém munkában – Az első könyv George Blake-ről, a „hírszerzők hírszerzőjéről"